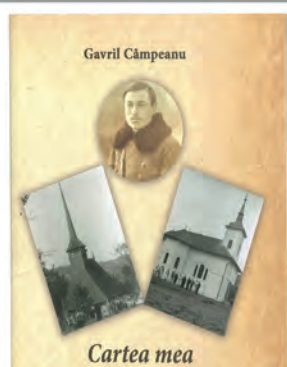
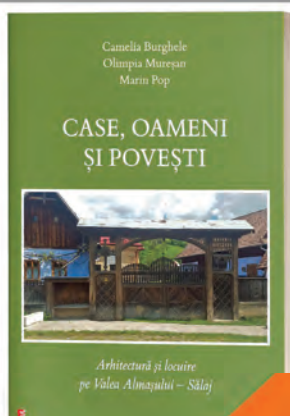
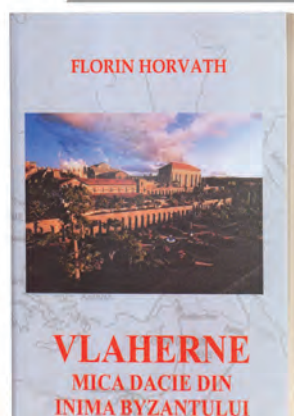
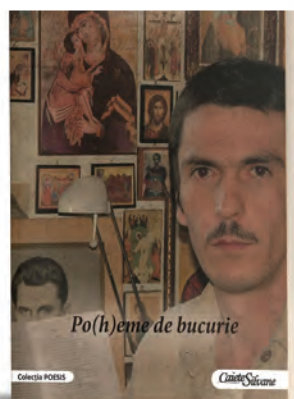

Caiete Silvane

Revistă de cultură. Sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Sălajul editorial 2021

0260 612 870

caietesilvane@yahoo.com

www.caietesilvane.ro

Editorial, Daniel Săuca , Ziua națională festivă a lecturii	1
Vasile Pușcaș , Românii în Uniunea Europeană	2
Viorel Mureșan , „Când timpul dat nouă...”	5
Carmen Ardelean , Geologia <i>perimetrelor emoționale</i>	7
Imelda Chintă , Destine, pânze și culori	9
Alexandru Jurcan , Un câine demn de Oscar	10
Marcel Lucaciu , Copilăria la perfectul simplu	11
Menuț Maximilian , Forța gândului în fața provocărilor	12
Adrian Țion , O poezie a trăirilor sacrale	13
Ion Manea , Fetița din orașelul cu castani și plop	14
Mircea Daroși , Lada de zestre a culturii tradiționale	16
Gheorghe Moga , A (se) epuiza	17
Gheorghe Glodeanu , Tainele lui Dante	18
Alice Valeria Micu , Doină de februarie	19
Lucian Adulmeanu-Izadra , Băiatul care fugea întruna de-acasă	20
Un nou proiect al revistei noastre: Dialogurile „Caiete Silvane” online	21
Radu Botiș , Roadele mântuirii...	22
Ioan Bolovan , O cercetare istorico-demografică riguroasă	23
Augustin-Leontin Gavra , Cercetarea realităților istorice în plan demografic și social-economic din plasa Cehu Silvaniei	24
Alexandru-Bogdan Kürti , Producția editorială a anului 2021 în Sălaj	25
Marin Pop , Grigore Gafencu despre adevărata semnificație a arestării lui Iuliu Maniu	29
Wesselényi Miklós - fiul , Jurnal de călătorie (1821-1822) (6), traducere din limba maghiară de Györfi-Deák György	33
Icu Crăciun , Regina Elisabeta, alias Carmen Sylva	34
Laurențiu-Ștefan Szemkovics , Crucea „Serviciul Credincios” acordată în 1922 primarului comunei Agrij	39
Florin Horvath , Despre Sfânta Lumină de la Sărbătoarea Învierii Domnului la Ierusalim (II)	40
Teodor Sărăcuț-Comănescu , Literatura pentru copii. Actualitatea vs. Nevoia de actualizare (4) (<i>Folclorul copiilor</i>)	42
Robert Sabatier , Miracolele, traducere din limba franceză și note de Viorel Gh. Tăutan	43
Versuri de Vasile Dan Marchiș și Marin Moscu însoțite de o parodie de Lucian Perța	44
Ioan F. Pop , Texte de trecut (in)existența	45
Simona Ardelean , Filmografiile Simonei. <i>The Space Between Us</i> (2017)	46
Daniel Mureșan , Cronica discului. Jethro Tull – <i>The Zealot Gene</i>	47
Daniel Săuca , Corina Știrb Cooper , Alexandru-Bogdan Kürti , Viorel Mureșan , Györfi-Deák György , Malaxorul făurar	48
Istoria Sălajului în „Caiete Silvane”, cu o prefață de Daniel Săuca	52
Arca poeziei, Maurice Maeterlinck , Suflet (fragment), traducere de A.E. Baconsky , o rubrică de Viorel Mureșan coperta IV	

Ziua națională festivă a lecturii

Daniel SĂUCA

Într-un fel, e amuzant-ironic să (le) scrii unor cititori (de revistă culturală) despre importanța lecturii, despre promovarea cititului. Sunt convins, totuși, că nu îi jignesc: ținta nu sunt ei, ci decidenții politici. Și nu numai ei: toți cei care pot stopa declinul educațional și cultural și, dacă nu e cu supărare, chiar dezvoltarea acestui sector esențial pentru sănătatea spirituală a „noului om nou”.

S-a scris deja despre „Legea nr. 21/2022 privind instituirea zilei de 15 februarie ca Ziua națională a lecturii”. Redau aici câteva pasaje din legea menționată: „Art. 2. Cu prilejul Zilei naționale a lecturii se pot organiza activități culturale, sociale și educaționale prin care se evidențiază importanța lecturii, în special în formarea copiilor și tinerilor. Art. 3. (1) Autoritățile administrației publice centrale și locale, serviciile publice deconcentrate, astfel cum sunt definite la art. 5 lit. II) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, cu modificările și completările ulterioare, cu atribuții în domeniile educației și culturii, precum și instituțiile de învățământ superior pot acorda sprijin material, financiar și logistic bibliotecilor, muzeelor, instituțiilor de învățământ, organizațiilor neguvernamentale, editurilor, precum și altor instituții cu atribuții în domeniile educației și culturii pentru organizarea de evenimente de încurajare a lecturii, în limita resurselor bugetare și logistice disponibile. (4) În săptămâna care include Ziua națională a lecturii, în timpul desfășurării activităților didactice, unitățile de învățământ preuniversitar pot organiza activități de promovare și încurajare a lecturii, pentru care dispun, în prealabil, următoarele măsuri: a) invitarea bibliotecilor locale, județene și/sau metropolitane de a derula activități de prezentare a serviciilor de bibliotecă, de înregistrare la bibliotecă,

de colectare de carte și donație, inclusiv prin amenajarea de standuri proprii în incinta unităților de învățământ; b) invitarea asociațiilor, fundațiilor nonprofit și asociațiilor de creatori, cu experiență în derularea de activități educaționale, de a susține cluburi de lectură, ateliere de scriere creativă, ateliere de ilustrare de carte, discuții libere și dezbateri despre literatură și cărți sau alte programe similare; c) oferirea, cu titlu gratuit, editurilor și librăriilor, la cerere și în măsura disponibilității, de spații pentru prezentare și vânzare de carte cu caracter educativ și/sau recreativ, adecvat vârstei elevilor. Art. 4. (2) În ziua de 15 februarie, în timpul orelor de curs, personalul didactic, împreună cu elevii, poate desfășura activități de promovare și încurajare a lecturii”.

Poate aveam nevoie și de legea asta. Probabil. Dar cu o zi națională festivă a lecturii nu se va face primăvară pe autostrăzile (neasfaltate ale) culturii și educației. Statisticile privind „incultura” sunt tot mai îngrijorătoare. În ton cu legea, „putem” să spunem că suntem pe drumul cel bun?

■ **Petre Barbu:** „O lege care stabilește o zi națională a lecturii este absurdă. În celelalte zile ale anului nu trebuie să citim? Ce ar trebui să facem noi, românii, în această zi de 15 februarie: să deschidem o carte și să citim? O oră, zece minute, două ore, până ne apucă somnul sau până se face ora ca să apară Gâdea și Ciutacu la televizor?” (libertatea.ro)

■ **Matei Martin:** „Cam astea ar fi soluțiile și în România: încurajarea cititului în școli, acordarea unor bonuri sau tichete pentru achiziția de carte, finanțarea librăriilor, mai ales a celor vulnerabile, aflate în zonele defavorizate, consolidarea rolului

bibliotecilor – inclusiv prin programe de achiziții de noi titluri – și programe care să sprijine prezența scriitorilor în școli sau la evenimente publice pentru a stârni interesul pentru carte și pentru lectură. (AFCN organizează, din 2016, în fiecare an, o sesiune de finanțare dedicată «promovării lecturii / susținerii culturii scrise»: zeci de proiecte pentru ateliere de lectură, recitaluri, micro-festivaluri au fost organizate cu sprijin din partea instituției – e un început, dar e prea puțin.) Cam de toate acestea ar fi nevoie în România, nu de o lege care spune ce «pot» face instituțiile (doar în ziua de 15 februarie!) «în limita bugetului» (dilemaveche.ro).

Românii în Uniunea Europeană

Vasile PUȘCAȘ

Eveniment editorial:

Românii în Uniunea Europeană,
de Vasile Pușcaș

Proiect editorial apărut sub egida
Centrului de Cultură și Artă al
Județului Sălaj

Acest volum a fost publicat în zilele când se marcau 15 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană, dar nu și-a propus încadrarea într-un discurs aniversar. Era și contextul derulării Conferinței privind viitorul Europei, însă autorul nu s-a înscris în vreo platformă formală a acestei dezbateri. Opiniile cuprinse în paginile de față sunt ale intelectualului cu luciditate critică, istoricului istoriei contemporane și cetățeanului observator/participant la unele etape ale procesului aderării României la Uniunea Europeană. Dintr-o astfel de perspectivă, mesajul central al cărții ar putea fi rezumat în felul următor: **„România încă este la stadiul de promisiune, prin potențialul pe care-l are. Dar încă nu și-a găsit identitatea în noile circumstanțe în care românii sunt și cetățeni ai Uniunii Europene. Ei nu ar trebui să stea cu mâna întinsă la «maica Românie» și la «maica Europă», ci ar trebui să dea mână cu mână, cum frumos îndeamnă Hora Unirii, pentru o rapidă și sănătoasă dezvoltare durabilă a României și a Uniunii Europene.”** (Vasile Pușcaș, 2018)

Cuvânt-înainte

Românii în Uniunea Europeană

Uniunea Europeană este o organizație a statelor membre care

au agreat un set de valori și politici comune. Dar este și o entitate a cetățenilor care trăiesc în respectivele state membre. Desigur, nu omitem faptul că are o predominanță interguvernamentală, însă este tot mai evidentă percepția că s-a dezvoltat și o societate europeană. Iar a fi european nu înseamnă pierderea apartenenței la o identitate națională, regională și locală. Dinamica accelerată a evoluției libertăților fundamentale europene a făcut ca diversitatea identităților multiple să creeze nu numai un creuzet social la scară europeană, o convergență crescută a pieței, dar și un nou spirit al integrării într-un spațiu cultural european. Faptul că acest fenomen, încadrat în procesul mai amplu al integrării europene, nu a fost gestionat adecvat de liderii Uniunii Europene și ai statelor membre a făcut să apară reacția populist-naționalist-suveranistă din ultimele două decenii. Din păcate, nu constatăm o analiză critică din partea liderilor politici responsabili de slăbirea prestigiului și a capacității de acțiune a Uniunii Europene. De aceea, va trebui să le reamintim mereu datoria lor și a tuturor cetățenilor europeni, așa cum o făcea și Adrian Marino, în urmă cu un sfert de veac, de a milita și munci „Pentru Europa”.

Românii, adunând frustrări și necazuri în parcursul lor istoric, au privit cu speranțe infinite schimbarea de regim din decembrie 1989. Fără a părăsi complet sentimentul că erau „victime ale istoriei” și-au îndreptat aspirațiile către Occidentul european. A devenit de-a dreptul o obsesie gândul și dorința „intrării în Europa” deoarece pe lângă motivul puternic al frustrării „decuplării de Europa”,

după al Doilea Război Mondial, s-a înstăpânit tot mai mult confuzia și neîncrederea față de noii lideri ai României post-1989. Lipsa unui leadership național și a unui program politic și social care să garanteze evoluția spre construcția unei societăți românești cu caracteristici occidentale a crescut și mai mult apetitul românilor pentru informații și comunicația cu Vestul. A fost vizibil faptul că abia după anunțarea criteriilor de aderare la Uniunea Europeană (1993), exprimarea programatică și strategică a politicianilor de la noi a avut un contur mai precis în ceea ce privește reformele și transformările societale în România. Ceea ce este dovedit și de faptul că liderii politici ai României s-au agitat să reobțină, la Washington, D.C., Clauza Națiunii Celei Mai Favorizate (1993), să negocieze rapid un Acord de Asociere cu Uniunea Europeană (1993), țara să

fie acceptată în Consiliul Europei (1993), să intre în Parteneriatul pentru Pace (ianuarie 1994) și să aplice pentru aderarea la Uniunea Europeană (1995). Înfăptuiri care nu au făcut ca încrederea în liderii români și în instituțiile statului român să înregistreze o evaluare pozitivă din partea cetățenilor români. Dimpotrivă, sentimentul popular era că numai prețurile, sărăcia și nedreptățile creșteau în România anilor '90. Succesele anunțate de statele din Europa Centrală, considerate în Occident ca fiind „copiii teribili” ai tranziției spre un nou tip de societate, care urma „modelul european”, ca și politicile Vestului de diferențiere au adăugat la sporirea intensității dorinței pan-europene a românilor, concomitent cu dezamăgirile acestora față de conducătorii lor și instituțiile guvernării democratice din România.

Am fost părtaș la aceste trăiri ale românilor, în primul deceniu post-1989. Am trăit rușinea refuzurilor NATO și UE de a lua în calcul și aderarea României la respectivele organizații, din 1997 până în 1999, ca și neacceptarea românilor de a circula fără viză în Uniunea Europeană. Apoi s-a întâmplat să fiu implicat în procesul negocierii de aderare a României la UE, de la sfârșitul anului 2000 și până la aprobarea de către Consiliul European a formei negociate a Tratatului de Aderare, în 17 decembrie 2004. Din 1 ianuarie 2002, cetățenii români au putut călători fără viză în statele Uniunii Europene. Chiar din primele zile ale anului 2002 am tranzitat mai multe aeroporturi europene și vedeam cum o mulțime de cetățeni români au pornit spre vestul Europei, la început fiind destul de neîncredători că astfel de bariere au fost înlăturate și pentru ei. Foarte mulți au călătorit doar pentru a se convinge că nu-i mai oprește cineva la punctele de frontieră, alții au mers la rudele din Occident, câțiva s-au încumetat să testeze piața

muncii din Vest, iar unii au excelat în ceea ce presa numea „criminalitatea de vitrină”, punând la probă vigilența autorităților din statele membre ale Uniunii Europene. Iar până la urmă, prin aderarea României la Uniunea Europeană (1 ianuarie 2007), românii au devenit și cetățeni europeni. Se împlinise un vis și un ideal, se realizase o dorință conjuncturală, era o evadare din neîncrederea românilor în ei înșiși sau se intrase în procesul de integrare europeană (acesta fiind atunci obiectivul fundamental al Uniunii Europene)? Las cititorul să răspundă, inclusiv să adauge alte întrebări, pentru a-și susține propria ordine în gândire. Cert este că românii continuau a avea o încredere mai mare în instituțiile europene decât în instituțiile statului lor!

România este membră a Uniunii Europene de un deceniu și jumătate. Spusele unora sau altora conform cărora Uniunea Europeană a dorit să ne aibă în organizație doar pentru interesul ei și al unor state membre sunt lipsite de teamei. În mod formal, guvernele României au solicitat instituțiilor europene să adere la Uniunea Europeană și nicidecum aceasta nu a cerut autorităților române să se înscrie în cursa aderării! Ca participant și martor la o parte consistentă a procesului pre-aderării pot susține că România a fost văzută inițial doar ca o componentă geostrategică a unui interes contextual al statelor membre ale NATO și UE. Pentru ca în faza decizională a negocierii Tratatului de Aderare să găsim mai multe state membre și chiar o parte din instituțiile europene care s-au împotrivit și au pledat pentru o amânare, fără orizont de timp, a aderării țării noastre la UE. Nu are consistență nici afirmația că, în decembrie 2004, România a avut un nivel mai scăzut de pregătire a aderării, atâta timp cât programele de pregătire a aderării au fost atent analizate și evaluate, inclusiv prin procesul de

negociere, de instituțiile europene și statele membre ale UE, respectivii actori constatând capacitatea noastră efectivă și potențială, la nivelul anilor 2004 și 2006-2007, dacă sunt avute în considerare aceleași criterii ale procesului aderării (din primăvara anului 2004 acestea au devenit și mai severe pentru țara noastră).

Problema gravă pentru cetățenii români a fost că România a aderat la UE, în 1 ianuarie 2007, fără o strategie proprie de operare în procesul de integrare europeană și fără să aplice un program de dezvoltare durabilă a țării și a societății. De aceea, am putea spune că statul român a aderat la organizația numită Uniunea Europeană, dar liderii ei politici nu au condus societatea românească spre procesul integrării europene. Or, cum zicea un analist politic, în loc să intre România în Uniunea Europeană, a intrat Uniunea Europeană în România (probabil făcându-se referire la contagiunea mediului nostru economic de către mecanismele Pieței Interne). Motiv pentru care circa o pătrime din populația țării a decis să plece din România – individual, cu familiile sau comunități întregi – pentru a-și realiza „visul european” în diferite state membre ale Uniunii Europene. Lipsiți de un leadership de țară credibil și dedicat binelui societății românești, aproape cinci milioane de cetățeni români au optat pentru integrarea individuală în variate segmente ale societății europene. Și-au legat viitorul de cel al Uniunii Europene și au transmis actualei generații de lideri locali și europeni mesajul că cetățenii români au dorit o adevărată integrare în civilizația occidentală, așa cum era aceasta la începutul mileniului al treilea. Românii au reafirmat opțiunea lor pentru „vocația europeană”, despre care Constantin Rădulescu-Motru scria, în urmă cu opt decenii, că le-a fost refuzată și pervertită, în mod repetat, chiar de lide-

rii României. Cetățenii români, de la începutul secolului al XXI-lea, s-au regăsit și ei în situația de a simți concret, în perioada de după aderarea țării la Uniunea Europeană, că în România nu s-a făcut ceea ce trebuia pentru ca și societatea românească să acceadă deplin la beneficiile integrării europene! Aceasta pentru că, încă o dată, elita conducătoare de la București s-a decuplat, în mod egoist și vinovat, de aspirațiile vitale ale românilor și ale României, convergente demonstrării vocației lor europene. Iar pentru ca România să aibă succes în procesul integrării europene ar fi trebuit realizată și o integrare națională organică și sănătoasă, o reangajare a cetățenilor români în procesul dezvoltării durabile a propriului stat.

În anul 2021 și anul următor, cetățenii europeni au fost invitați iarăși să dezbată tema viitorului Uniunii Europene. De fapt, să discute despre felul în care destinul lor se va împlini în Uniunea Europeană. O organizație interguvernamentală care este tot mai mult presată de proprii cetățeni să devină un spațiu al modului lor de viață, iar nu doar al întâlnirilor și pozelor liderilor statelor membre și ai instituțiilor europene. Este cert că Uniunea Europeană s-a schimbat mult în ultimele două decenii și nu tot timpul a optat pentru soluțiile cele mai bune. Probabil vor urma transformări de substanță, nu doar de formă, în anii următori. Nu numai la nivelul Uniunii Europene, ci în întregul sistem internațional, pentru state și ceilalți actori non-statali. De aceea, articolele din acest volum propun câteva subiecte despre întâlnirea noastră, a cetățenilor români, cu provocările schimbărilor care se anunță. Textele pe care le publicăm acum (articole și interviuri) au fost tipărite în diferite reviste și periodice socio-economice (2017-2021), fiind exprimări de opinie față de anumite fenomene sau evenimente pe care le-am străbătut în ultima perioadă.

Numitorul lor comun este dat de întrebările multiple care ne vin în relația cu viitorul nostru. De aceea, volumul intenționează să genereze un impuls la prospectarea căii noastre de evoluție, un subiect care a ocupat majoritatea dezbaterilor istoriei modernității României. Așadar, actuala generație de români este așteptată să vină cu un proiect viabil despre calea pe care o va urma România în deceniile următoare, astfel încât cetățenii ei să se simtă cu adevărat europeni la ei acasă, să-și dovedească „vocația europeană” lor înșiși și lumii întregi.

Închei aceste rânduri prefatoare reafirmându-mi recunoștința pentru sprijinul Editurii Școala Ardeleană în ducerea la îndeplinire a acestui proiect. Fără inițiativele, încurajările și munca dedicată a redactorilor și directorului acestei Case Editoriale nu ar fi fost posibilă readucerea către publicul cititor a acestor subiecte și opinii pe care eu le consider a fi deosebit de importante pentru devenirea noastră. Așadar, mulțumiri sincere pentru Școala Ardeleană! Mulțumesc, de asemenea, domnului Daniel Săuca și instituției pe care o conduce, Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, pentru atenția pe care o acordă autorilor originali din această zonă.

Vasile Pușcaș este Profesor Jean Monnet *Ad Personam* la Universitatea Babeș-Bolyai, cercetător la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române – Filiala Cluj-Napoca și membru corespondent al Academiei Române. Este expert în relații internaționale și reputat fost diplomat. În perioada 2000-2004 a fost negociatorșef al României pentru aderarea la Uniunea Europeană, membru al Guvernului României. A absolvit studii de istorie și științe sociale și a obținut titlul de doctor în istorie la Universitatea Babeș-Bolyai. Domeniile sale de cercetare sunt: Istoria Contemporană, Relații

Internaționale, Negocieri Europene, Relații Transatlantice și Europa Centrală și de Est.

Volume de autor: Dr. Petru Groza – pentru o „lume nouă” (1985, ediție topită), *Alma Mater Napocensis – Idealul universității moderne* (1994), *Al Doilea Război Mondial. Transilvania și aranjamentele europene. 1940-1944* (1995), *Pulsul istoriei în Europa Centrală* (1998), *Căderea României în Balcani* (2000), *Relații internaționale contemporane* (2003), *Speranță și disperare – Negocieri româno-aliante, 1943-1944* (1995, 2003), *Universitate-Societate-Modernizare* (1995, 2003, 2019), *Negociind cu Uniunea Europeană, 6 volume* (2003-2005), *“Sticks and Carrots”. Regranting the Most-Favored-Nation Status for Romania (USA Congress, 1990-1996)/ „Bastoane și Morcovi”. Reacordarea Clauzei Națiunii Celei Mai Favorizate (Congresul SUA, 1990-1996)* (2006), *European Negotiations. A Case Study: The Romania’s Accession to EU* (2006), *Relații internaționale/transnaționale* (2005, 2007), *România și iar România. Note pentru o istorie a prezentului* (2007), *România spre Uniunea Europeană. Negocierile de aderare (2000-2004)* (2007), *România: de la preaderare la postaderare* (2008), *Teme europene* (2008), *Euro-Topics* (2009), *International/Transnational Relations* (2009), *Managing Global Interdependencies* (2010), *Europa în criză* (2011), *Uniunea Europeană. State-Piețe-Cetățeni* (2011), *Spiritul european, azi* (2012), *EU Accession Negotiations (A Handbook)* (2013), *Negocieri pentru parteneriate* (2016), *România și calea de viață europeană* (2017), *Philip E. Mosely despre Transilvania și Basarabia* (2017), *Iuliu Maniu văzut de românii americani* (2018), *Marea Unire – 1918 – România Mare* (2018), *Dictatul de la Viena, Transilvania și relațiile româno-ungare (1940-1944)* (2020), *Keith Hitchins: The Historian’s Honesty/ Onestitatea istoricului* (2021), *Istoria din cotidian* (2021).

Viorel MUREȘAN

„Când timpul dat nouă...”

Drumul propriu-zis al poeziei lui Ion Urcan (21 septembrie 1955 – 21 martie 2020) începe postum, odată cu antologia lirică *Secundele melcului*, Editura Școala Ardeleană, colecția „Echinox”, Cluj-Napoca, 2021. Existența ei anterioară, chiar a acelei părți din ea publicată în două volume antume, situate în timp la o distanță neverosimilă pentru un poet de azi și fără ecouri semnificative, *Ad usum Delphini* (1994) și *O seară la restaurant* (2016), seamănă cu un râu care curge subteran zeci de kilometri, aproape de nimeni știut, până ajunge să-și trimită brusc în lumină oglinzile de apă bătute în splendori nebănuite. Poetul n-a ținut să participe la niciuna dintre formele vieții literare trepidante, ba dimpotrivă, avea în el un ritm creator pe care volburile vieții au pus încă de la început surdina. Abia volumul de acum arată cât de intensă i-a fost arderea unei combustii dintre cele mai rare. O atență și cuprinzătoare prefață semnată de Ion Pop fixează punctul de înscriere pe orbită a lui Ion Urcan: „Biologic, ar aparține «generației '80», dar îl diferențiază față de confrății din țară lipsa de apetență militantă, comună, însă, cu a altor camarazi de la «Echinox», și adeziunea la o modernitate acceptată și asimilată firesc și echilibrat. Că e conștient de faptul că lucrează cu convenții ale scrisului, pe care le evidențiază cu o anume detașare a omului care-și cunoaște uneltele, că i-a citit și pe alții, se vede din numeroase poeme, încă de la debut” (p. 8).

Prima secțiune a cărții e compusă din *Exerciții lirice* (1972-1987), un ciclu de 35 de poeme lăsate pe dinafară la alcătuirea volumului de debut, ce cuprind tatonări de natură tematică și stilistică, întinse pe trei lustruri, la capătul cărora simțim găsirea cadenței pentru înfăptuirea unei opere depline: „Trup al tăcerii, pe tine aș vrea/ Să te despoi de

singurătate/ Brațele tale mângâind până la os/ Pieirea de-aproape să mi-o arate/ Precum o prăbușire în gol/ De mă vei săruta – te sărut răs-punzând/ Și privindu-te-n ochi, de clipa ce vine,/ În fiecare clipă mă în-spăimânt” (*Singur pe plajă...*, p. 61). Începutul anilor '80 ai secolului trecut reprezintă matca temporală, iar „Echinoxul”, cenaclul și revista deopotrivă, spațiul favorabil încolțirii acestei creații. Atmosfera Clujului cu iz medieval, pentru mulți tineri ajunși din licee de provincie în redacția revistei studențești, a devenit răscolitoare. Ampretele ei au rămas în lirica lor de iuventute. Pe de altă parte, substanță și formă, poezia atunci în formare și le adună din frecventarea asiduă a două cărți-reper: *Structura liricii moderne* de Hugo Friedrich și *Panorama poeziei universale contemporane* de A. E. Baconsky. Imaginarul poetic adunat de Ion Urcan într-o *Stampă medievală*, în pofida unor sfeli începătoare, scânteiază de aceste lumini binefăcătoare: „Amin, când de pe turle-amurgul zboară/ Istoriile-n clopote mai vin/ Colindă frigul prin cetăți de ceară/ Trăiește-n râu un animal străin// Ce ape clare suie-n catedrală? Măntuie doamne-acest popor de pești/ Vai, de pe ceruri, fără de sfială/ Ia scarabeul soarele-ntr-o clești// Pe mări se-adună zodiile ghem/ Se duc în lume slovele din palii/ Se-aud murind prelații-n Betleem/ Amin, copii se-nalță spre vitralii” (p. 45).

Celor două volume antume le-am consacrat cronici atente, la apariție. Acum le redescopăr, văzute în contextul operei integrale. De-aceia, observațiile de-aici, poate mai generale, chiar dacă vor fi diferite de cele anterioare, vin în completarea și nuanțarea lor. Un *Edict*, care deschide volumul de debut, delimitează teritoriul poeziei în ansamblu și, mai clar decât s-ar putea crede, funcția ei cathartică. Iar prin titlu, se vrea un preaviz a

ceea ce va fi dimensiunea gnostică a acestei poezii: „De azi înainte/ Ori-ce pagină goală/ Va ieși din depozite? Numai ca să panseze/ O rană mortală// Se va socoti rană/ Orice loc atins de buze sau de pleoape/ Și peste care noaptea a trecut/ Un susur de vânt/ Sau de ape” (p. 67). Următoarele piese ale următorului ciclu, *Peisaj cu cuburi și porumbei*, vor fi călătorii șerpuite într-o regiune a imaginației febrile, ba printre ruine de mituri, ba pe „o scară albă de cuburi”, ori „spre imperii cerești”. Protagonistii lor ar putea fi oricând reprezentanți alegorici ai poetului, recognoscibili după contexte: Don Quijote, Iisus Christos, Ecleziastul, Adam etc. Vocile lor sunt tot atâtea posibile voci ale poeziei. Sau priviri în care ard toate sensurile existenței: „Unu la sută inspirație/ Și nouăzeci și nouă la sută transpirație/ Cere moartea avidă de artificii stilistice./ Pietrificându-ne în biblioteci/ Ori înotând în sângele gălgâitor, pe străzi,/ Învățăm zi de zi îndrăgitul ei chip/ Lovitura de bătă peste craniul de iască” (*Omul cu capra*, p. 74). *Fabulă didactică* (II)

dintr-un ciclu omonim vorbește despre mutațiile ce s-au produs de-a lungul secolelor în concepția asupra creației și, mai ales, asupra receptării poeziei. Ajunge chiar la condiția poeziei în postmodernism: „Tot stând fericită în copac,/ Pasărea s-a transformat într-o frunză,/ Apoi în copacul însuși./ Văzând-o,/ Poeții au dispărut în panică de la adresele lor./ Astfel că despre poeți putem ști uneori/ Unde au fost, nicidecum unde sunt,/ Și, mai ales, nicidecum, nicidecum,/ Azi poeții nu locuiesc/ În cuvânt” (p. 85). O obsesie a poetului pare moartea cotidiană, lentă, lipsită de glorie ori exuberanță, reprezentată prin apa care oglindește și curge: „Apă,/ Tu și eu una suntem./ Precum «da» și «nu» dezbină același cuvânt/ Însetat sunt de clipe, dar de clipa ce vine/ În fiecare clipă mă-nspăimânt./ Narcis, întoarce-ți ochii în gol/ Unde-o absență de valuri tresare/ Acolo s-ar putea să zărești?/ Singura mare” (*Moartea lui Narcis*, p. 90).

Tuta la gente e un poem construit pe forța nelimitată de expresie a unui simbol. În jurul crucii se croșetează o narațiune în care emoțiile sunt dozate cu știința unui povestitor apăsător de introspecția psihologică. Sunt, în egală măsură, puse în valoare fața religioasă și fața estetică ale simbolului: „Unchiul meu cândva flăcău de la țară,/ Făcuse războiul/ ... / Îmi povestea cum,/ Sub bombardamente de noapte, în munți,/ Se închina tremurând la crucea din vârful/ bradului, luminată/ De explozii, căci, spunea el,/ Fiecare brad se termină cu o cruce” (p. 91). Finalul volumului de debut aduce viziunea existenței ca o călătorie gratuită, desigur, nu în sensul pecuniar, ci nejustificată, inutilă, fără temei. Suma debordantă a formulelor de deplasare imprimă poemului o sugestie de expediție militară plină de neprevăzut, de anabasis: „În rânduri dese, ținându-se de mâini, convoaie cât vezi cu ochii/ Trec de-acum oamenii/ A început marea migrație./ Trenuri, avioane, mașini, autobuze, vapoare/ Cămile și cai, pași nenumărați, fumuri, improvizate/ Corturi de odihnă/ Peste șosele și câmpii, pe liziere, printre

arini și sălcii/ Călătoria perpetuă, nepregătită,/ neașteptată,/ Înimăginabilă, interminabilă” (*Rânduri*, p. 113).

Principala schimbare care se observă după 22 de ani, în cel de-al doilea volum, *O seară la restaurant*, este o puternică tranzitivizare a limbajului poetic. Iar, odată cu această metamorfoză, se instalează, între tendințele tematice, biografismul. Poemele sunt cânturi aproape epice ale unei largi fresce peste care plutește, adesea, un aer grotesc. Și moartea, cam de peste tot, ori te pândește din umbră scrâșnindu-și măselele, ori devine o prezență aproape agreabilă, ca un vecin nesuferit, cu care te-ai deprins de-a lungul timpului. *Călătoria*, la început, cât se poate de agreabilă, cu un „pachebot minunat”, ascunde o conspirație kafkiană. Coborât parcă din beznele Evului Mediu, scenariul poemului se îndreaptă spre un final terifiant. În versuri prozaice, în absența oricăror tropi, coșmarul capătă forme dintre cele mai prodigioase: „M-am trezit apucat/ De mâini și de picioare, întins pe o tăblie de fier/ Și, cu un cuțit cât toate zilele,/ m-au despicat/ Cum despici porcul în zi de Ignat./ Apoi/ M-au tranșat/ Impecabil./ Mi-au pus ciolanele în loc de tije și de biele/ Mațele mi le-au prins în colier, în loc de/ Furtunuri și țevi. Căpățâna – vas/ De expansiune, urechile – delcouri și pălnii,/ Vinele – conducte de alimentare, nervii – fire electrice,/ Dinții – tacheți și pastile de presiune, mușchii – tamponare/ Și materiale fonoizolante, osânza – lubrifiant./ Cu pielea mea/ S-au șters pe mâini la sfârșit, iar scalpul/ L-au folosit drept mătură, făcând/ Curățenie la locul de muncă” (pp. 122-123).

Dintr-o altă perspectivă, fiind monolit, fără nici un fel de compartimentări, volumul pare un corpus de texte după modelul *Cantos*-urilor poundiene, orientat vorticism spre absorbirea unei mari și unice teme, explicit enunțate într-un vers: „Când timpul dat nouă”. Intensitatea simțirii, potențată de asimetriile formale, împinge și mai departe comparația de mai sus. Pe acest fundal, dialogul poetului cu umbra devine un discurs despre

sine. Căci, dintotdeauna, motivul umbrei l-a circumscris și pe acela al dublului. Iar umbra se cere asociată cu moartea și cu lucrurile efemere: „Dispari/ i-am spus umbrei,/ Nu vreau să te cunosc,/ Nu vreau să-mi mai împart existența cu tine./ Tot ce îndrăgesc eu ziua,/ Batjocorești tu peste noapte./ Tot ce mănânc mai bun la amiază,/ Prefaci tu în duhoare, pe întuneric./ Iubita mea, cea mai frumoasă femeie,/ Are în caricaturile tale infame,/ Coadă, copite, bot de lup, barbă/ Și patru rânduri de sâni!// Piei din ochii mei, să nu te mai văd o mie de ani!/ Întoarce-te-n pietre și-n bolovani!// Nici gând, mi-a răspuns umbra, nu plec!// Îngerașule tu ai făcut insolație. Ești/ O mazetă, un îmbrobodit, un zevzec! Te-ai îndrăgostit de linii ca Baudelaire,/ Ziua-n amiaza mare vrei să te urci la cer!// Noi doi una suntem, cum/ Una sunt/ Paharul de lapte/ Și oala de noapte,/ Țigara și scrumul,/ Călătorul și drumul/ Pâinea și scârna,/ Ochiul și bârna” (*Umbra*, pp. 142-143). Într-un generic *Acord final*... (2017-2019) au fost culese ultimele nouă poeme, mai limpezite stilistic și mai adânci decât tot ce a scris poetul până la ele. Aici, cugătarea e mai încărcată de morală, în esență, de ceea ce aparține adevăratei destinații a omului pe pământ. Stoicismul, immanent, dar și cules din textele frecventate, nu vine în valuri peste poet, dar se insinuează printre silabele fiecărui vers. Puținătatea acestor ultime piese, dovadă și a acribiei lui Ion Urcan, de totdeauna, ne accentuează sentimentul unei pierderi, pentru poezie, ireparabile. Punem capăt rândurilor noastre cu poemul aflat în deschiderea acestui *Acord final*..., străbătut de un sunet testamentar: „Eu sunt un spirit clasic. Nu permit/ sentimentelor să mă domine,/ Nu îngădui fanteziei să-și facă de cap. Desfid/ Orice beție, orice alcool, orice drog. De mine/ Trăirile pustiitoare se tem/ Și mă ocolesc de departe./ Toată/ Existența mea/ Stă în mijlocul luminos al minții. În rest/ Sunt alcătuit din membre utile, extremități/ Necesare,/ Între care nu stabilesc/ Nici o ierarhie/ Nu admit/ Nici o preferință” (p. 222).

Geologia perimetrelor emoționale

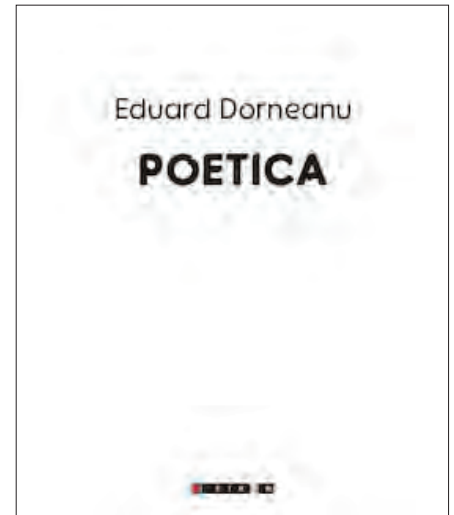
Carmen ARDELEAN

Poetica,
Eduard Dorneanu

Cu un titlu ce amintește, inevitabil, de un volum-matrice pentru ceea ce înseamnă actul artistic, *Poetica* lui Aristotel, noul volum semnat de Eduard Dorneanu și apărut la Editura Eikon, în 2020, pare, prin modul în care valorifică obsesiile lirice vizibile chiar în titlurile volumelor anterioare, o ars poetica in extenso. Poemele cu iz diaristic și cele care exacerbează temporalitatea trimit la jurnalele publicate în 2011 (*Jurnalul apelor purpurii*, *Jurnal de nopți și dimineți risipite*, *Jurnal de primăvară mutilată*) și la volumul de poezii *Neînțelese dimineți*; obsesia spațialității, a reperelor originare sau simbolice se revendică de la volumele de proză *Mălini* și *De parte de Troia*. Atmosfera gotică, elogiul iubirii și al religiosului, în multiplele lui ipostaze și accepții, simbolurile recurente, adesea ambivalente, ce dezvăluie apetența pentru mitologic amintesc de volumele *Gothic*, *Frăția trandafirului rupt*, *Jurământul Templierului*, *Rugăciunea de piatră*, *Sacra Erotica*.

Un volum al esențelor, al irizațiilor, o adevărată fenomenologie personală se configurează, căci nu experiențele propriu-zise, în aparență nucleee ale poemelor, configurează universul liric, ci reprezentarea acestora în conștiință, conceptualizarea lor. Puternic amprentate de cele două teme majore ale volumului, eroticul și religiosul, cele 36 de poeme reușesc, asemenea unor vitralii, să dezvăluie translucidele lumi pe care le traversează și pe care le viețuiește poetul. Religiosului îi incumbă elemente creștine străvechi, cla-

sica rugăciune, practici tibetane, incantații, meditații, mantre, toate văzute ca manifestare a simbolului luminii. Rareori universul pare desacralizat, spațiu al dezrădăcinării ce își cere dreptul la resurrecție, la o nouă religie: „rămas fără iarnă/ pământul poate fi sfințit/ e timpul ca unghiile mele să pătrundă în el/ și să îi curețe icoanele putrezite/ îngropate sub crustă de bălegar și colivă/ cum să nu/ pământul poate fi sfințit/ iar în ziua când soarele va răsări/ din pieptul unei femei neîncepute/ toată țarina va rodi/ și viața noastră va reîncepe/ sub tăiș verde-amărui/ amărâtă și bolnavă/ ca o babă/ care a fost cândva/ anotimp”. De altfel, se remarcă, în majoritatea poemelor, un fluid balans între o temporalitate externă, a primăverilor, toamnelor târzii și iernilor rurale, în care se marchează doar momentul celor „optzeci și trei de binecuvântări” (aniversarea mamei) sau un ianuarie „chinuit”, ce „stă în fața ferestrei mele”, din care „lipsește omătul urletul lupilor/ și al femeii blonde/ genunchii ei fierbinți pe pieptul meu” și o temporalitate internă, simbolică, a anotimpurilor iubirilor, a dezamăgirilor, a oscilărilor între sacru și profan, între divin și diabolic, „în mănua celui veșnic viu/ anotimpurile se fac ghem de ață colorată/ nopțile nedormite se îngheșuie unele în altele/ iar diavolul le leagă între ele/ și singurătatea lor se unește în culoare nedorită/ și spasm” (*Sub tăiș verde-amărui*), „doar în nopțile lui aprilie sub apăsarea florilor/ sălbatic/ diavolul scrie pe pietrele negre care nu au cunoscut/ asprimea apelor/ numele regelui hedviga de anjou/ auzi/ scrâșnetele de spaimă ale pietrelor negre/ și spaima pământului nelu-

minat care vede și simte/ cum se tocesc ghearele celui căzut/ sub povara scrierii/ în bocetul termenului ultimativ/ departe de magma clepsidrei/ trebuie să auzi” (*Nopțile lui aprilie*). E vizibil aici ceea ce Dumitru Țepeneag numea „onirism structural” caracterizat prin nevoia artistului de „a face și a construi”, prin ambiția „să producă un obiect autonom grație unei sinteze al cărei model se află în vis. Adică să facă în așa fel încât imaginile, care în general sunt percepute în succesiunea lor, să se organizeze într-o simultaneitate. Un fel de muzică pictată, de timp fără încetare convertit în spațiu”.

Această osmoză a cronotopului se evidențiază în poemele în care spațiile natale, ale copilăriei sau ale maturității (*Mălini*, *Suceava*, *Fălticeni*) sunt, mai degrabă, embleme ale unei temporalități dominate de stări, senzații, sentimente. „Miercurea cenușii” e unul dintre poemele ce ilustrează această evanescență a limitelor timp-spațiu: „aveam o zi doar a noastră (...) iar zilei aceleia i-am zis Miercurea cenușii/ nu pentru a ne aminti de un ritual religios/ ci pentru că o parte din noi se unea

și devenea cenușă (...) da/ aveam o zi numai a noastră/ o zi fără uși fără ferestre/ fără locuri fără ferestre/ fără locuri intime nemângâiate/ o corabie în flăcări din care nimeni/ nu caută salvarea/ ci își oferă trupul pentru a spori/ cenușa veșniciei". Li se adaugă acestor spații ale temporalității, spații-emblemă ale solitudinii, ale așteptării, ale despărțirii, precum stația de autobuz, motelul, mormântul, liftul sau adăpostul, toate, cu o sintagmă a autorului, „perimetre emoționale suprarealiste”, a căror semnificație e sublimată de frecvente simboluri numerologice: „amintirile mele despre simona/ sunt colorate în albastru precaut/ pe mormântul ei și-au șters bocancii/ trei sute șaiszeci și cinci de soldați încruntați”, „patru flori de cactus”, „paisprezece planuri subtile ale existenței”, „șaisprezece trandafiri”.

O nevoie de corporalitate și de corporalizare a trăirii, mai cu seamă a iubirii și a durerii dezvăluie poemele lui Eduard Dorneanu. Unghiile și dinții, pielea și sângele fluid, strigătele și gemetele devin recuzită, configurând erosul sau thanatosul, multiplicând sau disecând sublimul, extazul sau agonia. Uneori, divizarea sau augmentarea senzației, a inefabilului se realizează în manieră panteistă: „Vântul de miazănoapte a adus toamna/ Desculț/ Ascund sub cicatricile urmelor/ Florile roșii/ Răsărite pe mormântul tatălui meu (...) desfac brațele/ toamna și vântul îmi împart trupul/ în poeme albastre/ rîd cu lacrimi/ sub apăsarea cărărilor frunzelor cerului” (*Toamna la Mălini*), „Bunicul vasele spunea/ Că toamna oamenii întineresc/ La

fel ca apele suhăi și ale moldovei/ și mai spunea el/ că umbrele celor plecați dincolo de albastru/ se întorc și se fac umbre de pomi/ ca să apere ogoare și inimi/ de lăcomie/ de ploi/ de blesteme lăsate libere/ după arderea paturilor și a pleoapelor/ atunci”, „Dincolo de albastru/ Valentina zămislește linii ale vieții/ O aud cum râde sub înveliș de fluturi”. Integrarea în natura-mamă depășește simpla comuniune, relevând profunda simbioză, aglutinare: „sub surâs vegetal/ și din dragoste pentru neliniștea noastră/ surorile pădii ascund trompeta lui israfil/ ingenunchez/ petalele valentinei vorbesc între ele și simt lumina/ iubirii/ adânc/ pentru că iubirea a schimbat viața noastră/ și fiecare petală ascunde o zi și salvează veșnicia” (*Petalele Valentinei*).

Eroticul infuzează puternic discursul liric, secondat fiind, adesea, de florul metafizic. Ioana, Valentina sau Simona sunt femeii-umbre, femeii-voci, femeii-oglinzi, ce dezvăluie dimensiuni ancestrale ale iubirii – iubirea-catharsis, iubirea-purgatoriu, iubirea-litanie. Aparenta narativitate din poemele de dragoste e deplin subjugață de trăirea autentică, intensă, copleșitoare, găzduită sub „cupola fiorului” și de intensă cromatizare ce asigură un contur spectral evocării. „Albastrul precaut”, „albastrul zilei de sâmbătă”, „femeile albastre”, „eșarfa albastră a mamei”, „coama albastră”, „atingerea albastră”, „marginea albastră a chemării” sunt câteva dintre reprezentările concrete sau abstracte ale simbolului cromatic recurent, plurivalent.

Recurente sunt și referințele

livrești ce amalgamează epoci și toposuri: cerdacul casei părintești are un echivalent contrapunctic în marginea orașului danez Aarhus, biserica din sat – în catedrala gotică din Koln, tristețea poetului se revendică de la tristețea lui Louise de La Vallière, amanta lui Ludovic al XIV-lea, figură reprezentativă pentru pasiunile contrastante, peștera magilor – o alternativă la stadionul Solitude din Belfast. O pleiadă de figuri mitologice trădează apetența pentru repere monumentale, ce suplimentează, prin substratul simbolic, în manieră centrifugă, dimensiunea coșmarescă a existenței: Prometeu, Paris, Ajax, Persefona.

Monologurile adresate ipostazelor feminine sau îngerului, brăzdate, uneori, de replici stranii, sunt tot atâtea prilejuri de expunere a viziunilor halucinante, onirice, baroce. Solitudinea e marca înregistrată a discursului liric, căci monologurile sunt *in absentia*, deci amare solilocvii. Scenariile erotice sunt și ele plasate sub zodia trecutului, puternic ancorate în spațiul îndepărtat al amintirii, în timpul nostalgic al rememorării. Gesturile de odinioară capătă forma unei matrițe, fiecare iubire capătă forma unei noi vieți, fiecare moarte îl provoacă la o atentă anamneză.

Plasându-se când la fereastra casei sale, când la fereastra spre lumea virtuală sau cea interioară, disecând dureri și iubiri, drame și trame, poetul reușește să configureze nu o geografie personală, ci o geologie a sinelui, demonstrând că actul poetic e unul deopotrivă ezoteric și sinergic, iar poezia un spațiu și un timp al convergențelor definitorii.

Imelda CHINȚA

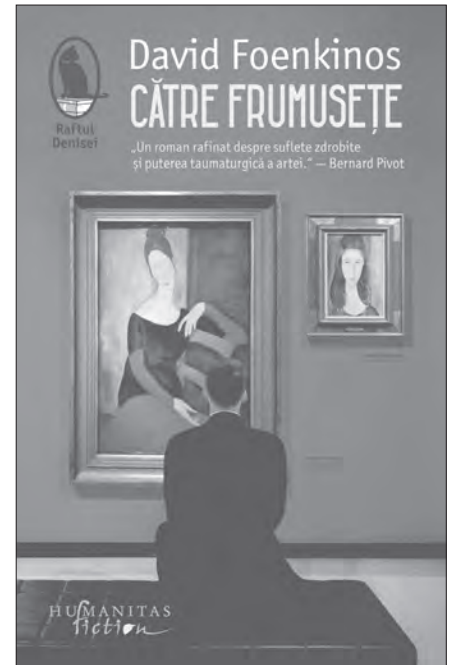
Destine, pânze și culori

David Foenkinos este romanțier, dramaturg și scenarist contemporan, născut la Paris în 1974. Se impune ca un scriitor prolific al generației lui, biografia însumând peste 15 volume. Este apreciat de critica literară, obținând importante premii și distincții. *Către frumusețe* este un roman apărut la Editura Humanitas Fiction, în traducerea lui Daniel Nicolescu. Este o scriere rafinată despre rolul taumaturgic al artei, despre suferința manifestată prin creație, despre acceptare și renunțare, în esență despre frumusețe. Pentru artist, „frumusețea este emoția pe care o resimt citind anumite cărți, sau atunci când mă aflu în fața anumitor opere de artă”, mărturisește, într-un interviu, David Foenkinos. Atent la formă, de o eleganță deloc ostentativă, autorul creează un roman versatil și acaparator. Două personaje mențin baliza la suprafața epicului, Antoine Duris și Camille Perrotin, destinul lor intersectându-se pe tărâmul artei. Narațiunea se distinge prin crearea subtilă de portrete în tușe delicate, aproape imperceptibile la început, care capătă contururi clare pe parcursul derulării acțiunii.

David Foenkinos este adeptul tehnicii etajării și suprapunerii imaginilor, destinele se întrepătrund pentru ca mai apoi să se despartă pentru totdeauna. Protagonistul renunță la o prestigioasă carieră de conferențiar la Academia de Bele-Arte din Lyon, pentru a se retrage în intimitatea unui muzeu ca paznic. Fără vreo explicație, își lasă trecutul în urmă în speranța unui nou început, spre consternarea apropiaților: „Am hotărât brusc

să plec într-o lungă călătorie”. În intimitatea muzeului, în scurtele răgazuri după plecarea vizitatorilor, Antoine poartă dialoguri tacite cu pânzele, eliberând „personajele de constrângerile ramei”. Pasiunea lui Antoine pentru artă este aidoma pasiunii pentru muzee a autorului, care la vârsta de 16 ani, grav bolnav, își găsește refugiul în artă. Arta este percepută ca o consolare, nicidecum ca o vindecare: „Se vorbește despre terapia prin artă, despre nevoia de a crea ca să-ți exprimi durerea”, idee recognoscibilă și în parcursul personajului feminin, Camille, devenită studenta lui Antoine, care își exprimă suferința prin culoare. Alte personaje, oarecum meteorice, dar necesare pentru a completa biografia protagonistului, sunt Mathilde, directoarea de la Resurse Umane, care îl și angajează, iar în timp va dezvolta o pasiune pentru erudiția lui Antoine, și Louise, fosta iubită, care îi declanșează o criză în plan afectiv. Atât Mathilde, divorțată, cât și Antoine, aflat în etapa „dezîndrăgostirii” erau într-o „convalescență emoțională”.

Cu un doctorat în arta picturii italian Modigliani, pe care acum îl păzește la muzeul din Orsay, Antoine, obosit de rutina copleșitoare a discursului lui Fabien Frassieux în calitatea sa de ghid, îndrăznește să-i întrerupă prelegerea anostă, completând cu aspecte legate din biografia intimă a pictorului, fapt ce-l intrigă pe Fabien. Acesta va fi și motivul pentru care Antoine va trebui să părăsească slujba abia dobândită. Momentul devine prilej pentru narator de a-și derula imaginile în sens invers până la apariția lui

Camille al cărei destin se identifice până la un nivel cu acela al lui Jeanne Hébuterne, iubita lui Modigliani, care, la doar 22 de ani, se sinucide aruncându-se de la etajul cinci, pentru a se uni în eternitate cu acela pe care l-a iubit necondiționat și care a imortalizat-o în pânzele sale. Camille este dublu aspectată, pe de o parte este imaginea lui Jeanne, pe de alta este cea a lui Modigliani, a pictorului a cărui recunoaștere și validare este posibilă după dispariția fizică. Camille își descoperă pasiunea pentru pictură în urma unei experiențe dureroase, recăpătându-și puterea, temporar și aparent, prin artă: „Când ne aflăm în fața unui tablou, nu suntem supuși unei judecăți, dialogul e pur, opera pare să ne înțeleagă suferința și ne consolează prin tăcere, rămâne într-o eternitate neclintită și liniștitoare, singurul ei țel fiind să ne copleșască cu vibrațiile frumuseții”. Scrierea este pigmentată cu trimiteri in-

terculturale, arta fiind adusă în prim-plan. Personajele își justifică frământările în și prin creație: „Cu Botticelli uiți de tristețe, spaimele se domolesc cu Rembrandt, iar supărările se împuținează cu Chagall”. Narratorul urmărește avaturile ființei în încercarea de a se vindeca de trecut: „Uneori te poți vindeca printr-o simplă schimbare geografică”, mărturisește Camille care, după o lungă agonie, intră la Bele-Arte. Actul artistic o metamorfozează, o transpune într-o altă dimensiune, o eliberează de trecutul dureros: „Atunci când desena, lui Camille îi plăcea să simtă greutatea istoriei, geniile trecutului nu o intimidau. (...) Dimpotrivă, cunoașterea frumuseții îi sporea forța”. Antoine și Camille se întâlnesc sub același destin al suferinței. Elibe-

rarea prin cuvinte sau prin tușe subtile devine sinonimă cu acceptarea, cu împăcarea: „Arta se potrivea cu noaptea”. Tablourile lui Camille trebuiau citite printre culori, pânza devine expresia haosului din interiorul ființei. Personajului feminin, complex și fascinant conturat, nu îi plăceau întrebările referitoare la geneza operei sale: „Nu suporta să fie disecată... prefera să lase creația în sfera inconștientului, îi plăcea taina care învăluia nașterea ideilor”. Arta trebuie creată, nu explicată, este manifestare a unor pulsuni interioare, este frumusețea care aduce împăcare, așa cum concluzionează Camille. Pânza artistei este strigătul unei ființe lipsite de apărare, exprimă eșecul unei existențe pentru care se învinovățește, este expresia

unui destin implacabil, coagulând în forma și nuanța ei tușe variate de la Munch, la Picasso și Modigliani, într-o viziune care o singularizează: „Deslușea în această studentă o personalitate originală, care avea cu siguranță, să se reflecte într-o voce artistică neobișnuită”.

Către frumusețe este un „dans hermeneutic” printre marii artiști, este un dialog intertextual, o incursiune spiralată înspre străfundurile ființei. Cartea este o pledoarie pentru artă pe de o parte, pentru eliberarea pânzei de propria ramă, pe de alta. Este, în esență, o invitație la reflecție, pentru că a contempla devine sinonim cu o căutare a propriului eu. Volumul, care poartă semnătura lui David Foenkinos, este un mozaic vizual al frumuseții.

Un câine demn de Oscar

Alexandru JURCAN

Da, da, o să-mi dați dreptate dacă veți (re)vedea filmul lui Michel Hazanavicius – *The Artist*. Acum se află și pe *Netflix*. Scepticismul meu a primit o palmă zdravănă în 2011, când m-am îndrăgostit iremediabil de film. Poze, vertij, propulsări spre premii mari, apoi Oscar... Speram să nu-mi placă, să mă opun valului, să fiu original. Nicio șansă: a fost dragoste la prima vedere. Așa omagiu adus artei a șaptea... mai zic și eu!

Gloria vine după anonimat, apoi pot surveni declinul, mizeria cruntă, depresia, ratarea. Regizorul Hazanavicius n-a cunoscut marele succes până la acest film. Nici actorii Jean Dujardin și Bérénice Bejo. Și deodată... găselnița: un film alb-negru, despre epoca filmelor mute. Hollywood, 1927. George Valentin e marea vedetă a filmelor mute, iar Peppy Miller e doar figurantă. Apare sonorul, roata vieții se învâрте implacabil, dinții gloriei se tocesc subit. Valentin cade în uitare, iar Peppy urcă pe firmament. Superbul câine rămâne egal cu sine însuși, în fidelitatea emoționantă. Mulți spun că ar putea primi primul Oscar atribuit unui câine. Adică dresorului.

Nici atunci când suntem departe de platou,

vorbele personajelor nu se aud în acest film. Poate că moda filmelor mute era și un... *modus vivendi*? Apariția sonorului demolează ierarhii. Progresul poate fi și dăunător, nu? Sonorul instaurează verbiajul, care e apanajul literaturii. Sonorul adesea pleonastic se îndepărtează de filmul-film, unde imaginea era primordială (doar câteva vorbe, cuprinse într-un chenar sintetic). Oare literatura e amenințată de progresul tehnic? Cartea electronică nu e tot literatură?

Nu e ușor să faci un film alb-negru în ritm de film mut, unde mimica e la loc de cinste. Intuim pe undeva blânda fantomă sacră a lui Chaplin. Decor fără cusur, reconstituire fidelă, muzică adecvată... absolut impecabil! Ca să nu mai vorbim de gustul pentru happy-end, atât de omenesc, dezirabil. Plus speranța că după cenușă poate urma renașterea totală, ca să fie un catharsis sănătos, inteligent, tonic. Un film care... evită literatura, regăsindu-și uitatele meandre. Poate că Hazanavicius n-a intuit furtuna succesului fulminant. Numai că marile opere nu vin prin ușa din față, ci apar umile pe porți lăturalnice, acceptând până la urmă veșmântul peren al valorii.

Copilăria la perfectul simplu

Marcel LUCACIU

Copilăria e neasemuită vârstă a inocenței, ce stă sub semnul neastămpărului vesel, al jocului izvoditor de ghidușii, capabil să răstoarne ordinea prestabilită, dar și să toace nervii părinților ori ai bunicii – bieți adulți oboșiți, cotropiți de grija zilei de mâine. Cel puțin, așa era, odinioară, înainte de a ne digitaliza visurile și speranțele, azi, copleșite de marasmul pandemic.

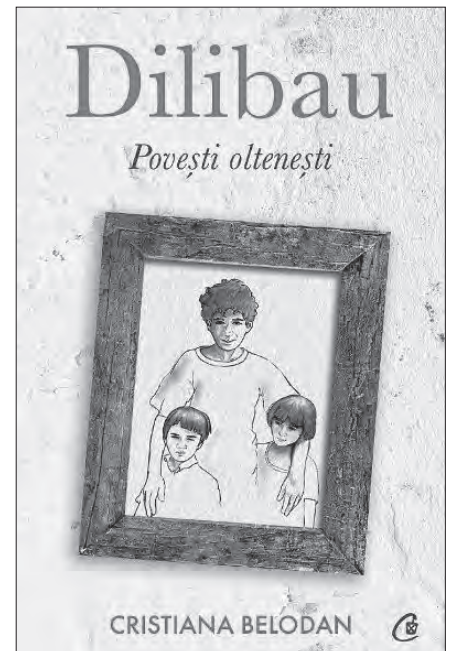
Debutând, editorial, cu volumul de amintiri *Dilibau. Povești olteneste* (Curtea Veche Publishing, București, 2021), Cristiana Belodan (Director de Strategie & Transformare al agenției de publicitate Oxygen) reînvie, cu o jovialitate debordantă, năstrușnicele peripeții din anii mîrlici ai copilăriei.

În prefața atipică, intitulată *Să nu ziceți că nu v-am spus. În loc de cuvânt înainte*, autoarea ne atenționează, pe un ton mucalit: „Pe vremea în care făceam, eu și frate-meu, toate nebuniile zugrăvite în cele ce urmează, lumea era guvernată de principiul «bătaia e ruptă din Rai». Să-l fi contrazis echivala cu negarea existenței Raiului însuși. Or, într-o casă de preot ca a noastră, asta era de-a dreptul blasfemie.” Este evident că „metodele educative (...) care presupuneau corectarea și îndreptarea caracterelor în formare prin măsuri usturătoare” sunt, acum, nerecomandabile și, de altfel, impracticabile. Însă, pe la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90 (perioada copilăriei lui Belodan), astfel de „metode” erau la ordinea zilei. Nu ele prezintă importanță, în această carte însuflețită deopotrivă de nostalgie și de umor, ci, mai degrabă, exuberanța scriiturii, narațiunea pe cât de fluentă, pe atât de frustă. Remarcăm, apoi, sprinteneala și, mai ales, savoarea limbajului ce

se datorează, într-o bună măsură, graiului oltenesc. Prin urmare, era oarecum firesc să întâlnim, în cele unsprezece istorioare, multe verbe la perfectul simplu („fuse”, „zisei”, „uitai”, „venirăți”, „pățiși” etc.), apelative specifice „Olteniei profunde” („muică”, „fa”, „nenică”), regionalisme, precum „droagă” (căruță), „țucal” (oală de noapte), „ne pogodim” (ne sfătuim) ș.a.

Protagonistul amintirilor este Dili (alias Daniel, fratele mai mic al Cristiane), iar reperele spațiale sunt Orlea, un sat „uitat de vreme și de abecedar”, situat pe malul Dunării și Caracal („Orașul cu Minuni”, respectiv locul de baștină al scriitoarei).

La Orlea, „mânjii nepotcoviți” vin, mai ales, în vacanță, când are grijă de ei Moșica (moașa preotului Belodan, tatăl Cristiane); „o femeie bătîrănă, trecută prin ciur și prin dărmon”, harnică foc, bună la suflut precum „cococeii în țăst” (azimă coaptă pe jar) și, uneori, amoretată de „ciocănelele” (paharele mici) cu țuică sau rachiu. Sărmana Moșică are și ea parte de farsele lui Dili Pericol. Urcând ca să ia ouăle de curcă din „coșar” (magazie pentru cereale), Dilișor în loc să îi țină scara lovește cu piciorul în ea, până când biata femeie aterizează forțat. Surprinsă cu încetinitorul, scena este una de tot hazul: „Fustele Moșei porniră a se înfoia în văzduh, Dili continuă șuturile în piciorul scării, iar oușoarele, maică, Doamne... oușoarele căzură toate peste bord. Terci și chisăliță se făcură. Ultima pică din cer Moșica, urmată de stolul de fulfane și tartane (...). Cred că asta i-a fost și norocul. Că i-au mai atenuat fustele din viteza de coborâre și picajul n-a fost atât de rapid. Că altfel, lua și Moașa noastră, sărăcuța, soarta ouălor și își

spărgea rău coaja” (*Zbor deasupra unui cuib de curci*). Dili tot nu se astămpără și, într-o altă zi, sătul de „porcăriile de jucării” vrea „o aventură, o palpatăție”. Așa că dă ordin cetii de „ghiauri” (Cristiane și celor doi verișori) să bombardeze cu „turte de nămol” casa vecinei Marița, casă „albă ca o prăjitură de var” (cum ar spune Cărtărescu). Urmările sunt dramatice, de această dată. Descinse mama „ca un vultur de mare cu pește-n gheare” și, pe bună dreptate, lui Dili, „turbatul”, „îi făcu fundul câmp de maci...”

Năzdrăvăniile lui Dili continuă și la Caracal unde „cocoșelul moțat”, în căutare de dulceturi fine, profitând de somnul adânc al bunicuței, răstoarnă dulapul plin cu bibelouri, porțelanuri, pahare de cristal sau, altă dată, face prăpăd aruncând cu ouă, de pe balcon, în capetele țigăncilor ce scoteau prin gunoaie. Tocmai pe vremea aceea, când „ouăle erau mai prețioase ca lingourile de aur...”

continuare pe www.caietesilvane.ro

Forța gândului în fața provocărilor

Meniuț MAXIMINIAN

Modernitatea poeziei lui Marin Mălaicu-Hondrari își are, totuși, rădăcinile ancorate în ținuturile natale ale Sângeorzului. Experiența din Spania, la fel ca a altor mulți români, este una prin care, în căutarea unui trai mai bun, descoperi tăria de caracter și forța gândului pe care trebuie s-o ai în fața provocărilor. În cazul de față, gândurile acumulate se revarsă în versuri, dar și în proză.

La zece ani distanță de la ultimul volum de versuri, Marin Mălaicu-Hondrari vine în fața cititorilor cu „Urmele încercării”. Pornind pe un drum al inițierii, acesta aduce, în versuri, flash-uri ale trecutului și ale prezentului, ale unor zile petrecute împreună cu prietenii în pădurile din Sângeorz, dar și momentele istovitoare de la culesul de măsline din Spania.

Poezia lui Marin Mălaicu-Hondrari nu este lipsită de imaginile tari, la fel ca în versurile colegilor lui de generație, regăsindu-se imediatul care este pus așa cum e el, necosmetizat, în pagini, pentru că trăim „într-o viață dură”.

Prima poezie *O, frumoasele zile de muncă* surprinde, în câteva versuri, viața pornind de pe meleagurile natale: „acum niște mesteceni se gudură pe lângă mine/ își lălaie frunzele și scot un sunet stupid, așa/ de natură” și ajunge la realitatea zilei: „acum am o soție bătrână și frumoasă/ mușc dintr-un măr cu dinții din copilărie” și merge mai departe cu fațete ale stărilor omului. Comparații precum „o inimă mică și nefolosită ca un stick de memorie învechit” nu fac altceva decât să propulseze imaginile ce pornesc din atelierul de creație al poetului.

Instantaneele din trecut pot provoca emoții și atunci când ne

întâlnim cu o poezie precum *Tatăl*: „Era înalt, slab, harnic, isteț și bețiv/ în lunile de abstenență umbla cu o Biblie la el/ prindea culoare în obraji și mânca de trei ori pe zi/.../ a fost bun cu mine, m-a ținut în sărăcie, m-a hrănit cu visuri/ m-a învățat să nu-i întorc mamei vorba/ să nu fur, să umblu curat, să merg pe bicicletă/ să fac o claie de fân ca lumea/ o dată pe an îi curăț mormântul/ de buruieni. Mi-ar fi plăcut/ să mă îmbăt cu el, să merg cu el pe stadion”. O să li se pară straniu unora, dar la noi, în Ținutul Năsăudean, un pahar de horincă (țuică) este ca un „medicament”, însoțind viața de zi cu zi a omului. Cu toții ne regăsim măcar într-o parte dintre aceste versuri, relația cu propriul părinte, la fel cum ne revedem copilăria: „pe un câmp nesfârșit/ crivățul poartă aroma rece a zăpezii/ și iepurii se izbesc de/ oasele grele ale gerului/.../ un copil prăbușit/ clipește repede/ își privește palmele ca pe două/ fotografii cu părinții săi”.

În poezia lui Marin Mălaicu-Hondrari, orice sentiment devine o imagine puternică pornind de la stări de fapt, de „normalitate”, stări pe care le trăim fiecare, poate de aceea ne și identificăm în versuri. „Atunci când m-ai luat cu taxiul/ eram doar oase pline de frig/ tăceam cu îndârjire/ rulam pe bulevarde/ habar nu aveam pe unde sunt/ și strângeam degetele până la os/ și noaptea cobora din gerul înghețat”, spune poetul, cel care, conștient de puterea cuvântului, afirmă: „am văzut totul/ foarte limpede, ca și cum aș fi murit/ aveam curajul cerului, era în mine/ o gălăgie de simțuri”.

Legat de povestea imigrării și a stărilor trăite departe de casă, amintim poezia *Immigrant song*:

„Dar eu eram un emigrant/ un fosti puști fugit de acasă/ naufragiat pe o plajă la Mediterana/ scuipat de hazard direct printre/ cele mai plate abdomene din Europa/.../ pe atunci eram mult mai tânăr, mult mai/ curajos, la fel de sărac și mult mai prost/ și nu înțelegeam nicicum că pentru un emigrant/ până și iubirea trebuie să fie conform legilor Uniunii Europene/ mă îndrăgostisem de fata aceea inexistentă”. Cum arată povestea românului în viziunea poetului? „Înainte de a se transforma în cucul dacic/ orice român ar trebui să fie măcar un an, neîntrerupt/ bogat, îndrăgostit, nebun de fericire și tot mai beat”.

Pe lângă poemele inedite, cartea include și câteva apărute în antologiile „Parodii originale”, un proiect al Muzeului Literaturii Iași, coordonat de Florin Lăzărescu („Amurgul solitarului”, după Mihai Codreanu, „Noaptea albă”, după Vasile Alecsandri, „Drumuri”, după Otilia Cazimir, „Amintire”, după George Topârceanu și „Cugetările sârmanului Dionis”, după Mihai Eminescu).

continuare pe www.caietesilvane.ro

O poezie a trăirilor sacrale

Adrian ȚION

Apropiat structural de spiritul lui Giovanni Papini, om religios și furtunos totodată, „agitat, nemulțumit, acaparât de veșnice căutări”, preotul-poet Eugen Barz, stabilit în Spania cu ani în urmă, folosește drept motto la două volume de-ale sale citate din opera scriitorului italian frecventat. Pentru volumul *Biblioteca din Parla*, poetul a așezat în capul poemelor sale mărturisirea patetică, vibrantă, transcrisă de Papini sub forma unei întrebări retorice cât o declarație de iubire: *Oare nu știți că eu port în mine lumea întreagă?* Răvășitoare simțire și mărturie de credință pentru un om călătorit prin lume, neliniștit și intens vibratil, marcat de profunde căutări spirituale. Desigur, Eugen Barz poartă în inima sa, prin călătoriile sale, și lumea românească pe care o cinstește și o înalță prin scris, prin predici, prin cultul cărții românești și atașamentul nedezmințit față de tradiția românească.

Biblioteca din Parla, la care face trimitere titlul volumului, nu este o bibliotecă borgesiană, imaginară, fictivă, ci o realizare concretă în parohia sa din Parla, de lângă Madrid, unde Eugen Barz a înființat o bibliotecă ce a ajuns la peste 8000 de volume. Cartea conține o minunată selecție de miniaturi lirice axate pe tematica deschiderii spre înălțare, spre zbor spiritual în absolutul imaginat prin puterea cuvântului. După cum s-a precizat de la primele volume recenzate de Horia Gârbea, Ion Cristofor, Constantin Cubleşan, Andrei Moldovan, Ioan Holban și Mircea Moț, Eugen Barz nu este un poet religios în sens tradiționalist. În această situație se află mai mulți poeți de azi cu formație teologică. Sacralitatea din poezia lui se revarsă în versuri cumpănite ce conturează elogiul

universului creat și sensul înzeirii prin logos. Totuși, stilul său nu înaintea spre prozodia imnică, ci se contrage în imagism de o densitate conotativă bine strunită, întemeiată pe frazare criptică îndrăzneță, adesea cu ascendențe în suprarealism.

Pătrunzi în „apartamentul poeziei” lui Eugen Barz cu o anume sfială, deoarece ambianța creată încorporează în text sacralitatea din lucruri, descoperită în cotidianul mundan: „Camera palpită de versuri/ intră prin beton și faianță, prin țevi, pe uși ori pe geam” (p. 19). Meditațiile turnate în metaforice alcătuirii de cuvinte mărturisesc beatitudinea, înregistrând noi „semne de binecuvântare” în care eul poetic sărbătorește, oficiază „împărtășind bucurii,/ cu ele ridic potirul/ să lu-ați veșnicia” (p. 18). În magnitudinea acestei trăiri intensive, poetul vede „poemul ca un oracol (ce) deslușește vise”. Direcția înălțării prin cuvânt e prezentă în multe poeme desemnând simbolul iubirii ca vector al acestui impuls misterios: „Îmi pune aripi ca foile unei cărți colorate/ gata de zbor” (p. 24). Dualitatea meditativă *suflet-trup* face loc alterității analizate ca răfuială intimă „cu celălalt de sub coaste”. Poetul îmbracă în imagini îndelung șlefuite cauzalitatea omagierii simbolurilor vieții eșalonate în versuri de o mare încărcătură ideatică. S-auve împletiri de imagini reușite poetul în cadrul acestui raport consubstanțial, insinuat ca un fel de „gâlceavă a înțeleptului cu lumea”: „Trupul meu nu l-am vrut/ un inger m-a împins în el” (p. 42).

Simbolurile culturale din țara de adopție converg în jurul cavelor tristei figuri, etalon hazardat al luptei cu realitățile agresive, încadrat organic în vizionarismul

Eugen BARZ

Biblioteca din Parla

JUNIMEA
LA 50 DE ANI

personalizat al poetului. Statornicirea întru spirit a ființei e exprimată cu neostentativă claritate: „singur sufletul nu se lasă biruit/ de gardienii libertății impuse” (p. 36). Incipituri de tip sorescian colorează ludic discursul, condus mai apoi spre finalizări austere. În imagină grandorii zborului sunt incluse și simboluri feminine („Nu știu de e pasăre/ sau femeie cu aripi”) alături de propria-i izbăvire desenată din vârful peniței ca indice al speranței („În manta cu aripi de voi zbura”). Găsim reiterări de motive biblice învelite în argintul evocărilor miraculoase, adevărate epifanii: „Și noi am trecut prin Marea Roșie/ am auzit carele zguduind pământul, sprijineam cu palmele pereții apelor,/ caii și călăreții faraonului nu s-au salvat” (p. 49).

continuare pe www.caietesilvane.ro

Fetița din orășelul cu castani și plop

Ion MANEA

Mioara Baciuc:
„Raze de gând”
(Editura PIM, Iași, 2019)

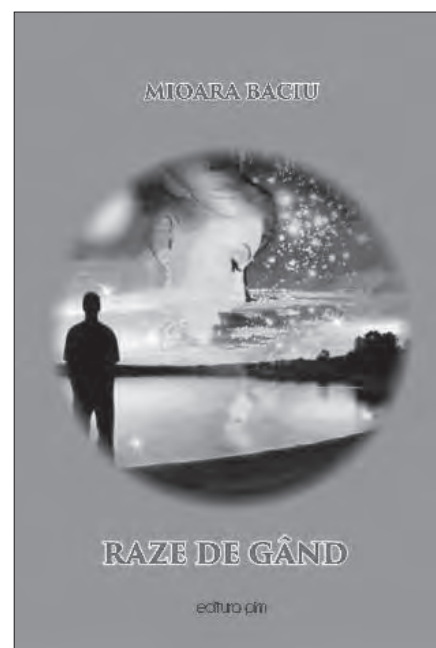
O poetă de o sensibilitate aparte și de o franchețe cuceritoare și-a făcut apariția cu grație în ultimii ani în spațiul literar al Dunării de Jos: Mioara Baciuc. Ea a venit dintr-odată, pe neașteptate, de niciunde, pentru a propune o construcție lirică deconcertant de simplă, total străină de tendințele actuale ale liricii feminine, dar fermecătoare și, în plus, oferind un fel de reîntoarcere la filioanele dintâi, prea grabnic abandonate în fața tentațiilor vremurilor ce au venit și vor veni.

După o tăcere întreruptă brusc, după cum mărturisește, de revelația unui modest festival de poezie, patru ani la rând, 2018, 2019, 2020 și 2021, Mioara Baciuc a tipărit, unul după altul, volumele de versuri *Dincolo de vise*, Editura Liric Graph, *Raze de gând*, Editura PIM, bilingvul (română și italiană) *Pe potecile gândului* (*Sui sentieri del pensiero*) și *Tăceri îmbrăcate în cuvânt*, aceeași editură ieșeană. Dacă o să aflați că poeta este inspector financiar în viața de zi cu zi, să nu vă speriați! În primul rând pentru că a fost înainte de toate profesoară. În al doilea rând, pentru că, în momentul în care abandonează calculatorul și pune mâna pe pana de scris, devine o cu totul altă ființă, sau, mai exact, redevine ceea ce e de fapt. Și, în al treilea rând, pentru că, deși a absolvit cu brio Academia de Studii Economice din București, adevărata școală în care a intrat încă de mică și pe care nu vrea în ruptul capului să o părăsească e cea a Poeziei.

Revelația aceea pricinuită de

întâlnirea cu poezia în frontierele difuze ale unui festival de gen n-a fost de fapt decât un pretext pentru reînnoarea unui fir urzit din prima copilărie, pe când a simțit pentru prima oară fiorul metaforei răscolindu-i gândurile, dar trecut într-o zonă de conservare în anii depuși în urna unei cariere profesionale cu totul alta decât cea a literelor. Cum în privința momentului unic al inițierii în lirică, locul și timpul nu pot fi uitate, poeta simte nevoia să se destăinuie, definindu-se astfel și deschizându-ne dintru început calea înțelegerii și empatiei: „Răscolesc pe brațul vremii/ amintirile copilăriei și ale adolescenței/ agățate în castel de inimi pe strada Pieții/ stropite cu roua aducerii-aminte,/ scrise în lacrima cerului, în ocean de priviri/ acum când, fugar incurabil, timpul/ își odihnește pleoapa, o clipă”, scrie ea în poemul *Împăcată cu sine*” (p. 88).

O cheie a înțelegerii ni se oferă franc, dar nu fără o adolescență mândrie, în același poem: „Simt dragostea ninșilor plopi/ care mă îmbrățișau cândva, cu soț/ Privesc, apoi, cu uimire, cu încântare,/ peste umerii ceasornicului,/ povestea scrisă pe petalele anilor,/ de fetița din orășelul cu castani și plop/ cu brațe deschise spre cer,/ recunoscătoare Providenței, pentru că este/ și împăcată cu sine, într-o lume a ideilor”. Avem aici, în câteva vorbe, o imagine de simbol a unei existențe care nu se poate regăsi și înțelege pe sine decât în măsura în care își exprimă trăirile, emoțiile, pasiunile, speranțele, împlinirile și eșecurile, deopotrivă, într-o singură limbă pe care o înțelege, i se potrivește și o reprezintă, Poezia. „Fetița din orășelul cu castani și plop” (pe care, absolut întâmplă-

tor, îl cunosc, eu însumi copilă-rind acolo) scria versuri pe caietele școlare și le trimitea revistelor literare din București, așteptând încurajările care chiar veneau și-i aduceau avânt și teme în aripile care tocmai creșteau. Ea știa de atunci că rostul venirii sale pe lume este chiar poezia.

Din această conștientizare a unei predestinări alese va putea decurge cât se poate de firesc evoluția ce va veni în simplitatea și candoarea unui sistem poetic structurat în repere cosmice esențiale și pe elementele fundamentale ale sensibilității umane, ceea ce vor face imposibile artificiile sau construcțiile ezoterice încifrate. Simplu, firesc, curat, ca o mărturisire, ca în versurile care vin să completeze imaginea „miracolului” din strada cu castani și plop: „Cândva, lumina blândă-n germinar/ Pe 30, în '68 la ceas grăbit de seară/ Vestea pe strada Pieței, 29, lapidar/ Minunea nașterii în zi de primăvară” (*Veneam zorită-n lume*, p. 18). E mai mult decât o

naștere, este, prin conotațiile ușor de intuit, o înviere și o inițiere în cuvânt: „Cu litere arzânde iubirea să cuprind/ Efervescența clipei s-o adun din stele/ Pe aripi de soare, iubirea s-o ating/ Să împlinesc, netemătoare, visele mele” (idem). Poeta își asumă destinul, nașterea pentru rostire și pentru iubire și ființează dramatic între cuvânt și necuvânt, între trăire și netrăire: „Necuvintele mi se lipesc de gene/ dansează haotic pe file/ și se transformă în simțiri/ pe albia nemărginirii, // Năvalnice, netrăirile aleargă/ se-aprind și se sting,/ zâmbesc și plâng deopotrivă/ pe tâmpla gândului nescris...” (Pe tâmpla gândului nescris, p. 28).

Reperete cosmice despre care vorbeam și care se desfășoară întotdeauna în jurul aceluiași punct inițial – strada Pieței, nr. 29 – sunt omniprezente, cerul, astrele, anotimpurile, lumina și, mai teluric, dar tot din sfera inefabilului, florile, se insinuează în aproape fiecare demers poetic, în fiecare strofă, în fiecare vers, în întruchiparea unor metafore deloc alambicate, poate prea simple uneori și poate tocmai pentru că simțămintele sunt spontane, netulburate în puritatea și în candoarea lor: „Bob de gând pe geana nopții/ Se coboară lin din stele/ Scutură petale, valuri/ Peste visele mele...// Bob de gând pe glezna nopții/ Mă-impresoară în lumini,/ Largi cărări deschise-n ceruri/ Pe aripi de heruvimi...// Bob de gând pe glezna nopții,/ Arde-n zori și stinge focuri/ Adunate-n umbra sorții/ Risipite-n fade jocuri...” (Bob de gând pe glezna nopții, p. 30).

Seninătatea și propensiunea în-născută spre iubire, nevoia de comunicare și comuniune, devin un mod de a fi în lume prin cuvânt și metaforă, iar starea de pace metafizică este aceea pe care nu ezită să o declare și s-o revendice poeta: „Las timpul meu pe zborul lin al clipei/ Să-mi poarte gândul dincolo de nori/ Să scrie-n cer că mulțumesc ursitei/ C-a picurat în viața mea doar primăveri” (Las timpul meu,

p. 39). În *Raze de gând*, poemul care împrumută titlul volumului, mărturisirea e directă, devine un fel de spovedanie în fața întregului Univers și ea primește valențele propriei profesii de credință: „Desculț prin amintiri înrourate/ Cu picături de suflet șiroid du-ios/ Cu slove-n fir de aur agățate/ Înclin genunchiul clipei spre frumos” (p. 45). Armonia este pretutindeni, nimic nu tulbură pacea firii, cerul și pământul se întâlnesc în aceeași continuă împăcare cu sine și cu tot ce e dincolo de sine, iar cea care poartă cununa miresei în acest eden de difuză beatitudine nu se poate revendica decât dintre ficele lui Pann, cel ce peste tot se află și nicăieri întruchipat: „Cât de mireasă ne vei fi/ Natură, tu, ca o Morgană/ ne vei cânta prin pletele anotimpurilor noastre/ povești de frumos...” (Mireasă, tu, natură, p. 48).

Tentația continuă a stării de pace, căutarea ei în tot ceea ce ființează într-un spațiu și timp continue nu incumbă idealuri pretențioase și intangibile, Erosul însuși, inerent unei astfel de paradigme, se poate întâmpla simplu, la „gura sobei”, într-o continuă așteptare a anotimpurilor, ca mesagerie ale veșnicei treceri: „Hai, vino, iarnă, hai, vino iar/ la gura sobei noi să ne iubim/ Și tot ce-i rău în foc să piară/ Noian de fericire să clădim” (La gura sobei, p. 80). Doar absența iubitului ar putea însemna abolirea stării de fericire – „Dacă într-o zi/ Pașii tăi s-ar pierde-n nemișcare/ Ceasornicul s-ar opri subit” (Dacă într-o zi..., p. 52) – până și așteptările sunt cumpănite în balanța modestiei – „Și fă-mi din iarna clipei, paradis” (Să nu mă lași, p. 97) –, iar proiecția cosmică, care străbate ca o rază călăuzitoare întreg discursul liric, nu putea să lipsească din feeria proiectată: „De-o fi să mă-ntâlnești în stele,/ Să nu îmi lași lumina să se stingă,/ Să-mi scuturi ramul visurilor mele/ Prin anii care se zoresc să ningă” (același poem).

Tragismul este însă exclus,

despărțirea, dacă s-ar întâmpla, ar fi contrabalansată de iubirea cea dintâi, trainică, imperturbabilă, mod de existență și de mântuire, Poezia: „Să nu mă lași de-ar fi să nu mai fie/ Dovadă-n legământ de curcubeu/ Prin puntea ce clădim, spre veșnicie/ Torent de versuri curgă tot mereu” (idem, p. 98). Incertitudinile, benigne, fără a fi impregnate de tragism, înțelese și chiar asumate sunt validate sau nu, tot prin supunerea unui „tribunal” ad-hoc: „De-a fost sau nu iubire-adevărată/ Ne vor răspunde frunzele de tei/ Ce-or netezi cărare-ndurerată/ De pașii tăi pierduți în pașii mei” (Mărturisire în amurg, p. 118).

Într-o dedicație de la pagina 3, Mioara Baciș își numește volumul „carte document”, ceea ce ar putea surprinde atunci când ar fi vorba și chiar este vorba despre poezie, dar modul în care e conceput și structurat conținutul, adaosurile lămuritoare, inserția de fotografii de familie, de imagini de la întruniri literare, lansări etc. vin să-i argumenteze aserțiunea. În plus, din când în când, ni se prezintă, între poeme, scurte comentarii, aprecieri, ale unor iubitori de poezie, prieteni pe Facebook sau alte mijloace de socializare, ceea ce trădează încă o dată intenția primordială a autoarei, aceea de a se prezenta lumii așa cum este sau cum se dorește a fi, de a se mărturisi și de a-și pune gândirea și simțirea poetică în slujba aproapelui.

Din acest punct de vedere, poezia Mioarei Baciș este una a normalității într-o lume bulversată de agresivitatea unor resetări decise dincolo de noi și adesea împotriva noastră, un strop de puritate, o speranță, o posibilă cale de a ne salva. Mai mult decât atât, aș numi *Raze de gând* (dincolo de candoarea formulării titlului) un manifest pentru prietenie, înțelegere și speranță. Acesta este mesajul fetei de pe strada Pieței, nr. 29, dintr-un orașel de câmpie, ajunsă sub aripa protectoare a Dunării cu poezia în suflet.

Lada de zestre a culturii tradiționale

Mircea DAROȘI

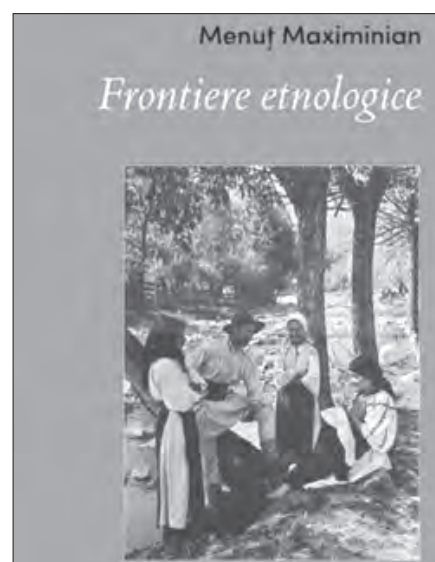
Cartea „Frontiere etnologice” este opera lui Menuț Maximinian, scriitorul care și-a câștigat o bogată experiență în domeniul atât de vast al etnologiei. După ce a tipărit în colaborare cu Vasile V. Filip lucrarea „Rituri de trecere”, iată-l în postura de cercetător solitar care își structurează propriul său proiect de studiu, își elaborează strategia și instrumentele de lucru. Cuvântul „frontiere” din titlul cărții are un înțeles metaforic și cred că, pe lângă sensul larg care vizează multe deschideri interpretative, se referă și la interferențele etnologiei cu celelalte discipline care se ocupă de cultura tradițională: folclor, etnografie, antropologie etc. Pasiunea autorului pentru cercetarea unui asemenea domeniu își are rădăcinile în originile sale sătești, unde și-a petrecut copilăria, în Diugul de la poalele Țibleșului, dar și într-o solidă pregătire teoretică și metodologică acumulată în anii de studii. Cercetarea sa etnologică pune în valoare patrimoniul cultural din ținutul Bistriței și Năsăudului. Materialul adunat se bazează pe o cercetare riguroasă pe teren, pe mărturiile oamenilor contactați, pe consultarea unor lucrări de actualitate, pe talentul descriptiv și narativ cu care tratează această temă. Urmărind cu atenție conținutul lucrării, se poate observa sentimentul de satisfacție și bucurie pe care îl are față de autenticitatea și pitorescul culturii tradiționale, ca și cel de respingere a tot ceea ce duce la alterarea acestui fenomen. Majoritatea textelor sunt așezate pe un suport comparativ, între ceea ce a fost și ceea ce se întâmplă în zilele noastre. Autorul analizează, descrie, identifică, pune într-o nouă viziune tot ceea ce constată, folosindu-se de metodele moderne de investigare, dar și de tehnici mai vechi sau mai noi care îi înlesnesc cercetarea: dialogul, povestirea, interviul, ancheta și altele.

Menuț Maximinian coboară în realitățile culturii de odinioară, dar

se oprește și asupra prezentului, pentru a-i evidenția transformările inerente. Există pagini, nu puține la număr, în care autorul se confesează, își exprimă emoția și bucuria față de comorile spirituale ale neamului românesc. Cele 400 de pagini ale cărții conțin „articole, eseuri, recenzii de carte etnologică, interviuri, crochiuri” care dezvăluie cititorului un fenomen cultural aflat într-un permanent proces de metamorfoză.

Studiul lui Menuț Maximinian cuprinde mai multe tipuri de texte. Cartea se deschide cu secțiunea *Precursoři*, în care autorul ne prezintă patru nume de rezonanță foarte apropiate de cultura tradițională: poetul Vasile Alecsandri, prin culegerea de poezii populare, Mitropolitul Bartolomeu, prin cultura populară în pastoralele sale, starostele și cobzarul Barbu Lăutaru, cel care a fermecat multe generații prin muzica lui, și Vasile Grigore Borgovan, „marele pedagog și scriitor necunoscut”, care face o frumoasă incursiune în tradițiile și obiceiurile din satul său natal, Corvinești.

Al doilea segment al acestui studiu se intitulează *Lecturi* și cuprinde câteva comentarii la cărțile colegilor de breaslă (Irina Petraș, Andrei Moldovan, Maxim Iuliu-Marius Morariu, Virginia Linul, Otilia Hedeșan, Aura Văceanu, Vasile V. Filip, Mări-oara Buzilă ș.a.), în conținutul cărora se află elemente referitoare la portul popular, la folclorul din Ardeal, experiențe trăite în vis, despre vrăji, farmece și descântece, despre rolul și semnificația basmelor din ograda bunicilor, despre modernitatea acestora, despre ritualuri de nuntă, despre colinde și tradiții muzicale sau povești de viață aflate la granița dintre etnologie și literatură, toate puse în pas cu trendul societății de astăzi. În același registru al culturii tradiționale se înscrie și secțiunea *Reconstituiri*, pentru care autorul studiului face apel la memoria colec-

tivă, consultă studii de specialitate pentru a recompune tradiții vechi din lumea satului, precum: jocul, sau hora, practică în duminici sau zile de sărbătoare, steagul de nuntă, cununa grâului, unele primind astăzi valențe moderne, iar altele aflându-se pe cale de dispariție.

În palierul *Aspecte rurale* sunt cuprinse câteva titluri semnificative: „Casa lui Coșbuc și vilele din Hordoul de azi”, „Familia regală și tradițiile din Bistrița-Năsăud”, „Jeica – satul fără niciun botez”, „Casele Ethnos în pericol”, „Muzeul Tradițional de la Spermezeu”. Conținutul textelor este în deplină concordanță cu tematica abordată de autor.

În capitolul *Atitudini/Reflecții* îl găsim pe Menuț Maximinian situat pe poziția unui om revoltat împotriva celor care distrug cu bună știință tradițiile populare, referindu-se în mod special la manele și maneliști, la folclorul contrafăcut sau obiceiuri inventate. Menuț Maximinian reușește să transcrie în sistem fonetic „Graiul dulce din Giug” pe care l-a deprins din copilărie, dar constată că frumusețea lui se retrage în cărți și „treptat dispăre odată cu bunicii noștri”. Nostalgice, dar și pline de îngrijorare sunt textele scrise în vreme de pandemie, referitoare la

sărbătoarea Pascală și la Crăciun, care nu mai au farmecul de altădată din diverse motive, dar și din cauza restricțiilor sanitare.

Un loc aparte îl ocupă capitolul *Gastronomie* în care autorul face apologia unui eveniment crucial din preajma sărbătorilor de iarnă și anume, tăiatul porcului, a cărui poveste se desprinde dintr-un eseu al etnologului Constantin Bărbulescu. Nu lipsesc însă nici rețetele bunicii, care își au o istorie îndelungată și o largă răspândire în toate zonele țării.

Cel de-al cincilea capitol intitulat *Portrete* conturează chipul și personalitatea unor reprezentanți de seamă ai culturii tradiționale din județul Bistrița-Năsăud: Moș Tănase

Tudoran, cel din calendar, Alexandru Misiuga și mitul Dracula, Lucreția Sânmihăian, doinitoarea Văii Țibleșului, Maria Peter, rădăcini sălăuane, Ion Sabadăș, ceterașul Țării Năsăudului, Valeria Peter Predescu și cântecul năsăudean, Ion Conea și cele 400 de cântece, Corneliu și Elvira Botoș și Cununa de pe Someș, George Harosa și povestea Someșului, Maria Butaciu și dragostea pentru cântec. Cei mai iscusiți *Meșteri/Meseriași* populari sunt prezentați în cuvinte de aleasă prețuire: Leon Jora din Salva, confecționarul clopului cu pană de păun, lelea Floare, opinăreasa din Runc, Ana Bodescu din Salva – deținătoarea titlului „Tezaur uman viu”, Aurica Brândușe – mama

țoalelor (membră a Academiei Artelor Tradiționale din România), Virginia Linul, autoarea cărții „Portul popular năsăudean”, Gheorghe Bodea, tipograful bistrițenilor, Aurel Motofelea din Domnești și povestea curelelor. Ultima parte a lucrării este dedicată rapsozilor populari Teodora Purja, Dumitru Ciupa, artelor plastice reprezentate prin Marcel Lupșe, Victoria Fătu Nalațiu, Maria Trifu, Valer Gălan și se încheie cu interviul Icăi Tomi din diaspora. Cartea lui Menuț Maximinian ne oferă imaginea satului tradițional din acest minunat colț de țară, cu inegalabilele sale comori spirituale păstrate cu sfințenie în lada de zestre a sufletului românesc.

A (se) epuiza

Gheorghe MOGA

Verbul neologic *a (se) epuiza* este un împrumut din limba franceză. Față de alte verbe formate cu sufixul *-iza*, ușor de analizat de vorbitori (*a actualiza*, *a canaliza*, *a localiza*), fiindcă sunt derivate de la cuvinte cunoscute de aceștia, verbul *a epuiza* este „motivată” doar în limba din care provine, însemnând etimologic „a scoate (toată) apa din fântână”. Etimonul termenului francez este lat. *puteus* care avea mai multe sensuri: „groapă săpată, puț de mină, fântână, hrubă, închisoare pentru sclavi”. Profesorul Gheorghe Guțu, în bogatul său Dicționar latin-român, ilustrează și un sens figurat al termenului cu un enunț din Plautus: *haec res apud summum puteum geritur*, „această afacere e pe marginea puțului”, altfel spus, „e în primejdie”. În franceză, verbul este un derivat cu prefixul *e-* care indică, în acest caz, o mișcare din interior spre afară. Cea mai apropiată „rudă” a verbului *a (se) epuiza* în românește este substantivul *puț*, de genul neutru.

De la sensul propriu, verbul a dezvoltat, prin analogie, mai multe sensuri cu referire la acțiuni din diverse domenii de activitate: industria extractivă, comerț, medicină etc. Verbul *a epuiza* are statut de sinonim neologic al unor verbe statornicite de mult în limba noastră: *a consuma* (în totalitate rezervele, munițiile), *a secătui* (prin exploatare, o mină, un filon, solul), *a termina* (prin vânzare, un stoc, o ediție), *a sfârși* (toate argumentele). Când vine vorba despre o stare fizică precară, pricinuită de un efort continuu, *a epuiza* intră într-o altă serie sinonimică, alături de *a istovi*, *a vlăgui*, *a stoarce*, *a slei*, *a secătui*. Spre deosebire de neologismul în discuție, fiecare dintre verbele enumerate are o anumită „carieră poetică” de care țin cont traducătorii. Bunăoară, iată cum sunt traduse câteva versuri din poezia

Il Bacio a lui Paul Verlaine („Sonore et gracieux Baiser, divin Baiser! / Volupté nonpareille, ivresse inénarrable! / Salut l'homme, penché sur ta coupe adorable, / S'y grise d'un bonheur qu'il ne sait épuiser”) în limba română: „Sonoră frăgezime, Sărut dumnezeiesc! / Plăcere fermecată și singură licoare! / Salut! Plecat pe cupa mereu strălucitoare, / Îmi dăruie o beție ce-n veci n-o isotovesc” (G. Georgescu).

Uneori verbul înseamnă și „a trata exhaustiv un subiect. Al. Philippide, în 1936, după lectura lucrării *Opera lui Mihai Eminescu* a lui G. Călinescu, scria: „Impresia celui care sfârșește de citit cele cinci volume ale acestui studiu este că autorul *a epuizat* subiectul, întorcându-l pe toate fețele și supunându-l la un număr cât mai mare de probe și de experiențe, dintre care multe sunt menite să rămână definitive”. Astăzi, în publicistică, verbul a devenit frecvent; expresia românească *a stoarce de puteri (de vlagă)* este explicată în dicționare astfel: „a face (pe cineva) să-și epuizeze puterile”. Verbul își găsește locul cuvenit și în lexicul neologic al publicisticii lui Dan C. Mihăilescu: „Cine va persista în convingerea că, odată cu *Fals manual de manipulare* și *Soră lume*, Ana Blandiana își va fi epuizat mărturiile și mărturisirile, va fi copleșit, uluit și încântat de intensitatea, varietatea și profunzimea introspectivă, ca și de luciditatea sincer autoevaluativă din suita dialogală realizată de Serenela Ghițeanu în *Cartea cu delfini. Convorbiri cu Ana Blandiana*” (în revista *Orizont*, decembrie 2021, p. 12).

Din afirmația lui Montesquieu: „L'or et l'argent s'épuisent; mais la vertu, la constance, la force et la pauvreté ne s'épuisent jamais”, am înțeles că numai anumitor substantive le putem atașa adjectivul *inepuizabil*, „care nu se epuizează niciodată”.

Tainele lui Dante

Gheorghe GLODEANU

Printre cele 50 de conferințe radiofonice ale lui Mircea Eliade din perioada 1932-1938 se numără și cea intitulată *Tainele lui Dante*. Ea a fost susținută în data de 2 decembrie 1937. În demersul său, cercetătorul miturilor pornește de la ideea că „o capodoperă literară nu-și secătuieste niciodată înțelesurile”. Mai mult, „fiecare epocă istorică descoperă în ea alte frumuseți și alte tălcuri”. O lucrare valoroasă este considerată „un izvor nesecat de înțelesuri noi și de emoții proaspete”. Acest lucru este valabil mai ales în cazul unor creații în care „inspirația artistică este egalată, dacă nu chiar întrecută, de geniul filozofic”.

După introducerea în care face teoria capodoperei, Eliade își ilustrează opiniile prin trimiteri la scrierile lui Shakespeare și ale lui Dante, care strălucesc „deasupra tuturor creațiunilor artei Europene creștine”. *Divina Comedie* este considerată de către exeget „o sinteză neîntrecută a întregului Ev Mediu”. Este vorba de o operă ce concentrează în sine „un cosmos întreg”, în care se regăsesc „toate pasiunile omenești, toate virtuțile ca și toate păcatele, alături de istoria lumii, de mitologia greacă, de filozofia clasică, de mistica și teologia creștină”. În viziunea lui Eliade, nicio altă carte nu a reușit să reunească atât de multe fapte și idei. Poate doar *Mahabharata*, dar aceasta este alcătuită din 111.000 de strofe, în timp ce *Divina Comedie* nu conține „decât” 14.000 de versuri. Eliade îi dă dreptate lui Giovanni Papini atunci când acesta se minunează că Dante a reușit să „descrie atât de succint cele trei Imperii ale morții”.

Faptul că fiecare epocă a descoperit altceva în *Divina Comedie* se explică prin vastitatea, complexitatea și bogăția de simboluri ale operei. În plus, este vorba de o creație încărcată de mistere, asupra cărora a atras atenția deja autorul ei. Datorită complexității sale, *Divina Comedie* depășește coordonatele unei opere literare obișnuite. Nu întâmplător, în cântul al 9-lea din *Infernul*, poetul li se adresează cititorilor săi, atrăgându-le atenția asupra „doctrinei” ce se ascunde „sub vălul versurilor stranii”. Acest adevăr metafizic dorește să îl decripteze Eliade trecând dincolo de „sensul literal al operei”. Citându-l pe poet, exegetul remarcă faptul că „sensul literal se oprește la cuvinte”, în timp ce sensul alegoric se găsește camuflat sub o „minciună frumoasă”, adică „una veritate ascosa sotto bella menzogna”. Această tehnică de creație nu îl îndepărtează însă pe Dante de tradiția creștină. Drept dovadă, Eliade vorbește despre „sensurile alegorice ale textelor sacre” și despre rolul jucat de alego-

rie în mistica creștină. Asupra ambivalenței scrierilor biblice a atras atenția deja un teolog și un filozof de talia Sfântului Toma.

În repetate rânduri, Eliade remarcă faptul că, în afară de „sensul literal al versurilor”, *Divina Comedie* ascunde și alte semnificații. Drept consecință, fiecare epocă a încercat să-i aplice o altă grilă de lectură, în măsură să dezvăluie drumul către marile taine. Exegetul precizează că, în secolul al XVIII-lea, încă nu exista interesul pentru sensurile ascunse ale operei, cititorii mulțumindu-se cu semnificațiile de suprafață ale textului. Cu alte cuvinte, *Divina Comedie* era citită doar ca o operă de artă. În viziunea lui Eliade, punctul acesta de vedere este considerat greșit, deoarece nu este în măsură să reflecte întreaga bogăție a lucrării. Eseistul atrage atenția asupra faptului că „o operă de artă trebuie contemplată în toate sensurile pe care le indică creatorul ei”. Pentru a-și nuanța opiniile, Eliade trimite la tragicii greci. Dacă nu se ține seama de ideea de *destin*, operele acestora riscă să fie înțelese doar parțial. În interpretarea operei lui Dante, nu trebuie să ignorăm faptul că acesta a fost un teolog și un filozof care, prin *Divina Comedie*, încerca să le arate oamenilor drumul către mântuire. Drept consecință, cei care se opresc doar la episoadele dramatice ale textului, nu reușesc să depășească sensul lui literal.

Receptarea celebrei opere a cunoscut noi dimensiuni în secolele al XIX-lea și al XX-lea. Simpla trecere în revistă a marilor interpretări ale poemului reușește să ilustreze faptul că aceste exegeze exprimă spiritul epocii și/sau personalitatea exegetului. Eliade observă faptul că, „cu cât epoca istorică este mai opacă înțelegerii simbolului, cu atât interpretarea poemului dantesc este mai restrânsă, limitată adică la sensul istoric și literal al operei”. Sub acest aspect, se dă drept exemplu secolul al XIX-lea, când au prevalat exegezele de factură istorico-filologică. Acestea s-au dovedit foarte importante pentru explicarea textului, dar nu au făcut pași importanți în înțelegerea semnificațiilor lui ezoterice.

După ce îi amintește pe englezul Gabriel Rosetti și pe francezul Aroux, Eliade se oprește la un alt exeget care a încercat să dezlege tainele poetului florentin. Este vorba despre savantul italian Luigi Valli, care a publicat, în 1928, lucrarea intitulată *Limbajul secret al lui Dante*. Din păcate, moartea prematură a acestuia l-a împiedicat să își nuanțeze opiniile. Câțiva ani mai târziu, în 1935, Alfonso Ricolfi a continuat cercetările privind „limbajul secret” al lui Dante Alighieri.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Doină de februarie

Alice Valeria MICU

Am auzit că într-o țară, undeva, un copac este marcat cu H de la habitat, dacă adăpostește specii în pericol. El nu va fi tăiat, ci rămâne acolo până la descompunere. S-au desfășurat acțiuni de binefacere, campanii și proiecte menite să salveze populații vulnerabile de mamifere, păsări, copaci, flori, pomi, insecte și alte vietăți. Filantropii lumii și-au făcut titluri de glorie donând bani pentru salvarea speciilor endemice. Din suprafața Terrei, 10% a fost considerat depozitarul cel mai important al bio-zestrei acestei planete. Doar 17 țări care dețin 70% din flora și fauna mondială au întrunit criteriile *Conservation International* – cel puțin 5000 plante endemice și un ecosistem marin: Venezuela, SUA, Africa de Sud, Filipine, Peru, Papua Noua Guinee, Mexic, Malaezia, Madagascar, Indonezia, India, Ecuador, R.D. Congo, Columbia, China, Brazilia, Australia.

Cred că avem destule litere în alfabetele lumii pentru tot ceea ce este fragil și ar trebui ocrotit, dar tocmai omul nu este văzut principalul titular al atenției. Statele nu s-au preocupat niciodată cu adevărat de binele oamenilor, politicul fiind mereu mai important, iar interesele celor mărunți derizorii. Plânsul orfanilor, al văduvelor, al părinților, foamea, durerile, singurătatea n-au fost niciodată o monedă destul de puternică pentru a conta în balanța politicului. Am văzut copacul acela primitiv, cu litera H încrustată în coajă ca pe un om cu deprinderi, talente, aptitudini. H nu e doar de la habitat, ci e și de la Human, iar omul, văzut ca minunea cea mai mare în *Antigona* lui Sofocle, are puterea de a se ridica drept în lumină, cu toate calitățile și defectele la vedere și să-și ceară dreptul la viață cu demnitate.

Încercăm de-a lungul vieții să învățăm mai mult decât să trăim. Din copilărie exersăm tehnici menite să ne înfrâneze pornirile primare. Învățăm supunerea în familie, apoi supunerea civică, reguli, cutume, dogme, legi, alături de cea mai importantă lecție, cea a iubirii. Mai târziu suntem invitați să descoperim copilul din noi, însă acest demers nu e o incursiune în căutarea inocenței, ci una de identificare a slăbiciunilor, a dependenței de alții. Copilul interior este o poveste despre fragilitate. Nu știu dacă există o vârstă anume la care ar trebui să pornim în această călătorie, dar în preajma datei de naștere eu, una mă gândesc la etapa fragilității umane și de o vreme în-

coace am strania senzație că atunci eram mai puternică, mai puțin vulnerabilă decât acum. Copilul este esența, chiar definiția fragilității, care ni se ia atunci când ni se dă puterea de a înțelege.

Duc acum greutatea experiențelor, povara neîmplinirilor și-mi este greu să-mi las viața în seama celui ce-mi cunoaște viitorul mai bine decât îmi știu eu trecutul. Câtă umanitate mai rămâne în noi după repetatele lovituri ale soartei nu știu și nici nu e încă o unitate de măsură. Poate doar generozitatea, îngăduința și compasiunea pentru cei mai vulnerabili decât noi. Să sprijini, să mângâi, să ocrotești, să pansezi rana, fără să cultivi slăbiciunea în sine, ce labirint emoțional de străbătut în căutarea omeniei, a stării miraculoase a punctului zero. Aș fi eu demnă de un H pe trupul meu? Port eu sămânța fragilă a unor aptitudini rare? Demonul orgoliului mă ispitește uneori, dar am norocul cărților din jurul meu și privind cotoarele celor citite laolaltă cu cele pe care nu am apucat să le deschid, văd lumea ideilor, a cuvintelor, a gândurilor și emoțiilor, ca un fir de iarbă privind copacii falnici. Când ești aproape de pământ, dorul de cer e mereu prezent și năzuința puternică. Impulsul verticalității e unul singur, chiar de pâlpâie într-un fir de pădărie. Roade mărunte, destinate risipei, poartă în ele, de-au ajuns pârgul, pornirea de a prinde rădăcini și-a crește, mereu verde, mereu în sus.

Am văzut poezia ca pe un vehicul. Puteam să îl ignor, dar învățasem că trebuie să fiu puternică și eram într-un fel. Dar călătoriile au devenit mai ușoare astfel, poverile zilei și ale amintirilor erau încredințate pentru o vreme cuvintelor, versul sosea ca o adiere sau ca o lovitură în creștet. Poezia m-a primit după mulți ani în care am ignorat-o, așa că mă consider norocoasă că mi-a oferit șansa pentru a doua oară. „Să fiu puternică” mi-am spus iar, dar am reușit doar să-mi găsesc vulnerabilitățile. Pentru formula fericirii ar fi trebui poate să fiu asemeni copacului, adăpost generos pentru aptitudini endemice. Dar mie îmi plac mestecenii, cu fruntea sus și gândurile răsfirate ca niște degete fluturând un rămas bun. Copil al părinților mei, îmi savurez fragilitatea. Părinte al fiicei mele îmi exersează forța. În vremea poeziei, lumea e mai frumoasă și umanitatea își poartă în coajă semnul comorii vulnerabile.

Băiatul care fugea întruna de-acasă

Lucian ADULMEANU-IZADRA

Țiganul Cașel câștigase cu un loz în plic de la un aprozar din satul vecin cinci sute de lei. Ne-a dus pe fiecare din cei care eram atunci la baltă la bufet de unde ne-a luat câte-o înghețată și un suc. Pe băiatul care se rătăcise în locala Târg-Rătești și pe care Ion Ițușcă îl adusese acasă la el, Cașel l-a dus și la magazin, de unde i-a cumpărat caiete. Iar lui, care era legat la pantaloni când cu o sârmă de la baloți când cu vreo ață, și-a luat prima curea. Până să mai facă el vreo investiție, cei doi gestionari s-au sfătuit și au hotărât să îi confiște ultima sută de lei. Aflăm noi de unde i-ai furat, i-a spus Ursu de la Bufet. Cașel a vrut să mergem cu el la miliție să le spunem și noi că Ursu i-a luat banii. Norocul nostru a fost că Ițușcă mergea spre autobuz la schimbul de noapte și ne-a trimis să-l ducem pe băiatul rătăcit acasă. L-am lăsat cu păreri de rău în cerul gurii pe Cașel. Pe drumul spre casă, băiatul rătăcit ne spunea iarăși povestea lui, cum s-a urcat el din greșeală în alt autobuz, cum sunt ei ba 10 copii, ba 12 acasă și că-s orfani de mamă.

Într-un rând, în drum spre baltă, ne-am întâlnit cu moș Gavril, clopotarul bisericii, tatăl profesorului de română de la noi de la școală. Cu o barbă albă, lungă până la centura de militar cu care era încins, moș Gavril mărginea o vacă și câțiva cârlani lângă un lan de porumb care numai ce-l legase. Ne-a întrebat al cui era băiatul străin. În timp ce băiatul rătăcit, cu fața lui rotundă și dolofană, îi povestea lui Gavril cum sunt ei 14 copii acasă, orfani de tată, am zis că e mai important să număr de câte ori vaca moșului Gavril rupea câte o păpușă de porumb în lapte din avutul statului, până când o taie cârlanii pe undeva, decât să mă mai gândesc câți copii or fi ăștia la urma urmei acasă. Moș Gavril i-a zis băiatului să meargă să întoarcă doi cârlani care voiau să intre deja în macul colectivului. Noi, care știam de la băieții lui Ițușcă, faptul că taică-său aflate la târg de unde era băiatul și că nu era prima dată când pleca de acasă, i-am spus moșului bănuiala noastră că băiatul rătăcit este un mincinos. Moș Gavril n-a zis nici că-i laie nici că-i bălaie, dar, ori ca să îi mai ținem de urât, ori ca să-i dea băiatului care fugea întruna de-acasă o lecție, a început și el o poveste, să aibă ce povesti băiatul rătăcit când o ajunge acasă la frații săi, parcă îmi aduc aminte că a spus înainte.

Povestea am auzit-o, ne spunea moș Gavril, pe când eram copil, de la unul Levi Ștrul din Jidovina, iar Levi Ștrul o știa de la un străbunic de-al lui, rabin la Târg. O fată de 12 ani din Rătești, sat vecin cu Jidovina, cam prin dreptul picioarelor acelea de pod care

ies din baltă, ceva mai jos de Vadul Doamnei, fusese apucată de năbădăi. A început să se zvârcolească la pământ, cu spume la gură, după ce, se bănuia, un flăcău de jidan, Leiba, o prinsese de mână și a încercat să o tragă într-un lan de păpușoi. Treceau doi la coasă pe-acolo și au scăpat-o pe fată, dar a rămas pierdută după asta și s-a presupus că jădanu i-o fi făcut vrăji. Părinții fetei, niște răzeși chiaburi din Rătești, au mers la conac la boierul Catargiu și au cerut să cheme pe flăcău la judecată pentru vrăjitorie.

Adus de doi macadai de arnăuți la judecată, flăcăul Leiba a ținut-o sus și tare că nu știe să facă vrăji, poate i s-o dus vestea din cauza maică-si care pune lipitori pe betesuguri și dezleagă cununii și ursite. Simțise el de la o vreme că nu îl crede boierul și cum știa că dacă erai dat în vileag ca vrăjitor trebuia să mergi trei veri la seceră la moșie, atunci a schimbat foaia. A început să le povestească celor de față, care se strânseseră ca la urs, cum s-o deprins el să facă vrăji, cum l-au învățat doi jidani bătrâni să fiarbă din ierburi și rădăcini două băuturi, una care înnebunea fetele, iar cealaltă care le vindeca. Iscusința lui vorbind despre cele două băuturi poate că l-a salvat pe moment.

Boierul a trimis pe cei doi arnăuți de la conac să meargă cu flăcăul acasă și să aducă șipurile. Ajuns acasă, flăcăul Leiba a coborât singur în zămnice, după ce le-a spus celor doi care pocneau de grași că n-o să-i țină scara sau, dacă îi ține, o să le alunece mâinile unse de mentă pe fuscei. A luat două șipuri cu lipitorile maică-si, le-a golit și le-a umplut cu moare dintr-un butoi. (Acum, moș Gavril, întreb și eu de unde naiba avea Leiba moare în butoi vara?). Dragii badii, nici Catargiu nu era prost. Când s-a întors Leiba, a luat șipurile, le-a pus într-o ladă dar nu s-a mulțumit cu asta. Ia mergi tu, jădanule, și adă și rădăcinile din care ai făcut licorile! Merge Leiba îndărăt și se întoarce cu două rădăcini de rubarbă sau mandragură, nu mai țin minte, despre care știa că nu a auzit neam de moldovan.

În fața boierului, a preotului satului, a vornicului, a oamenilor care nu se dădeau duși și-a Pulcheriei, fetișcana lui Catargiu, pe care ochii ceacări ai lui Leiba au zărit-o pitită sub o tufă de liliac, flăcăul împricinat mestecă mai întâi o bucată de rădăcină, și, după ce-a mestecat o vreme, a început să dea ochii peste cap, să tremure ca un apucat și să se tăvălească pe jos. Apoi mestecă o bucată din cealaltă rădăcină și imediat își veni în fire din apucătură. Dădu și fetei de răzeș să mestece o bucată de rădăcină și, cu ochii pieziș în cei

ai popii, le spuse celor de față că fata este vindecată.

Ca să fie siguri că nu este totul prefăcătorie, și fata răzeșului era chiar vindecată, boierul și vornicul au hotărât să îl țină o noapte în beciul conacului. În timpul nopții, Leiba se făcu nevăzut din beci. În ziua, a fost zărit, ascuns în niște tufări, sub podul de la Jădovina, de niște creștini care mergeau la o moară pe Potolița. Moara asta am prins-o și eu când eram copil. Un bunic de-al meu povestea că moara a venit de la munte cu puhoiul. Când au tras-o la mal, au găsit în ea un băiat de țâță. În covată avea o țâdă scrisă în jădănește. Au dus țâdula la rabinul Balșam la târg, iar rabinul le-a zis ce scrie acolo: copilul stătuse pe scaunul lui Ilie și-l chema Moșe. Ziceam că l-au zăpsât pe Leiba, și-au trimis pe feciorul lor să meargă la conac să-i spună lui Catargiu. A fost prins și adus din nou în fața judecătorilor săi.

Pentru că boierul nu mai voia să creadă povestea spusă c-o zi înainte, Leiba scorni o alta. Toți strămoșii săi fuseseră vraci care aveau puteri miraculoase, puteau să-și schimbe pielea în blană de mătă sau vulpe. Își umpleau gura cu spini de căcăzdăr. Când se întâlneau c-o muiere îi suflau înspre ea și asta nu se mai putea urni din loc. Întrebat de boierul curios cum se puteau apropia de fete ca să sufle spre ele țepii, Leiba a spus că tocmai voia să le arate cum poate el să se preschimbe în mătă, dar curiozitatea boierului a omorât mătă din el. Numai găscă proastă vine la biserică atunci când ține liturghia vulpea, a mai adăugat Leiba, cu ochii ceacări îndreptați către Pulcheria lui Catargiu. Hai, lasă snoavele, i-a zis boierul, cum te-au învățat să te apropii de femei? Leiba i-a spus că au moștenit niște pene vechi de găscă gotcă care îi ajută să se lepede de înfățișarea omenească.

Acum despre penele astea, ne-a zis moș Gavril, o să vă povestesc după ce-mi ajutați să adap cârlanii și

vaca la trecătoare în baltă. La trecătoare era și o punte dintr-un trunchi de răchită, legat cu o șufă de care ne tot împiedicam când făceam baie. Când am ajuns noi la punte, i-am găsit acolo pe Ion Ițușcă și pe o cuconează străină, într-o rochie înflorată și o pălărie pe vârful capului de un roz la fel ca al bomboanelor cogeac pe care le vindea țiganka lui Stelică pe la nunți. Era mama băiatului care fugea întruna de acasă. Când l-a văzut pe pe fecioru-său, murdar pe față și-n aceleași haine tocilite cu care a plecat de-acasă, supărată l-a luat la întrebări pe Ițușcă, pe care îl strâneau pantalonii de oraș între picioare și-i tot întindea: te-ai zgârcit ca un jidan, n-ai vrut să-i iei băiatului un trening. L-a tras apoi smuncit de-o mână pe băiatul care fugea întruna de-acasă și l-a întrebat răstită: Nu ți-am spus să te urci într-un autobuz care mergea pe valea muntelui? Ai venit la caliciiăștia de la șes, na, ai să pleci de-aici cu colbu-n cur!

Moș Gavril, după ce și-a mușcat apăsător cu gura știrbă un capăt din mustața lui albă, a luat cârlanii din urmă, înjurând de mama lor de muieri o mioară brumărie care tot dădea să fugă în mazărea colectivului. Pe cârlanul șchiop, care se luase în trei picioare după mioara brumărie, de camfora lui de muieratic cu probatul tocit. Ce-a făcut Leiba mai departe cu penele de găscă gotcă, moș Gavril nu ne-a mai spus niciodată. În fața noastră, pe cărarea plină de urmele copitelor de vaci, care ducea de la baltă în vatra satului, băiatul care fugea întruna de-acasă se ruga de mama lui să meargă la polonezi în parcare de la Cristești și să-i cumpere lame de gumă și mingi de 12 lei. Șiroaiele de lacrimi îi spălau praful uscat pe față și pe gât. Când o zbura porcul cu 200 la oră pe A8 de-o să sară fulgii găștelor din bătătură la Soci, îi tot repeta mama băiatului care fugea întruna de-acasă.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Un nou proiect „Caiete Silvane”: Dialoguri Culturale online

Luni, 7 februarie 2022, a debutat un nou proiect al revistei „Caiete Silvane”, **Dialoguri Culturale**, inițiat de Daniel Săuca, redactorul-șef al publicației editate de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj (CCAJS). Primul invitat al proiectului ce abordează subiecte din sfera culturală a fost profesorul Mirel Matyas.

Profesor de matematică la Colegiul Tehnic „Alesandru Papiu Ilarian” Zalău din anul 1995, Mirel Matyas se numără printre cei mai apreciați membri ai corpului didactic din județul Sălaj. Pe lângă activitatea didactică, are în derulare mai multe proiecte fotografice de promovare a județului Sălaj și se remarcă și prin preocupări literare și editoriale. A publicat articole și stu-

dii în monografia *Sălajul la Centenar*, apărută la Editura Caiete Silvane, în revistele „Școala Noastră” și „Caiete Silvane” și în ziarul „Magazin Sălăjean”. De asemenea, a editat revistele „Orizonturi Științifice” și „MI API” ale Colegiului Tehnic „Alesandru Papiu Ilarian” Zalău și a demarat seria de evenimente grupate sub genericul „Serile Culturale API”. Pe blogul personal, ce are aproape un milion de vizualizări, a publicat peste 750 de articole din varii domenii cum ar fi: istorie locală, turism, evenimente culturale, fotografie etc.

Proiectul **Dialoguri Culturale**, moderat de Daniel Săuca, poate fi urmărit pe conturile de facebook ale CCAJS și ale revistei „Caiete Silvane”.

Radu BOTIȘ

Roadele mântuirii...

Acceptând că întreg Universul este o lumină, dar o lumină dependentă de o lumină supremă, deci o lumină creată în relație cu o existență care e lumina necreată și creatoare, avem o șansă primordială. Nevoia de mântuire a omenirii din robia răului a fost simțită de toate popoarele. Dorința de răscumpărare a sufletelor și jertfele, semn al acestei dorințe și mijloc de împăcare, le întâlnim la toate religiile. Miturile și legendele multor popoare din antichitatea păgână exprimă în diferite forme nădejdea într-un Răscumpărător. Dumnezeu n-a dorit moartea cea veșnică a omului, căci nu de aceea L-a creat pe om. Pentru aceasta, în nemărginita Sa bunătate și iubire de oameni, Dumnezeu a găsit, prin înțelepciunea Sa, mijlocul cel mai bun al izbăvirii de rău, hotărând astfel întruparea Fiului pentru mântuirea lumii (Efeseni 2, 4-5; Tit 3, 4-5).

Întruparea Fiului pe pământ, pentru ridicarea omului, a fost concepută și hotărâtă de către Dumnezeu, din eternitate, întrucât El fiind mai presus de timp, știa că omul va cădea. În Sfânta Scriptură, această hotărâre din veșnicie a lui Dumnezeu, referitoare la mântuirea omului, se numește: „*Taină a voii Sale, după bunăvoința Sa, precum mai înainte a hotărât întru Sine*” (Efeseni 1, 9), „*Taina cea din veac ascunsă în Dumnezeu*” (Efeseni 3, 9; Romani 16, 25-26; Coloseni 1, 26), buna voie a Sa și dar „...care ni

s-a dat nouă întru Hristos Iisus mai înainte de toți vecii” (2 Timotei 1,9).

Iisus Hristos este centrul spiritual al organismului universal, lucrarea Sa mântuitoare se identifică cu creștinismul, aceasta nefiind altceva decât o religie a iertării și împăcării, a salvării, a mântuirii.

Legătura între Persoana lui Iisus Hristos și lucrarea Lui mântuitoare se arată în faptul că El este Mântuitorul nostru prin Însăși Persoana Sa. El rămâne tot timpul ușa mântuirii, „calea și viața”. Prin jertfa Sa pe cruce a adus răscumpărarea, împăcarea omului cu Dumnezeu, oferind oamenilor eliberarea din robia păcatului. Noi ne însușim roadele mântuirii printr-o permanentă colaborare cu Harul divin, care ni se oferă în mod gratuit și este universal. Hotărârea din veci a lui Dumnezeu cu privire la mântuirea lumii a fost împlinită de Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, care S-a întrupat la „*plinirea vremii*”, adică atunci când pregătirea omenirii de către Providența divină pentru primirea Mântuitorului se împlinise.

Sfânta Scriptură (Biblia) exprimă ideea că activitatea de pregătire a mântuirii cuprinde pe toți oamenii, zicând despre Cuvântul că „...era lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul ce vine în lume” (Ioan 1, 9). În iconomia mântuirii, Adevărul se revelează în Hristos Însuși, „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 14, 6),

iar Duhul Sfânt – Mângâietorul este Duhul Adevărului, întrucât El, Mângâietorul Îl întrupează pe Hristos în umanitate.

Cartea „Mântuirea universală și personală” este un real sprijin oricărui doritor și căutător al împlinirii binelui în și prin Hristos Domnul.

Ființa Tainelor cât și a virtuților este Dumnezeu, este Hristos Dumnezeu – Omul. Scopul lor, împreună este împărtășirea vieții Lui, Hristos este și viața lor (Ioan 1, 4).

În propovăduirea Sa, Mântuitorul începe cu pocăința și credința: „**Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie**” (Marcu 1, 15).

Carte recomandată de „Mărturii Maramureșene”, revistă de cultură, tradiție și atitudine civică.

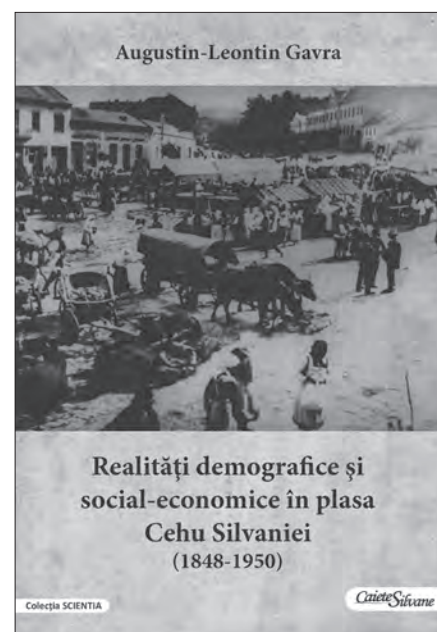
O cercetare istorico-demografică riguroasă*

Ioan BOLOVAN

În ciuda unei bogate și în plină expansiune producții istoriografice, demografia istorică și istoria populației rămân încă și în țara noastră domenii de cercetare fecunde, direcție ilustrată din plin și la Centrul de Studiere a Populației și la Școala doctorală *Studii de populație și istoria minorităților*, ambele din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Prezenta carte are la bază o teză de doctorat a domnului Augustin-Leontin Gavra, susținută cu succes la Alma Mater Napocensis în anul 2020. Autorul și-a propus să refacă evoluția populației, parțial și a familiei precum și a comportamentului demografic dintr-o microzonă distinctă a Transilvaniei în epocile modernă și contemporană, investigând schimbările structurale în plan demografic pe parcursul unui secol, propunându-și să descifreze factorii care au influențat evoluția și compoziția populației din plasa Cehu Silvaniei între Revoluția de la 1848-1849 și instaurarea deplină a regimului comunist în România. Atenția dr. Augustin-Leontin Gavra a fost îndreptată asupra unei părți a Sălajului istoric, aria geografică abordată fiind selectată atât prin prisma unor criterii subiective (reprezintă zona natală a domnului Gavra), cât și obiective (dincolo de apartenența administrativă, cele câteva zeci de localități ce au compus în decursul unui secol plasa Cehu Silvaniei au avut o fizionomie distinctă, ceea ce le-a îndreptățit să devină un eșantion reprezentativ). Diversitatea etnică și confesională a plasei, peisajul economico-social și poziționarea geografică i-au conferit acestei entități administrativ-teritoriale un profil aparte care justifică pe deplin nevoia prezentului demers.

Secvența cronologică studiată de către domnul Gavra este una de ample prefaceri economico-sociale, dar și în materie de comportamente demografice, la capătul căreia, după un secol de evoluție în spiritul economiei de piață și al unui regim democratic, s-a impus definitiv regimul adus în România de tancurile sovietice și de propagandiștii URSS.

Încă din primele pagini și până la *Anexele* din finalul cărții, lectorul este impresionat de cantitatea enormă de materiale documentare cu care a operat doctorandul. Au fost defrișate optsprezece fonduri documentare care au furnizat o sumedenie de informații inedite referitoare la demografia și economia plasei Cehu Silvaniei, au fost despuiate alte zeci de surse statistice editate, încât informația avută la îndemână de către domnul Gavra a fost cu adevărat copleșitoare. Acest lucru are pe de o parte o importanță benefică, încât autorul a putut să-și fundamenteze ideile pe o largă bază documentară, conținând statistici redactate în limba maghiară, dar și în limba română. Desigur, masa statistică informațională nu a fost echilibrată pe parcursul secolului cercetat, aceasta atât din motive obiective cât și subiective. Din păcate, instituțiile însărcinate cu colectarea și publicarea datelor statistice înainte, dar și după 1918, nu au produs în mod consecvent publicații care să conțină în mod unitar același tip de informație, după cum au existat și decenii unde aproape că nu avem la îndemână izvoare statistice relevante. Pe de altă parte, cantitatea imensă de documente accesată de domnul Gavra care se regăsește în cele circa 1250 de note de subsol, în tabelele ce însoțesc mai toate

capitolele și subcapitolele tezei, l-a copleșit uneori pe autor, lăsând pe alocuri să vorbească mai mult documentul statistic în detrimentul explicării fenomenelor studiate.

Domnul dr. Augustin-Leontin Gavra și-a onorat din plin statutul de cercetător: a avansat multe ipoteze de cercetare, a combinat din punct de vedere metodologic mai multe perspective, a încercat și a reușit de cele mai multe ori să își susțină ideile prin argumente măsurabile, extrase din materialul documentar ce l-a avut la îndemână. Cu alte cuvinte, domnul Gavra ilustrează plenar tipul de cercetător care se îndreaptă în primul rând spre depistarea de noi surse documentare inedite, spre reluarea interpretativă a surselor editate, cântărind cu atenție și migală orice informație ce putea fi smulsă acestor izvoare documentare. În privința literaturii de specialitate consultate, remarcăm o corespunzătoare (nu neapărat exhaustivă) listă bibliografică însumând aproape 200 de titluri accesate atât clasic, cât și

pe platforme electronice. Concluziile acestor specialiști citați de autor sunt de cele mai multe ori corect integrate în fluxul argumentativ al cărții, autorul având curajul de a căuta explicații, de a avansa comparații și a propune un model de evoluție zonal. Sălajul a fost până la un punct o parte aflată la periferia fostului principat Transilvania, iar după dualism, într-o entitate relativ neglijată a Ungariei, totuși înainte de Primul Război Mondial a devenit o zonă de multiple interferențe, de deschideri spre influențe care veneau din Europa Centrală, iar dezvoltarea sistemului de comunicații, așa cum a demonstrat doctorandul, a produs breșe în modul de viață patriarhal al comunităților, le-a racordat la fluxul economic al dublei monarhii și a adus la lumină transformări semnificative, continuuate cu mai multă intensitate în cadrul României Mari. Războaiele mondiale au afectat evoluția firească a microzonei nu atât prin implicațiile directe (din fericire aceste localități nu au fost teatru de război decât pentru o scurtă perioadă de timp), cât mai ales prin contextul general și mișcări-

le de populație ce au survenit pe parcursul a aproape un deceniu.

Cartea debutează cu o convenită *Introducere* în care se motivează judicios alegerea subiectului, se analizează istoriografia temei și se schițează construcția tezei, alături de o justificare metodologică și de prezentarea surselor. Cele patru capitole, cu foarte multe subdiviziuni firești (circa șaiszeci de subcapitole și sub-subcapitole), surprind practic într-o manieră de prezentare echilibrată, aproape întreg comportamentul demografic și universul familiei, schimbările socio-economice și demografice ale localităților plasei. Registrele parohiale de stare civilă, dar și restul statisticilor laice studiate reliefează corespunzător amploarea mutațiilor survenite în plasa Cehu Silvaniei după revoluția pașoptistă și până după Al Doilea Război Mondial.

Numeroasele și convingătoarele **Anexe** din finalul lucrării constituie la rândul lor o bogată sursă de cunoaștere a realităților demografice și social-economice din plasa Cehu Silvaniei pe parcursul epocii moderne și a primelor decenii din secolul XX.

Astfel, din perspectiva utiliză-

rii unor izvoare demografice inedite valoroase, lucrarea domnului Augustin Gavra constituie o reușită, și deși cartea pare în primul rând un subiect de istorie locală, focalizată pe un eșantion reprezentativ din Sălaj, lucrarea este în același timp și una de istorie generală a Transilvaniei, fiindcă ea pune în lumină starea demografică și socio-economică din întreaga provincie, fiind parte integrantă din istoria Ungariei până la 1918 și apoi a țării noastre după Marea Unire. Tocmai de aceea subiectul prezentei cărți a fost o provocare intelectuală și științifică, o întreprindere ce a obligat autorul la un travaliu imens, de la o riguroasă proiectare a planului, până la o minuțioasă dezvoltare și redactare a proiectului de cercetare. De aceea îi adresăm cordiale felicitări pentru reușita prezentă și-i dorim în viitor alte numeroase împliniri profesionale și familiale.

*Prefață la volumul lui Augustin-Leontin Gavra, *Realități demografice și social-economice în plasa Cehu Silvaniei (1848-1950)* în curs de apariție la Editura Caiete Silvine.

Cercetarea realităților istorice în plan demografic și social-economic din plasa Cehu Silvaniei

Din problematica vastă a istoriei plasei Cehu Silvaniei, cuprinsă între Revoluția Pașoptistă și instaurarea regimului comunist, am studiat realitățile demografice și social-economice. Concretizarea acestui demers științific am realizat-o pentru a evidenția mutațiile în plan demografic și economic, într-o perioadă de timp în care evoluțiile societății transilvănene se accelerează, se succed cu mai mare repeziciune decât până la mijlocul secolului al XIX-lea. Cercetarea încadrată la nivelul unei plase, cu câteva zeci de localități componente, este relativ nouă în istoriografia românească. Acest fapt este nefiresc dacă ne gândim că instituțiile unității administrative cercetate au jucat rolul de

liant între comitate sau județe și localitățile mici, mai ales în această ultimă perioadă, aducându-și o contribuție importantă la dezvoltarea zonelor din subordine.

Am urmărit prin această lucrare să surprind aceste modificări ale comportamentului demografic și ale progresului înregistrat în plan economic pentru a avea o imagine de ansamblu a societății codrene. Totodată suntem conștienți de limitele inerente unei asemenea cercetări pluridisciplinare, de riscurile „îmbrățișării largi” ce rezultă din cercetarea pe cele două planuri ale subiectului propus.

Augustin-Leontin Gavra

Producția editorială a anului 2021 în Sălaj

Alexandru-Bogdan KÜRTI

În anul 2021, revista „Caiete Silvane” a sărbătorit apariția numărului 200, iar prin Editura Caiete Silvane și cu sprijinul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj au văzut lumina tiparului 45 de volume.

Pornind de la informațiile bibliografice extrase din catalogul online al Bibliotecii Naționale a României, de la expoziția „Autori sălăjeni – cărți editate în 2021 în colecțiile Bibliotecii Județene Sălaj” și de la semnale editoriale din mass-media, facem o scurtă trecere în revistă a cărților semnate de scriitori sălăjeni și a celor apărute anul trecut la editurile din Sălaj.

În pofida crizelor suprapuse, 2021 a fost unul rodnic din punct de vedere editorial și publicistic pentru scriitori sălăjeni. Comparativ cu anul precedent a crescut numărul cărților apărute la Editura Caiete Silvane și cu sprijinul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, de la 28 la 45. În schimb, la celelalte edituri sălăjene, numărul volumelor publicate în 2021 a scăzut. Dacă în 2020 au fost publicate 23 de volume la editurile Porolissum (4), Școala Noastră (5), Gil (6), Silvania (1), Ordo Ab Chao (3), Episcopiei Sălajului (2) și Asante (2), în 2021 au fost editate doar 11 volume, la editurile Porolissum (3), Școala Noastră (1), Episcopiei Sălajului (4) și Asante (3). În ceea ce privește volumele semnate de autori sălăjeni la edituri din alte județe, se constată creșterea numărului de titluri, de la 17 în 2020 la 52 în 2021.

Promovarea scrisului de calitate și a culturii locale scrise, prin revista și Editura Caiete Silvane, a fost și în anul 2021 o preocupare constantă a Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj. Revista de cultură reprezentativă a județului Sălaj a apărut lunar în 2021. Au fost publicate trei anchete: „Perspectivele consumului cultural în pandemie” în numărul 192 din ianuarie, „Ce mai citesc scriitorii?” în numărul 193 din februarie și „Ce-ați vrea să vă aducă Moșul?” în numărul 203 din decembrie. Numărul 194 din martie a fost dedicat fostului redactor al revistei, Daniel Hoblea, la un an de la dispariția sa prematură. Numărul 196 din mai a fost consacrat Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, la împlinirea a 70 de ani de existență a instituției, iar numărul 198 din iulie a avut și o componentă dedicată Municipiului Zalău. În septembrie a fost lansat numărul festiv 200. Apariția numărului a fost marcată și prin organizarea celei de-a XIII-a ediții a Zilelor revistei și prin editarea și tipărirea cărții *Caiete Silvane 200. Indice*

„Caiete Silvane 200. Indice bibliografic”, volum lansat în cadrul celei de-a XIII-a ediții a Zilelor revistei „Caiete Silvane”, desfășurată în perioada 22-24 septembrie 2021

bibliografic. Volumul anterior menționat reprezintă o lucrare de îndrumare bibliografică, cuprinzând lista autorilor și a articolelor publicate în revista „Caiete Silvane”, constituind un demers extrem de util pentru cei care vor să găsească repede un autor sau articol în cele 200 de numere ale publicației editate de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, a Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău.

În cadrul colecției „Scriitori sălăjeni” au fost lansate volumele: *Zigzaguri* de Daniel Hoblea, *Camera cu insomnia* de Viorel Mureșan, *Poftiți! Căinii nu mușcă* de Ancuța Mărieș, *Libertatea din colivie* de Silvia Bodea Sălăjan, *Spații, puncte, noduri, filme* de Simona Ardelean, *Idiograme în filigran* de Carmen Georgeta Ardelean și două antologii ce constituie demersuri de promovare a membrilor Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj: *Șase dramaturgi* și *Însemnări de pe frontul cuvintelor*. În prima antologie, Daniel Săuca a semnat cuvântul înainte și au fost incluse piese de teatru ale scriitorilor sălăjeni: Grigorie M. Croitoru, Flavius Lucăcel, Alice Valeria Micu, Viorica Mureșan, Silvia Bodea Sălăjan și Viorel Tăutan. În antologia de cronici și comentarii critice au semnat scriitorii

26 Apariții editoriale

sălăjeni: Carmen Georgeta Ardelean, Silvia Bodea Sălăjan, Imelda Chința, Györfi-Deák György, Marcel Lucaciu, Alice Valeria Micu, Gheorghe Moga, Viorel Mureșan, Ion Pițoiu-Dragomir, Teodor Sărăcuț-Comănescu, Daniel Săuca și Viorel Tăutan.

În cadrul colecției „Poesis” au apărut: *Po(h)eme de bucurie* de Daniel Hoblea, *Ofranda iubirii* de Alexandru Lazăr, *Poeme paralele II* de Lucian Perța, *Veșnicia de o zi* de Ioan Vasile Bulgărean, *Versuri-de-zăpadă* de Angela Maxim, *Între liniște și tăcere* de Iris Király, *albă de dor* de Stela Ember, *Ochiul și alte puncte de vedere* de Victor Lobos Saavedra (traducere din limba spaniolă de Alice Valeria Micu) și *Mașina de plâns* de Alice Valeria Micu.

În cadrul colecției „Memoria” au apărut cărțile: *Sergiu – memoria timpului său* de Octavia Micu Ceața, *Amintiri din zodia Berbecului (publicistică)* de Marin Ștefan, *Liniștea amurgului. Să fii medic veterinar în Sălaj poate fi fascinant* de Nicolae Mocuța, *Riposta Poliției și Fantomele nopții* de Ioan Oros-Podișan.

Colecția „Monografii” a fost completată cu lucrările: *Pria, plai pastoral – 540 de ani de la atestarea documentară (1481-2021)* de Petru Galiș și Plesca, *satul dintre văi – cinci secole și jumătate de la atestarea documentară (1471-2021)* de Petru Galiș și Ioan Sur.

Colecția „Scientia” s-a îmbogățit cu două volume: *Identități și tendințe de dezvoltare rurală în sate de Sub Muntele Șes* de Ovidiu Costinaș și *Dicționarul substantivelor din poeziile lui Mihai Eminescu* de Grigorie M. Croitoru, iar în cadrul colecției „Restituiri” au văzut lumina tiparului: *Aspecte ale integrării județului Sălaj în statul național român* de Virgil Mihalca și Doru E. Goron și *Cartea mea. Amintiri și gânduri bune* de Gavril Câmpeanu, volumul din urmă sub îngrijirea editorilor Dănuț Pop, Mihaela Sabou, Gabriel Viorel Gărdan și Silviu Boha.

Și în cadrul colecțiilor „Arte vizuale”, „Eseu”, „Ethnos” și „Roman” au fost lansate noi apariții editoriale. Albumul *Sălaj – Frumusețe, Tradiție, Poveste*, îngrijit de Adela Lia Rusu și Ovi D. Pop, sub egida Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj și a Asociației Varadinum Foto Club Oradea cuprinde cele mai bune fotografii realizate în cele patru ediții

Cărți ale Editurii Caiete Silvane din cadrul colecției „Scriitori sălăjeni”

ale Taberei internaționale de fotografie „Sălaj. Frumusețe, Tradiție, Poveste”. Preotul Florin Moldovan a publicat *Inițierea Creștină și Teologia Epicletică a Părintelui Boris Bobrinskoy* cu o prefață de dr. Wolfgang Wünsch. Profesoara Maria Popiț a semnat volumul *Preoteasa, mândru nume* dedicat pitorescului sat din comuna Valcău de Jos, iar poeta și prozatoarea Silvia Bodea Sălăjan a lansat romanul *Singurătatea celor învinși*.

Alte cărți apărute la Editura Caiete Silvane în 2021 au fost: *445 Mesaje ale nonviolentei* de Alina Borna, *Amerre én járok: Zilahi csuprosok citeracsoport* de Gáspár Enikő și Gáspár Attila, *Răpuși la porțile nemuririi* de Florin Horvath, *Sorsok, belső tájak* de Somogyi Vengli Judith și *Catalogul Simpozionului Internațional de Arte Vizuale „Arta în Grădina”*: ediția a IX-a, *Grădina Botanică „Vasile Fati”*, *Jibou (30 august – 8 septembrie 2020)*. Cărțile Editurii Caiete Silvane pot fi achiziționate de la sediul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj și de pe site-ul www.edituracaietesilvane.ro.

În cadrul programului editorial de susținere a cărților scrise de autori sălăjeni au apărut, cu sprijinul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj și al Consiliului Județean Sălaj, trei volume semnate de personalități sălăjene de anvergură națională. Este vorba despre volumul al doilea din *Spinii din buchetul memoriilor* de academicianul Octavian Lazăr Cosma, carte apărută la Editura Academiei Române din București, *Istoria din cotidian* de academicianul Vasile Pușcaș și *Împăratul Traian și conștiința romanității românilor. Cultură orală și scrisă din secolele XV-XX* de reputatul etnolog Ion Taloș, apărute la Editura Școala Ardeleană din Cluj-Napoca. Cu sprijinul instituției de cultură subordonate administrației județene a apărut și cartea *Transilvania și Horea, Cloșca și Crișan în istoria românilor*, semnată de Ioan I. Todea

Cărți ale istoricului și politologului Vasile Pușcaș, apărute la Editura Școala Ardeleană

și Manuela I. Anghel la Casa de Editură Dokia din Cluj-Napoca.

În cadrul proiectelor „Traseele Caselor Tradiționale Sălăjene” și „Harta Cântului Sălăjean”, cofinanțate de Administrația Fondului Cultural Național și implementate de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj în perioada aprilie-noiembrie 2021 au apărut două broșuri: prima, de prezentare a cinci trasee turistice care includ 13 case tradiționale cu arhitectură specifică pentru zonele etnografice ale Sălajului și a doua, dedicată folclorului muzical instrumental tradițional de pe teritoriul județului Sălaj. Au mai văzut lumina tiparului în 2021: „Anuarul Centru-lui de Cultură și Artă al Județului Sălaj – 2020”; calendarul „Sălaj. Frumusețe, Tradiție, Poveste – 2022”, iar cu sprijinul aceluiași centru, revistele „Vitrării” și „Hepehupa” și un nou volum avându-i ca editori pe Emanoil Pripon și Daniel Mureșan, *Colecții și colecționari din Sălaj – Anuarul Asociației Colecționarilor din Sălaj X*.

La Editura Porolissum a Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău au apărut trei volume în colaborare cu Editura Mega din Cluj-Napoca: *Biserici medievale de zid din județul Sălaj (ghid de prezentare generală)* de Timea Keresztes și Dan Băcuet-Crișan, *Case, oameni și povești. Arhitectură și locuire pe Valea Almașului – Sălaj* de Camelia Burghel, Olimpia Mureșan și Marin Pop, *Ceramica centrului de olari Tihău. A Tihói fazekasközpont kerámiája. Ceramics of the Tihău Pottery Centre* de Emanoil Pripon și Szabó Attila. „Acta Mvsei Porolissensis”, anuarul științific al muzeului din Zalău, editat începând cu anul 1977, a ajuns la numărul 43, dedicat domeniilor Arheologie, Restaurare și Conservare.

La Editura Școala Noastră a Casei Corpului Didactic Sălaj a fost publicat volumul *315 probleme de matematică pentru admitere și concursuri, clasele IX-XII* de Liviu Vlaicu, Niculina Radu și Daniela Vlaicu. Instituția cu caracter metodic, științific, cultural și educativ pentru personalul didactic din învățământ a editat „Școala Noastră. Revistă de educație și cultură pedagogică” și buletinul informativ „Școala Să-

Romanele lui Florin Horvath

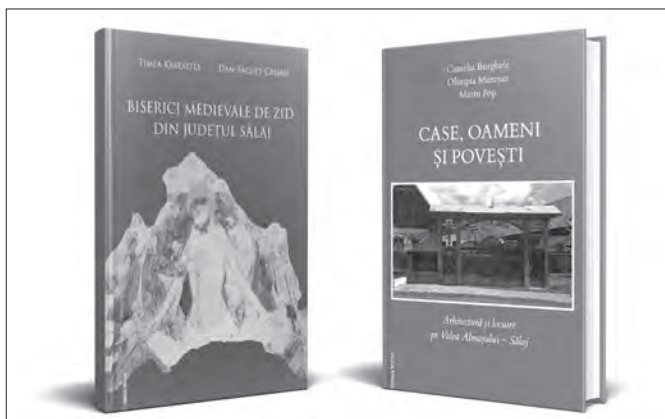
lăjeană”. Sub egida Asociației Învățătorilor Sălăjeni a apărut „Gazeta Învățătorilor. Revistă pentru educație și cultură pedagogică”.

La Editura Episcopiei Sălajului „Credință și viață în Hristos” au apărut patru cărți în 2021: *Dumnezeu și îngerii în viziunea sfinților părinți* de Petroniu Florea, *Părintele Ioan Radu (1893-1973) și parohiile cu filiile păstorite de el* de Dacian But-Căpușan, *Lăsați o lacrimă să cadă* de Alexandru Mihăilă și *Doamne, iartă-mă că-s mic!* de Iuliana Mureșan.

La Editura Asante au fost publicate trei titluri: *Experiențe proprii despre sănătate* de Gelu Diaconu și *Szilágycsehi múltidéző (Helytörténetek és egyebek)* în două volume de Lajos Papp.

Tot în 2021 au apărut: numărul 4 al revistei „Accents francophones”, editată de Asociația Română a Profesorilor de Franceză – Filiala Sălaj; revista „I.D.E.I. (Informare, Documentare, Educație, Implicare)” a Bibliotecii Județene „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj, în care sunt prezentate activitățile principale pe care instituția de cultură le-a organizat de-a lungul anului precedent; „Credință și viață în Hristos Anuarul Episcopiei Sălajului – 2020”, publicație dedicată Preasfințitului Părinte Petroniu la împlinirea a 55 de ani de viață și 20 de ani de arhierie; „Anuarul Presei Sălăjene 2021” editat de Asociația Jurnaliștilor din Sălaj cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Sălaj, ce oglindește activitatea mass-mediei sălăjene (print, audio, video, online) în perioada octombrie 2020-octombrie 2021.

Cărțile editate în regie proprie de către autori sălăjeni în cursul anului 2021 au fost: *Acolo unde se-nfiripă iertarea* și *Vlaherne. Mica dacie din inima Byzantului* de Florin Horvath, *Rock & Folk* de Thökölly Vajk, *La poarta vieții* de Vasile Crișan, *Matematica. Metode de rezolvare a problemelor de aritmetică. Clasele III – VI* de Cristina-Georgeta Teieru, *Exerciții și probleme de antrenament. Geometrie și trigonometrie* de Lőrincz Enikő și Sorina Păcurar, *Opere literare epice în programa și manualele de liceu – auxiliar școlar* de Maria Cosma, *Impactul particularităților de comunicare și al activităților extrașcolare asupra stimei de sine la elevii cu deficiență de auz* de Mădălina-Ioana Rus

Cărți ale Editurii Porolissum a Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, apărute în colaborare cu Editura Mega

28 **Apariții editoriale**

și Iulia Savoș, *Utilizarea elementară a tehnologiilor moderne – Sistemul Informațional Geografic – GIS – în predarea geografiei la clasa a IV-a* de Mădălina-Ioana Rus și Dana-Gheorghina Nechifor.

Scriitori sălăjeni și-au publicat volumele și la edituri din alte județe.

La edituri din București au apărut: *Și pisica a ieșit din cutie. Memorialistică*, vol. I-II de Sânziana Batiște la Editura eLiteratura, *Asemănări lexicale danezo-române; Asemănări lexicale suedeze-române; Identități lexicale danezo-române; Identități lexicale suedeze-române; Hoinărind prin Antalya, Licia și Pamfilia și Hoinărind prin Lucerna* (coautor Dan Șerban) de Sorin Ioan Boldea la Editura Artemis, *Pe patul de lavă* (Tu ești doar zarul) și *Domesticirea speciei* (Viața ca un garaj) la Editura Betta și *Recitări în Piața Publică. Poeme alese* – vol. I la Editura Eikon de Dan C. David, *Tainica simțire. Poeme și poezii 1986-2013, România-Italia*, ediția a II-a de Vasile Hatos la Editura Minela, *Plici, picătura de primăvară* la Editura Eikon și *Plici și iarna minunată* la Editura Didactică și Pedagogică de Alice Valeria Micu, *poemele umbrei* de Ioan F. Pop la Editura Cartea Românească, *Anticariatul de idei: unsprezece proze despre sfârșitul culturii* de Mirel Talos la RAO Distribuție, *Uranus. Obidă, revoltă, speranță. Amintiri romanțate* de Artemiu Vanca la Editura Universitară, *Aurarii; Din legendele crișenilor; Scrieri: vol. I, 1990-2013; vol. II, 2013-2015; vol. III, 2015-2017; vol. IV, 2018-2020* de Tiberiu Vanca la Editura 2M Digital Printshop. La Igloo Media a apărut albumul *Lăcașuri de suflet. Biserici de lemn din Sălaj. Places of worship. Wooden churches of Sălaj*. Mai menționăm și traduceri din limba franceză realizate de regretatul Daniel Hoblea din operele lui René Guénon, *Autoritate spirituală și putere temporală; Simbolismul crucii și Marea Triadă*, apărute la Editura Herald.

La edituri din Cluj-Napoca au fost publicate următoarele titluri: *Plan de evadare* de Claudiu Ionuț Boia și *Destin... cu sfichiuri* de Teodor Sărăcuț-Comănescu la Editura Colorama; *Întâlniri cu Dumnezeu. Poezii 1995-2020. România – Italia* de Vasile Hatos; *Dor de rădăcini... și eu sunt o mlădiță* de Maria Pădulean-Pop și *Șezătoarea cu povești* de Crina Terec la Editura Ecou Transilvan, *Biblioteca de idei. Semper fidelis* de Teodor Ardelean, *The Ribbentrop-Ciano Diktat, Transylvania and the Romanian-Hungarian Relations (1940-1944); Trianon, Trianon! A Century of Political Revisionist Mythology* (coeditor Ionel N. Sava); *Keith Hitchins: The Historian's Honesty. Onestitatea istoricului* de Vasile Pușcaș la Editura Școala Ardeleană; *Curierul timpului* de Flavius Lucăcel și *Repertoriul de colinde ale cetelor de feciori din zona Văii Superioare a Barcăului* de Ruxandra-Cristina Scridon la Editura Mega, *Hű szeretőd vagyok én. Monói népdalok* de Gáspár Attila la Editura Művelődés.

La edituri din Iași au fost publicate volumele de versuri: *Însemnările unui călător printre stele* de Că-

Cărți scrise de autori sălăjeni, apărute la edituri din Cluj-Napoca (rândul de sus) și București (rândul de jos)

lin Pavăl la Editura Rotipo, *Transfigurări în cuvinte* de artistul plastic Ioan Pop din Căpâlna la Editura Pim, *Priviri peste timp; Schițe pentru ultima filă* la Editura 24 ore și *Flutur de vânt* la Editura Timpul, sub semnătura lui Vasile Ionac.

Au mai văzut lumina tiparului în 2021 următoarele cărți semnate de autori sălăjeni: *Ospetele fantomelor* de Paul Beldi Ladislau la Editura Pandaprint din Baia Mare, *Comuna Marca – Sălaj, schiță monografică* de Maria Meze la Editura Casei Corpului Didactic Baia Mare „Maria Montessori”, *Locuri natale: Sălaj, un județ plin de frumusețe. Date monografice* de Ioana-Alina Prodan-Hora la Editura Grapho din Bacău, *Sângeorgiu de Meseș – monografie* de Corina Brumaru la Editura Etnous din Brașov, *Călătorie în ființă. Poem epic* de Vasile Hatos la Editura Franco din Brezoi, *Istории și isterii literare* de Györfi-Deák György la Editura Cristian PlusArt din Malu Mare, *Pe frontul instantaneelor viscerele și veridice* de Raul Cozlean (elev în clasa a XII-a la Colegiul Național „Silvania” Zalău) la Editura Aureo din Oradea, *Lumi paralele. Poeme* de Dan C. David la Editura Letras din Otopeni, *Cultură populară tradițională din Boju, județul Cluj* și *Amalgam în miezul nopții. Însemnări calendaristice*, vol. III de Augustin Mocanu la Editura Star Tipp din Slobozia, *Tradiții, arte și literatură*, vol. al VII-lea din compendiu de activități culturale coordonat de Irina Goanță și apărut la Editura David Press Print din Timișoara, *A pap szalonnája* de Balogh Lucian la Editura Garabontzia din Târgu Mureș. Mai menționăm cartea aniversară *Teodor Ardelean – 70 de ani sub semnul lui Homo Doctus*, apărută la Editura Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare și volumul *Colecția etnografică Ligia Alexandra Bodea. Comori sălăjene. Costume tradiționale din subzonele etnografice Valea Barcăului și Sub-Meseș*, semnat de muzeograful Marius Matei și tipărit la Editura Eurostampa din Timișoara.

Marin POP

Grigore Gafencu despre adevărata semnificație a arestării lui Iuliu Maniu

Personalitate de anvergură mondială, marele diplomat Grigore Gafencu a fost unul dintre tinerii apreciați și promovați de către marele om politic sălăjean, Iuliu Maniu.

Născut la 30 ianuarie 1892, la Bârlad, Grigore Gafencu a absolvit studiile superioare juridice, obținând titlul de doctor la Sorbona. De asemenea, a luptat cu viteză pe front, în timpul Primului Război Mondial, fiind decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a.

După război s-a dedicat carierei jurnalistice, înființând ziarul „Argus”, în anul 1922, iar în anul 1934 a înființat ziarul „Timpul”.¹

În anul 1928, când Iuliu Maniu era desemnat în funcția de prim-ministru, Grigore Gafencu intra în Parlamentul României, la vârsta de 32 de ani, ca deputat al Partidului Național Țărănesc (PNȚ). S-a făcut repede remarcat, fiind numit în funcția de subsecretar de Stat la Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, începând cu data de 14 noiembrie 1929.²

În noul guvern condus de Iuliu Maniu, instalat la 13 iunie 1930, Grigore Gafencu a fost numit subsecretar de Stat la Președinția Consiliului de Miniștri, deci la cabinetul lui Iuliu Maniu, începând cu data de 18 iunie 1930, ceea ce dovedește aprecierea de care se bucura din partea marelui om politic sălăjean.³

În timpul celei de a doua guvernări național-țărănești (1932-1933), Grigore Gafencu a fost desemnat în funcția de subsecretar de Stat la Ministerul de Externe⁴, debutând astfel în prodigioasa carieră diplomatică, pe care o va avea ulterior.

După instaurarea regimului autoritar personal al regelui Carol al II-lea, cariera lui diplomatică cunoaște o ascensiune deosebită, fiind desemnat ministru de Externe în guvernul condus de Patriarhul Miron Cristea, începând cu data de 28 decembrie 1938, iar după moartea acestuia în guvernele conduse de Armand Călinescu, Constantin Argetoianu și Gheorghe Tătărescu, până la data de 1 iunie 1940, când își înaintează demisia.⁵

În momentul în care a acceptat oferta regimului carlist și a părăsit Partidul Național Țărănesc, relațiile lui Grigore Gafencu cu Iuliu Maniu și conducerea PNȚ s-au „răcit” foarte mult, după cum afirmă și marele om politic sălăjean într-o declarație dată după arestarea sa, în timpul anchetei din vara anului 1947:

Grigore Gafencu

„Raporturile mele cu Dl. Gafencu au fost foarte bune, atât timp cât a fost membru al Guvernului susținut de noi și aceste raporturi bune au dăinuit până a părăsit partidul nostru. –

Dl. Gafencu a plecat în străinătate ca făcând parte din corpul diplomatic, firește aceste două împrejurări au făcut ca raporturile dintre noi să se răcească foarte mult”.⁶

După cum afirma și Iuliu Maniu, Grigore Gafencu a plecat în străinătate, mai precis a fost trimis să reprezinte țara în calitate de ministru plenipotențiar la Moscova. Misiunea sa era aceea de a îmbunătăți relațiile dintre România și URSS, care au avut mult de suferit în urma ultimatumului sovietic și ocupării Basarabiei și Bucovinei de Nord de către sovietici. A stat în capitala sovietică până la izbucnirea războiului cu URSS, în iunie 1941. De la Moscova s-a reîntors în țară, iar în noiembrie 1941 a plecat în Elveția.⁷

Din Elveția încearcă să reia legăturile cu Iuliu Maniu și îi trimite două scrisori, în care insistă pentru îmbunătățirea raporturilor dintre România și URSS și ca guvernul român să înceteze războiul dincolo de Nistru. Și în urma acestor scrisori, Iuliu Maniu a înaintat guvernului român o serie de memorii, cerând încetarea imediată a războiului de pe frontul de Est.

Tot în cadrul declarațiilor date în timpul anchetei din vara anului 1947, Iuliu Maniu afirmă că după 23 August 1944 i-a scris lui Grigore Gafencu și s-a plâns de guvernarea lui Petru Groza, pe care o considera „ca dictatorială” și îl făcea atent asupra foamei care amenința România, „din cauza indolenței Guvernului”. Totodată, îl ruga „să se folosească în viitor de accente mai grave în ce privește situația aproape dis-

perată în care se găsește România”.⁸

În timpul Conferinței de Pace de la Paris au păstrat legătura, Grigore Gafencu respectând cu sfințenie instrucțiunile trimise de către Iuliu Maniu reprezentanților exilului românesc și informându-l periodic asupra mersului evenimentelor.⁹

Așadar, între Iuliu Maniu și Grigore Gafencu nu au existat neînțelegeri în ceea ce privește politica externă a României, în afară de problema Basarabiei, după cum subliniază marele om politic sălăjean în timpul anchetei: „A fost o neînțelegere între noi numai în chestia Basarabiei, căci el Gafencu era de părere, probabil în urma conversațiilor care le avea în Elveția cu un diplomat rus, să nu insistăm prea mult pe chestia Basarabiei, care după părerea lui nu mai poate fi salvată. Aceasta s-a petrecut în anii 1941-1942-1943, eu rămânând la punctul meu de vedere, adică că noi trebuie să susținem dreptul nostru la toate provinciile românești”.¹⁰

În urma capcanei întinse de către organele Siguranței Statului, frunțașii național-țărăniști care intenționau să părăsească țara și să formeze un guvern în exil, la inițiativa lui Iuliu Maniu, sunt arestați în dimineața zilei de 14 iulie 1947, la Tămădău.

În aceeași zi, după cum reiese din prima declarație dată de Iuliu Maniu în 15 iulie 1947, organele Siguranței Statului l-au căutat la sanatoriul doctorului Jovin și i-au stabilit domiciliu forțat: „Înainte de a răspunde la întrebări, țin să protestez cu toată hotărârea contra felului de procedeu pus în aplicare față de mine.

Un domn cu numele Botez, funcționar de Stat s-a prezentat eri 14 Iulie a. c. arătându-mi că are misiunea de a mă opri să părăsesc acest apartament din sanatoriu, fiindu-mi să impun un domiciliu forțat.

Întrebându-l eu dacă are în privința aceasta vreun mandat în scris sau hotărâre care mă privește pe mine, fie de la Guvern fie de la Instanța Jud. sau de la Siguranța de Stat, fie de la forul competent. – Am primit răspuns negativ, ceea ce m-a îndemnat și îndreptățit să protestez imediat în modul cel mai energic, ceea ce fac și acum, ulterior acestei ocazii”.¹¹

Iuliu Maniu a rămas la sanatoriul doctorului până în data de 18 iulie 1947, când a fost dus la subsolul Ministerului de Interne pentru anchetă.¹²

Aflând de arestarea lui Iuliu Maniu și a celorlalți lideri PNȚ, Grigore Gafencu, care se afla la Paris în perioada respectivă, la 19 iulie 1947 îi trimite fostului prim-ministru al României, generalul Nicolae Rădescu, aflat și el în exil, următoarea scrisoare: „Iubite Domnule General/ Ca urmare la textul declarației pe care vi l-am trimis acum câteva zile, țin să vă anunț din nou, în numele tuturor prietenilor noștri, o copie după scrisoarea pe care am adresat-o D-lor Marshall și Bevin cu privire la arestările nelegiuite pe care guvernul Groza le comite.

Am ținut să arăt gravitatea și adevărata

semnificație a acestor acte – îndeosebi arestarea D-lui Maniu – acte care tind nu numai la desființarea unui partid de opoziție, ci la suprimarea oricărei posibilități de manifestare a voinței naționale.

Ne-am îngăduit și de această dată – potrivit autorizației pe care ne-ați acordat-o să menționăm numele Dvs. printre numele noastre. Am fost autorizați, Dl. Vișoianu și cu mine, de către toți prietenii aflați la Paris să semnăm această scrisoare, în numele celor prezenți și a celor cari nu se găsesc aci.

Vă rog să primiți, Domnule General, încredințarea simțămintelor mele de respectuoasă prietenie”.¹³

După cum se poate observa din cuprinsul scrisorii, Grigore Gafencu atrage atenția șefilor diplomației americane și engleze, George Marshall și Ernest Bevin, asupra adevăratei semnificații a arestării lui Iuliu Maniu. Prin arestarea lui nu se încerca doar dizolvarea PNȚ și a celorlalte partide istorice, ci suprimarea tuturor drepturilor democratice ale românilor, deoarece Iuliu Maniu reprezenta un adevărat simbol al democrației și moralității în țara noastră.

Pe diverse căi de comunicație, Grigore Gafencu primește informații inclusiv despre starea de sănătate a lui Iuliu Maniu, după cum se poate observa din scrisoarea pe care o anexăm. Astfel aflăm că s-a simțit rău în timpul anchetei și a fost nevoie de o transfuzie de sânge. În schimb, varianta regimului comunist era că este „perfect lucid și că este în stare de a-și recunoaște responsabilitățile”. Însă, dacă stăm și analizăm declarațiile date de Iuliu Maniu în fața anchetatorilor, observăm că declarațiile din 11 și 13 august 1947 sunt scrise de către altcineva și doar semnate de către Iuliu Maniu. Presupunem că ele au fost dictate de Iuliu Maniu și că starea lui de sănătate nu-i permitea să le scrie. De asemenea, se poate observa că următoarea declarație este datată 1 septembrie 1947, de această dată revenind scrisul olograf al lui Iuliu Maniu.

Grigore Gafencu își face în continuare datoria de reprezentant al democrației românești în Occident și publică mai multe articole în presă, în special în Elveția. Printre ele se numără și articolul publicat în ziarul „Jurnal de Genève”, ediție internațională, nr. 192, din 17-18 august 1947, pe care îl anexăm prezentului articol. El a intrat și în atenția secției I a Siguranței Statului, care l-a tradus în limba română și l-a transmis superiorilor, la 29 august 1947.

După cum se poate observa din cuprinsul articolului, Grigore Gafencu continuă să atragă atenția opiniei internaționale asupra abuzurilor nemaiîntâlnite care se petreceau în România, unde se încerca decapitarea întregii elite democratice interbelice, în frunte cu Iuliu Maniu. Deși avea venerabila vârstă de 75 de ani și fiind bolnav, spune Gafencu, Iuliu Maniu a fost scos din sanatoriul doctorului Jovin și dus la subsolul Ministerului de Interne pentru a fi anchetat, în mod cu totul ilegal.

Totodată, el atrage atenția că aceste ilegalități nu

se petreceau doar în țara noastră, ci făceau parte dintr-un plan bine pus la punct și dirijat de Moscova, care trăgea astfel o cortină de fier peste țările din estul Europei.

Vorbește apoi despre dualitatea discursului sovietic, care în timpul războiului aducea omagii lui Iuliu Maniu, indicându-le muncitorilor, țăranilor, soldaților români, de fapt întregii nații, să-l urmeze pe Iuliu Maniu: „strângeți-vă toți în spatele marelui vostru șef Maniu”. Iuliu Maniu devenise simbolul rezistenței împotriva ocupației germane și își risca viața, sfidându-l chiar și pe dictatorul Hitler.

Gafencu subliniază apoi schimbarea de discurs și de atitudine a sovieticilor după ce au ocupat țara noastră. Astfel, din mare patriot și simbol al rezistenței, Iuliu Maniu a devenit pentru sovietici „reacționar” și „fascist”. Marele om politic democrat le stătea în cale, nefiind de acord cu principiile nedemocratice promovate de către sovietici, care intenționau, și din păcate au și reușit, să transforme România și celelalte țări din Estul Europei în simple colonii sovietice.

Din păcate, Iuliu Maniu a plătit cu viața încercarea sa de a salva regimul democratic din România, dar rămâne pentru eternitate ca un model demn de urmat.

Articolul publicat de către Grigore Gafencu în presa occidentală democratică reprezintă un document de o valoare istorică deosebită, motiv pentru care îl redăm și noi în continuare.

Țărani de la Dunăre „Crima” Domnului Maniu de Grigore Gafencu

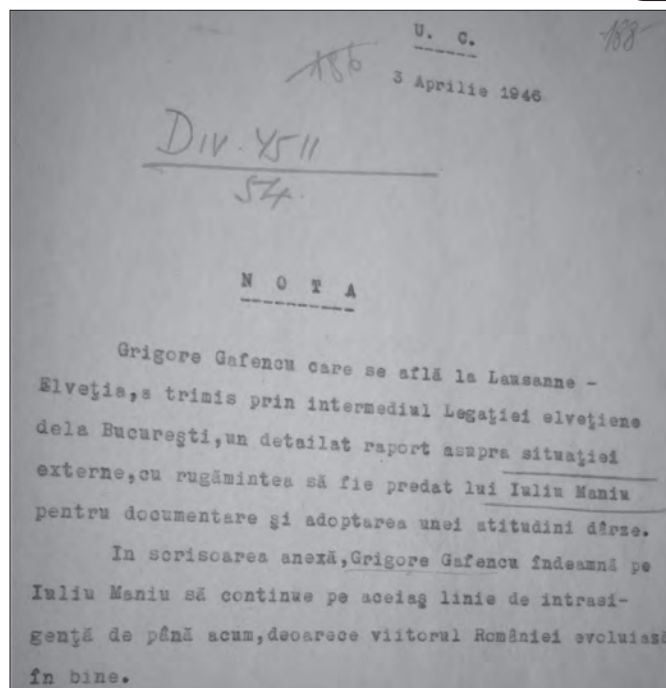
O instrucție judiciară dusă cu repeziciune a stabilit „vina” Domnului Maniu. Aceasta este informația răspândită de către „autoritățile competente”, ca urmare a unor lungi interogatorii la care a fost supus marele șef al Partidului Național Țărănesc român.

După o știre culeasă și difuzată de către radioul american, Dl. Maniu s-ar fi simțit rău în cursul anchetei și ar fi fost nevoie de o transfuzie de sânge pentru a-l reanima. O telegramă „oficială” pretinde totuși că „prevenitul” este perfect lucid și că este în stare de a-și recunoaște responsabilitățile.

Ambele știri pot fi adevărate. Dl. Maniu are 75 de ani; e bolnav; a fost scos dintr-un sanatoriu pentru a fi condus la închisoare. Dar vigoarea sa morală îl face cu certitudine capabil de a revendica, până la ultima sa suflare, toate responsabilitățile sale.

Faptul că arestarea Dlui Maniu și amicilor săi cei mai apropiați coincide cu toate urmărirea dirijate în toate țările vecine – în Bulgaria, în Ungaria, în Polonia – contra celor mai valoroși șefi ai mișcării țărănești demonstrează că valul de teroare care se răspândește, se încrâncenă la scufundarea tuturor pozițiilor din Est pe care s-ar fi putut încă sprijini o ordine europeană.

O astfel de ordine n-ar fi avut un servitor mai loial

și mai curajos ca I. Maniu.

În timpul războiului, Moscova îi aducea omagii: „țărani, muncitori, soldați români – se spunea pe undele sovietice la sfârșitul fiecărei emisiuni în limba română – strângeți-vă toți în spatele marelui vostru șef Maniu ...”. Astfel, Moscova recunoștea autoritatea omului care încarna deja rezistența națională.

Într-adevăr, Maniu brava furia lui Hitler și cerea public lui Antonescu de a pune capăt unui război contrar voinței și intereselor națiunii. Într-un timp în care poliția nazistă făcea ravagii în Europa, Maniu cerea rechemarea trupelor românești din Rusia, reluarea relațiilor cu „foștii noștri aliați Franța, Anglia, Rusia, Statele Unite”, întoarcerea la o politică și la o stare de lucruri pe care țara „reală” n-a consimțit niciodată la abandonarea lor. „Sunt singurul om politic din toată Europa dominată de Axă, care a luat oficial poziție contra Axei, scria el la 24 Ianuarie 1944 Președintelui Beneș. Am dovedit astfel sentimentele reale ale poporului român față de Rusia Sovietică”.

Von Kilinger, Ministrul Reichului la București, pierdea răbdarea: „vom ști să-i închidem gura dacă e nevoie cu pumnul ...”, declara el într-o alocuțiune publică. Dar cu toate insistențele Berlinului, guvernul n-a îndrăznit să se atingă de reprezentantul cel mai autorizat al opiniei publice. Îi revine astfel lui Maniu onoarea de a fi fost inima actului de liberare de la 23 August 1944, când șeful Partidului Național Țărănesc a sprijinit cu toată autoritatea numelui său și popularității sale actul curajos al tânărului Rege Mihai.

Omul rezistenței naționale nu era nici tribun, nici politician însetat de putere. El n-avea nimic dintr-un demagog. El datora prestigiul său, îl datorează încă, atitudinii morale pe care a avut-o tot timpul în viața publică. Sforțându-se să respecte cu strictețe princi-

piile pe care le apăra, el a guvernat foarte puțin timp. Intransigența sa îl obliga adeseori la inacțiune și provoca spărturi în interiorul partidului său. Dar, îndată ce o problemă cu caracter național se punea, el devenea șeful recunoscut de toți. Națiunea întreagă căuta atunci refugiu lângă el în opoziție. Curajul său fizic, moralul său neînfricat, fervoarea sa creștinească, patriotismul său cald și totodată simplu, patriotism de pământean ieșit din sol și ridicându-se la o înaltă concepție de justiție socială, – fidelitatea sa față de prietenii din afară „foștilor aliați”, atracția sa foarte netă și foarte veche pentru un federalism european – toate aceste virtuți îl legau fără doar și poate de țara sa și de Europa. El nu era „stăpânul” alor săi, el era conștiința lor; el este încă, oricare ar fi locul unde se găsește, în mica sa proprietate din Transilvania, în modesta sa locuință din București sau în închisoare, el e mai tare, mai permanent, și natural mai național decât toți trecătorii stăpâni ai zilei.

Și aceasta este într-adevăr ceea ce acești „stăpâni” nu-i pot ierta. Supunerea lui Maniu ar fi consacrat triumful lor; desaprobarea sa dovedește eșecul iremediabil al eforturilor lor.

Maniu era totuși foarte aproape în a-și acorda încrederea evenimentelor. Ca și întreg poporul român, el spera o minune. El vroia să creadă că din adâncul mării suferinți a poporului rus va izbucni, liberat de victorie, un mare și generos elan de solidaritate umană, care ar uni oamenii și națiunile curbate până atunci sub jugul nedreptății hitleriste și le va înapoia încrederea și bucuria de a trăi. În ziua victoriei, Rusia Sovietică putea totul: inima popoarelor îi era deschisă.

Dar minunea nu s-a realizat. În locul unui elan de reînnoire, fu spiritul de cucerire vechi cât lumea, care a devenit mai greu peste o bună parte din Europa. Și fură clicile minoritare împinse la asaltul puterii, regimurile impuse cu lovituri de pumn imperios lovite pe masă; fu, sub acoperământul unei ideologii cu aparențe generoase, violarea constantă a voinței și intereselor națiunilor; și apoi fu marea tăcere care s-a întins atunci când închisorile s-au umplut. Hitler de abia aruncat la pământ, Anti Europa cu ochii cerniți, a ieșit din nou din adâncul vremurilor și întinde de la un capăt al continentului la celălalt întunecata domnie a ilegalității.

Or, ilegalitatea – Guglielmo Ferrero a demonstrat-o într-o lucrare minunată – antrenează cu sine însuși Marea Teamă. Regimurile care se impun cu forța sfârșesc prin a guverna prin teroare, căci le e teamă de tot și de toți. Neputându-se sprijini pe consimțirea nimănui, el vede peste tot complot și trădare. Tot ce este normal li se pare suspect; tot ce este legitim, devine pentru ei amenințare criminală.

Este fatal ca Marea Teamă să se agațe mai întâi de toate de țărani. Oare nu-i țăranul Europei purtătorul vechilor tradiții și a unei credințe reînnoite fără înce-

Iuliu Maniu în timpul procesului

tare, care urzește de secole marele complot al pământului contra a tot ce este insolit și „străin”?

Marea Teamă s-a agățat în special de marele șef al țăranilor Iuliu Maniu. Acest om n-a ridicat niciodată mâna contra nimănui, dar conștiința sa este teribil de jenantă. Ea conține toate elementele „complotului” contra noului regim: credința în libertate, în drepturile omului și în acelea ale națiunii, credința în virtuțile pământului și în cuvântul lui Christos. Dl. Maniu crede în genere în toate valorile civilizației, care până în zilele acestea au triumfat întotdeauna asupra desordinii și imposturei.

Acolo stă crima sa. El ispășește în închisoare credințele bătrânei Europa.

Bătrâna Europa îl va înțelege oare?”

Cota: ACNSAS, fond Penal, dosar P. 213, vol. 12, ff. 124-128.

Note:

1 Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (S.A.N.I.C.), fond personal Grigore Gafencu, inv. 1698 și 2.106 (prefață).

2 Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre – 1995*, București, Editura Machiavelli, 1995, p. 97.

3 *Ibidem*, p. 99.

4 *Ibidem*, p. 107.

5 *Ibidem*, pp. 125-134.

6 Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.), fond Penal, dosar P. 213, vol. 3, f. 46.

7 Grigore Gafencu, *Misiune la Moscova. 1940-1941*, Culegere de documente. Ediție îngrijită de Ion Calafeteanu, Nicolae Dinu, Nicolae Nicolescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 1995, pp. 11-12.

8 A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar P. 213, vol. 3, f. 46.

9 Vezi, printre altele, Marin Pop, *Lupta lui Maniu împotriva dezmembrării României*, în *Caiete Silvane*, nr. 193, februarie 2021, pp. 36-37.

10 A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar P. 213, vol. 3, f. 47.

11 *Ibidem*, f. 4.

12 Gheorghe Onișoru, *Operațiunea Tămădău: Desființarea Partidului Național-Țărănesc (1947)*, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2008, p. 50

13 S.A.N.I.C., fond personal Grigore Gafencu, inv. 1698, dosar 168, f. 2.

Jurnal de călătorie (1821-1822) (6)

WESSELÉNYI Miklós - fiul

24 martie 1822

Am vizitat herghelia din „Bois de Boulogne”, care aparține celor regale. Un armăsar roib, pur-sânge englez, era cam strâmt în șolduri, dar finuț ca alcătuire. Un altul, galben, înșeuat [de.: eingesattelt], deloc nobil. Un armăsar normand, din părinți englezi, de apreciat. Câțiva cai normanzi din rasa veche, de dimensiuni exagerate – din armăsari englezi și iepe normande – niște animale jalnice: înalte, dar cu picioare subțiri. Herghelia este condusă de Baronul Duport. Știu foarte puțin despre grajdurile regale și cum se organizează aici creșterea cailor. Alte herghelii regale sunt în Rosier, lângă Nancy și în Dupin (Normandia).

La „Théâtre des variétés”, în „Les deux précepteurs”, Potier m-a amuzat foarte mult în rolul de agent colector al fiscului. Toată piesa a fost jucată fără cusur, precum și „La chercheuse d'esprit” sau „Sans tambour, sans trompette”.

25 martie

Împreună cu Széchenyi și Sardagna, ne-am dus trăsura la Rambouillet, prin Sévres și Versailles. Fabrica de porțelan din Sévres produce lucruri cu adevărat frumoase. Decorațiunile pictate sunt pompoase, dar culorile par să fie mai șterse decât cele [ale obiectelor] din Viena; în schimb, le depășesc pe cele austriece prin bun gust, perfecțiune și precizie [în text: pretisio], sub toate aspectele. Produsele nepictate sunt mai ieftine decât cele din Viena, dar cele decorate sunt mult mai scumpe. Prețul câte unui set poate ajunge la 3-4.000 de franci. Am văzut o vază care costa 36.000 de franci.

Castelul regal din Versailles este unul cu adevărat maiestuos. Dimensiunile enorme și luxul nemaipomenit îl fac fără de pereche. Amintirea personalității lui Ludovic al XIV-lea și a evenimentelor deosebite, cu sau fără însemnătate istorică, cărora [palatul] le-a fost martor, trezesc și mai mult interesul față de el. În vremea Revoluției Franceze s-au vândut, s-au prădat, s-au distrus multe, dar toate comorile de artă de aici au rămas intacte. Iată-l pe Champaigne cu un Caesar, care seamănă izbitor cu Napoleon, pe La Fosse, Le Brun, un frontispiciu de Paolo Veronese cu „Înfrângerea gigantilor” și un „Cristos la Cina cea de Taină”, și multe altele, niște tablouri minunate. Scările, sălile, capela – toate sunt de un stil elevat. Grădina franceză se potrivește cu ansamblul, aproape că m-a împăcat cu acest stil ciupilit de amenajare. Aleile desăvârșite cu pomi, fântânile arteziene somptuoase și mulțimea infinită a statuilor din marmură albă sau a ghiveciurilor cu flori alcătuiesc

un întreg grandios, care nu numai că surprinde, dar te îmbie să-l plăci. „Le grand Trianon” e absolut minunat cu stilul său oriental, cu coloanele din marmură roșie și verde, dar „Le petit Trianon”, construit pentru marchiza de Pompadour, e mult mai elevat. Orangeria (grădina de portocali) nu-și află pereche [în lume]. Găsim aici și pomi al căror trunchi are diametrul de un picior [circa 30 cm]. Cel sădit de Henric al IV-lea (1553-1610) este cât se poate de viguros. Cei mai mulți pomi n-au parte de lumină, mai puțin de soare și totuși sunt fermecător de verzi, dar nu prea produc fructe.

26 martie

În Rambouillet, ne-am dus să vedem atât de celebrele mioare. Primele au fost dăruite de monarhul spaniol lui Ludovic al XVI-lea, acum 36 de ani. Am examinat toate mostrele de lână adunate de atunci până în prezent și mi s-a părut că firele au devenit mult mai fine. Oile sunt foarte puternice, mari și au o blană deosebit de deasă. Am văzut femele care, măsurate cu palma mea, depășeau cinci palme între frunte și coadă. De asemenea, sunt berbeci care au mai mult de patru palme înălțime. Masculii dau 12-18 livre de lână, iar mioarele 8-10 livre, dar este vorba despre fire nespălate, deoarece aici nu se curăță lâna ca la noi și se comercializează nespălată. Acest material, am socotit, s-ar putea vinde la noi cu 130-140 de forinți. În fiecare an, vara, se organizează o licitație. Un berbec trece cu 1000-4000 franci, o oaie cu 400-600 franci. Aproape tot timpul, animalele sunt ținute în ocol, dar din aprilie până în octombrie, dimineața, după ce se zvântă roua și până la apus, ele sunt mănate pe pășune. Totuși, porția principală de tain li se servește în ocol și ea este un amestec de lucernă, trifoi, ovăz și cartofi mărunțiți (circa 3 livre, zilnic). Mieii primesc tărate amestecate cu otavă; ceea ce li se dă și oilor. (Sardagna dezaprobă aceasta, deoarece o parte din tainul astfel preparat se usucă pe peri, drept care animalele îl pasc una de pe alta și distrug calitatea lânii). Primesc și morcovi, cu coaja curățată. Berbecii sunt lăsați să călărească oile la sfârșitul lunii septembrie. Turma e formată din 260 de femele și 6 berbeci. Mieii stau cu mama lor până la 1 aprilie, când sunt înțărcați. Tineretul este mare și vânjos, mai mulți sunt mai înalți decât genunchii mei.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Traducere din limba maghiară de
GYÖRFI-DEÁK György

Regina Elisabeta, alias Carmen Sylva

Icu CRĂCIUN

Puțini din cei născuți după 1945 au știut ce a însemnat monarhia pentru Regatul României, de la urcarea pe tron a regilor Carol I, Ferdinand, Carol al II-lea și Mihai I, până în 1947, când reprezentanții regimului comunist, fără a consulta poporul, au instalat, cu ajutorul sovieticilor, o Republică Populară Română, vasală URSS-ului. Timp de aproape 45 de ani, autoritățile comuniste revanșarde, ajutate de brațul înarmat al Securității, au avut grijă să șteargă cu buretele contribuția fiecărui suveran la formarea unui stat unitar modern românesc, mistificând sau ignorând cu bună știință istoria. Lucru și mai întristător este că și după 1990, în manualele școlare, perioada regală este amintită superficial, mulți istorici ferindu-se să dezvolte această temă pentru a nu supăra „rămășițele” statului comunist sau pe urmașii acestora. În cele ce urmează, vă prezentăm viața și opera Reginei Elisabeta, soția lui Carol I.

*

Principesa Elisabeta de Wied (cunoscută și cu numele Elisaveta, numele ei întreg fiind Elisabeth Pauline Ottilie Luise zu Wied) s-a născut în 29 decembrie 1843, în castelul Monrepos din Neuwied de pe valea Rinului, Germania. A fost crescută în principii sănătoase, în spirit de rigoare, de către tatăl său, prințul Herman de Wied (filosof și desenator migălos), și de mamă-sa, principesa Maria de Nassau, iubitoare de muzică și literatură; o străbunică, Maria Luiza de Wied, a scris imnuri religioase și a tradus poeți străini în limba germană, iar în limba franceză câteva din scrierile lui Gellert; bunică-sa, principesa Luiza de Wied, poetă și muziciană, a avut trei fii, dotați cu talente remarcabile, de pildă, prințul

Maximilian de Wied, botanist, explorator și etnograf, este autorul unei cărți interesante despre Brazilia. De mică, a cunoscut durerile și suferințele semenilor, fiindcă mamă-sa o ducea la căpătâiul bolnavilor din spitale și aziluri. De la vârsta de 10 ani a început să scrie poezii și basme, iar la 15 ani citea din Ovidiu, Cicero și Horațiu. Pentru desăvârșirea culturii și educației, la invitația reginei Augusta a Prusiei, mamă-sa o ducea la Berlin. A învățat latina și greaca veche și vorbea fluent limbile: franceză, engleză, italiană, rusă și suedeză. A continuat să scrie versuri (poezia fiind pentru ea un refugiu împotriva solitudinii), povestiri, melodrame și tragedii. Avea cunoștințe profunde de istorie, matematică, geografie, logică, religie și filozofie, aceasta din urmă la Universitățile din Budapesta și Heidelberg, iar pictura la Academia de Belle Arte din Berlin.

În martie 1864 își pierde tatăl. Acum, se decide să devină profesoară și călătorește în Elveția, Italia, Suedia, Rusia, Anglia și Franța.

În timp ce se afla la Berlin îl cunoaște pe prințul Carol de Hohenzollern, viitorul rege al României (Elisabeta, alunecând pe scări, prințul a sărit s-o sprijine). Se căsătorește cu acesta în 15 noiembrie 1869, iar în 18 noiembrie a venit în România mică, pentru a-i fi alături până la sfârșitul vieții. La săvârșirea nunții, cuvântul de binecuvântare l-a făcut pastorul Lohmann, care i-a citat dictonul biblic: „Voi merge unde vei merge tu, voi rămâne unde vei rămâne tu. Poporul tău este poporul meu, Dumnezeuul tău este Dumnezeuul meu, voi muri unde vei muri tu și tot acolo vreau să fiu îngropată”. Metaforic vorbind, în clipa aceea, Elisabeta s-a cununat cu poporul

român. Suveranul predestinat României era apreciat de Napoleon al III-lea, care l-a propus să fie domnitorul Principatelor Române. „Este o țară de viitor, primesc”, a rostit Carol, la cei 27 de ani. Curajul de a primi o însărcinare atât de grea a stârnit admirație în jurul lui, mai cu seamă că România era vasală Turciei, starea sa de organizare era precară, finanțele dezastruoase. În amintirea intrării în noua sa patrie, Elisabeta a donat 10000 lei, Tezaurului Coroanei Române, din a căror dobândă să se cumpere daruri pentru patru fete din București și patru din Iași; iar odată cu sosirea dinastiei Hohenzollern în noua patrie, Elisabeta, care a înțeles că venirea în Țările Române însemna, de fapt, un drum fără întoarcere, a împodobit primul brad de Crăciun. Obiceiul a fost preluat de boierimea bucureșteană și s-a răspândit în casele românești. Încă de acum începe să se dedice sprijinirii micuțelor orfane de la „Azilul Elena Doamna”, pe care l-a luat sub patronajul său, oferind din economiile sale suma de 12000 de franci pentru construirea unei capele în incinta lui. Un rol important la înscăunarea regelui l-a avut Dimitrie Sturza, pe atunci student la Universitatea din München și prieten cu Elisabeta; din descrierile acestuia a cunoscut pentru prima dată România; în 1890, Sturza a intervenit pe lângă prietenul său, juristul și poetul Felix Dhan, rugându-l să-și exprime opinia în legătură cu drepturile fluviale dunărene, grav amenințate de ruși. Dahn a scris atunci articolul *Eine Lanze für Rumänien*, care a ajutat mult ca România să devină stăpână pe gurile Dunării.

În 8 septembrie 1870 s-a născut prințesa Maria, care, din păcate, la vârsta de patru ani s-a îmbolnăvit

de scarlatină și difterie și a decedat. A fost o lovitură cumplită pentru părinți și țară. Moartea fetei a provocat o rană veșnică în inimile părinților nemângâiați; rămasă fără urmaș, a scris liedul *Dâmbovița*, în care și-a exprimat durerea astfel: „Dulce e și fermecată/ Dâmbovița, apa ta – / cel ce te-a băut odată/ Veșnic tot la tine-ar sta./ Am băut din tine poate/ Prea cu mare drag și eu,/ Că'ngropai cu tine toate,/ Viața și norocul meu./ M'ai legat tu, dulce nume,/ De-al tău mal tu m'ai legat/ De când doarme-ac'ngropat/ Ce-am avut mai drag pe lume” (traducere de George Coșbuc).

Fiind o fire generoasă, a luat parte la durerile altora, s-a arătat indulgentă cu cei vinovați și a căutat să-i ajute pe cei obidiți și suferinzi. În Războiul de Independență de la 1877 s-a devotat îngrijirii răniților, înțelegând în cel mai înalt grad suferința fizică și morală, aducând mângâiere bolnavilor; nu întâmplător a fost numită „Mama Răniților”. Cu un an înainte a fondat „Societatea Națională de Cruce Roșie”, devenind președintă de onoare, iar în 1877, alături de generalul Carol Davila, inspectorul serviciului sanitar român, a creat „Serviciul de ambulanță”. Atunci, în zona Palatului Cotroceni s-au construit două barăci pentru răniți, cu cei 38000 de franci, adică toate economiile sale la acea dată, iar gara Cotroceni a fost transformată în spital sub conducerea doctorului Wilhelm Kremnitz, cumnatul lui Titu Maiorescu. Pentru a-i înflăcăra pe soldați în lupta contra turcilor a scris poemul „Straja Dunării”. Subliniem faptul că în 1877, rușii au cerut ajutorul lui Carol I, din acest an, românii devenind și mai respectați în întreaga lume, viitorul Rege fiind considerat erou, comandant al unei armate de eroi. Craicul biruștelor românilor în Războiul pentru Independență pentru străinătate a fost Elisabeta; ea a dus faima României peste hotare, trezind interesul străinilor. În 1879 a înființat „Institutul Surorilor de Caritate”.

În 14 Martie 1881, România a devenit Regat, iar solemnitatea în coronării primului Rege, prin Carol I, și primei Regine, prin Elisabeta, a avut loc la 10 Mai 1881. Timp de 30 de ani, această epocă este considerată cea mai importantă din istoria țării noastre, legată indisolubil de numele lui Carol I, Întemeietorul, cum l-a numit poetul Octavian Goga. Subliniem că rolul Reginei a fost hotărâtor. Simbolul legăturii materiale cu pământul patriei lor a fost construirea Castelului Peleş între anii 1875 și 1883, falnica reședință a dinastiei române, unde se făcea muzică de cameră de două ori pe zi; tot aici a fondat „Atelierele de Artă și Meșteșug”, unde s-a făcut o parte din valoroasele piese de atelier ale castelului; în paralel, a primit lecții de pian de la Clara Schumann și Arthur Rubinstein. Datorită Reginei, România a participat la Expoziția Universală de la Paris în anii: 1867, 1889 și 1900 cu articole tradiționale: broderii, tapițerii și costume populare. În același an, 1881, ia naștere „Societatea Regina Elisabeta”, care, datorită donațiilor făcute de familia regală, de Maria Cantacuzino, născută Mavros, precum și de alți donatori, a reușit să construiască un Azil pentru Bătrânii Săraci. În 1882 a înființat, la Sinaia, o școală, unde au predat doamnele sale de onoare, iar în 1889, o altă școală primară în oraș. În 1896, s-a ridicat „Policlinica Regina Elisabeta” cu scopul de a se acorda consultații gratuite și medicamente bolnavilor lipsiți de mijloace, iar în 1903 a înființat „Materna”, „Institutul Evanghelic al Diaconeselor” și „Sanatoriul Diaconeselor”, precum și o școală în Ploiești. Regina-Poetă a mai patronat și alte societăți: „Leagănul Sfânta Ecaterina”, „Tibișoiul” (președintă Maria A. Brăiloiu, care distribuia îmbrăcăminte copiilor, venind în ajutorul familiilor în caz de boală sau incapacitate de muncă a părinților), apoi alte societăți de binefacere din Iași, spitalul din Galați și altele.

În 20 decembrie 1904 a înteme-

Regele Carol I și Regina Elisabeta

iat Societatea „Pâinea zilnică”, cu sediul la Institutul Surorilor de Caritate, cu scopul de a procura hrana de toate zilele bătrânilor, bolnavilor și familiilor nenorocite. În ultimii ani ai vieții s-a devotat ajutoarei nevăzătorilor cu mașini speciale de scris și tipărituri pentru aceștia în Braille. În 1906 a înființat „Azilul de Orbi Regina Elisabeta Vatra Luminoasă”, întâi într-un local închiriat. Acum își vinde colierul de perle și cu banii adunați din țară și din străinătate cumpără un teren pe care construiește o clădire specială pentru nevăzători; însuși Regele Carol I a donat 500000 lei.

Regina-poetă și-a dat seama că portul național este unul din elementele etnice care a contribuit la păstrarea și cimentarea neamului nostru. De la 1877, barăcile în care a fost spitalul militar rusesc le-a transformat în ateliere de țesut, în care au lucrat fete de la țară. Din pânza țesută de ele s-au făcut cămăși pentru soldați, cearșafuri și veșminte pentru copilele Azilului. În 1878, aceste ateliere s-au transformat în prima școală profesională din țară, numită „Școala de Țesut Regina Elisabeta”. Aici, elevele au învățat croitoria, broderia, confecționarea costumelor populare. Pentru a ajuta fiicele sărace ale țăranilor a înființat societățile: „Furnica” (16 mai 1882, prezidată de Elena Cornescu, născută Manu; broderiile confecționate aici vor fi

apreciate la Londra și Paris de către marile Case de Modă), „Munca” (1885, condusă de dna general Fălcoianu, oferind serviciu la domiciliu femeilor din popor, infirmelor, văduvelor și casnicelor) și „Albina” (1885, condusă de Elisa Brătianu, născută Știrbey, care facilita locuri de muncă femeilor de condiție, ce se ruinaseră din diverse motive), cu bazare și expoziții permanente. În 1905 a înființat Societatea „Țesătorea”, care va construi o școală și un atelier, contribuind la dezvoltarea artei decorative, dar a încurajat și cultura viermilor de mătase. Regina făcea străinilor cadouri din lucrări și broderii naționale. În 1905, la Paris, s-a deschis expoziția de broderie a Annei Roth, conducătoarea atelierului de broderie; despre această expoziție a scris elogios toată presa franceză. De altfel, Societatea „Concordia” a fost înființată pentru favorizarea industriei textile. În 1912 a organizat la Berlin expoziția „Femeia în artă și meșteșuguri”, care a avut ecouri pozitive în presa occidentală. Ea va fi cea care va introduce costumul național la anumite solemnități; la baluri, ceaiuri, primiri la București sau la Sinaia, ținuta sa de gală era pitorescul costum național ca o țărancă de la Argeș, care îmbracă cu drag iia, vâlnicul și marama. A învățat să țese, luând lecții de țesătorie de la Margarita Miller Verghy, ajungând să știe țese alesături în patru ițe, dar și să toarcă; pentru ea, munca însemna o reculegere binevenită. A încurajat mereu doamnele din înalta societate să aibă un rol activ în strângerea de fonduri și în gestionarea actelor filantropice. În pofida multiplelor ocupații, audiențe, recepții, opere de binefacere, lucrări de corespondență, tânăra Regină n-a încetat să scrie. Câteodată, Suverana cânta la pian, orgă sau clavecin lucrări din Bach, Brahms și Händel, preferații ei, dar și Beethoven, Schubert, Schumann, Mendelssohn, însoțită de George Enescu, protejatul ei, căruia i-a dăruit o vioară Amati și cele șaiszeci de volume ale operei lui Johann Se-

bastian Bach (păstrate de muzician în casa de la Dorohoi), sau de violonistul D. Dinicu; aici s-au perindat scriitori, pictori, ori alți muzicieni, aducându-și fiecare prinosul lor, dintre care amintim pe: Pierre Loti, Sarasate, Paderewski, Rejane, Eleonora Duse, Sarah Bernhardt, Rubinstein, Leconte de Lisle, Maeterlinck ș.a.; Alecsandri își citea versurile, Grigorescu își expunea pânzele, toate într-o atmosferă de admirație, discreție și eleganță, încât părea că o undă de eternitate se oprea aici. A donat Academiei Române cărți rare, manuscrise prețioase și obiecte istorice de valoare și deseori lua cuvântul în acest înalt for. Ca soție, Regina avea un adevărat cult pentru Carol I. Oricât ar fi fost de ocupată, de îndată ce auzea că a sosit Regele, lăsa totul deoparte și-l întâmpina cu bucurie, zicând: „Regele nu trebuie să aștepte”. Amândoi au fost un exemplu de moralitate, răbdare, abnegație, demnitate și regalitate pentru națiunea română, știind să prețuiască tot ce-i frumos pe pământ, fiind uniți într-un gând și urmărind aceeași țintă.

Ca mamă, și-a făcut datoria cu mare dragoste pentru fiica sa, Maria, trecută la cele veșnice atât de repede în palatul de la Cotroceni în 28 martie 1874, în Săptămâna Patimilor, Vinerea Mare, fiind înmormântată în ziua Învierii. Pentru ea a lucrat „Evanghelia”, dăruită Catedralei de la Curtea de Argeș pentru ca cele douăsprezece evanghelii să fie citite în fiecare an, în Joia Paștilor. Paginile sunt încadrate cu litere gotice în aur sau argint, într-un chenar format din flori de munte, frunze de laur, semințe de paltin, ori motive românești. O altă evanghelie a fost făcută în colaborare cu viitoarea Regină, Maria, și a fost dăruită mănăstirii din Sinaia. Într-una din evanghelii l-a pictat pe Enescu în chip de înger, pe care l-a adoptat sufletește, considerându-l „copilul ei sufletește”, încă din 1898, după ce i se cântase *Poema Română*, muzicianul având vârsta de șaisprezece ani și jumătate. De asemenea, a lucrat broderii și lucrări

de o rară finețe, dar și cu acul perdelor din fir de aur și mătase împodobite cu peruzele, topaze și mărgăritare pentru ușile împărătești de la biserici (Sinaia, pocrovățul de la biserica din Râșnov etc.). Pentru cărțile bisericești a pictat chipuri de îngeri.

A susținut moral și financiar tinere talente sau artiști consacrați din România și străinătate. De atenția ei s-au bucurat: George Enescu (cel care i-a pus pe muzică multe din poemele sale), Dumitru Dinicu, Nicolae Grigorescu, Elena Văcărescu, I.L. Caragiale, Vasile Alecsandri, Cella Delavrancea ș.a. Menționăm că filosoful ei preferat a fost Nietzsche. În privința legăturii dintre trecut și viitor, citez dintr-o scrisoare echilibrată, adresată lui Enescu, datată 10 februarie 1900, în care îl avertiza de tentația spiritului cosmopolit parizian: „Sângele să nu-ți trădeze patria și să nu te lași molipsit de supercivilizația centrelor cosmopolite, care ne sunt tuturor folositoare pentru perfecțiunea noastră, întrucât nu ne lăsăm copleșiți de curentele decadente, pe care trebuie din contra să le împospătăm prin vioiciunea noastră. Aceasta să ne fie credința. Stăm la marginea unui izvor din care alții nu s’au adăpat și nu se vor adăpa încă multă vreme. Căci nu se poate pătrunde cu atâta ușurință în sufletul țării noastre; numai după ce vei fi pătruns adânc de tot taina sufletului țării, numai atunci ți se vor arăta minunățiile pe care le ascunde. Dacă Alecsandri nu ar fi găsit decât *Miorița* și pe *Toma Alimoș*, - tot ar fi făcut destul. Cred că ar trebui să te apuci odată să faci din *Miorița* o pastorală propriu-zisă, cu coruri, soli, orchestră, solo de flaut și celelalte părți caracteristice. Nu din întâmplare te-ai născut pe pământul românesc. Cu ușurință, bunul Dumnezeu te-ar fi putut aduce pe lume și într’altă țară; dar se vede că trebuia să tragi folos din pământul nostru, din vlaga noastră mare, tânără și vioaie, precum și din acel *nu știu ce*, care va ferma pe toți, fără ca ei să-și poată da seama

de ce și cum. Prin ce ai avut marele succes de până acum? Tocmai prin ceea ce e curat românesc în opera ce ai creat. Chiar și aceia cărora nu le-a mers la inimă ca nouă, tot și-au dat seama de farmecul originalității și a puterii creatoare...// Apucă-te de *Miorița*. Alecsandri îmi spunea că, pentru întâia oară în viața lui, i-a fost frică să nu moară înainte de a fi ajuns acasă, atunci când trecea munții purtând cu el neprețuita baladă ce tocmai găsisese; într'atât avea simțământul că descoperise un bulgăre de aur". În final, Regina nu uită să-i amintească că scrisoarea și limbajul ei îi vor fi mai dragi la bătrânețe: „Iar când eu n'oi mai fi pe lumea aceasta, vei reciti poate vreo scrisoare de a mea, gășind mângâiere într'însa". Această epistolă sentimentală, dar sinceră, este semnată o *vice-mamă*, după care adaugă: „De n'ai destulă vreme, nu trebie să-mi răspunzi. Meditează numai și coboară-te pe cât poți în tine însuși".

În 1906, când Goga a ajuns la Sinaia, Regina i-a spus, printre altele: „Cea mai frumoasă zi din viața mea a fost când trei mii de ardeleni au jucat hora în lunca din fața Castelului Peleş. Moise n'a intrat în Canaan, dar l-a văzut, așa a văzut Regele Carol Ardealul", pentru ca altădată Regina să-i spună: „M'a întrebat odată cineva, un străin, de ce am zidit Castelul Peleş atât de aproape de graniță? Eu i-am răspuns: de unde știi D-ta, că va fi totdeauna graniță?"; era o profeție pentru judecata posterității.

Principiile sale de viață le-a concentrat în aceste sintagme: „Nu există decât o fericire: Datoria; nu există decât o mângâiere, Munca; nu există decât o plăcere, Frumosul". După moartea Regelui Carol I, în 1914 (la vârsta de 75 de ani, murise în somn), Regina Elisabeta s-a retras la Curtea de Argeș; aici s-a pictat conform gustului ei artistic fresca după legenda Meșterului Manole. Aici, a vrut să întemeieze o școală pentru fete, bune la învățătură, de ofițeri și înalți funcționari ai Statului, dar

și alte fete dotate din alte medii, în vederea formării unei elite feminine, propunând-o la conducere pe Alice Voinescu; din păcate, această dorință a rămas neîmplinită. Într-o evocare făcută de Enescu în *Revista Fundațiilor Regale* (nr. 12/1943), intitulată „Amintiri despre Carmen Sylva", acesta i-a făcut o vizită la Curtea de Argeș și a găsit-o „în tristețe, suferință, pregătită de moarte". I-a spus acestuia: „Nu mai sunt folositoare". A murit în 2 martie 1916, la vârsta de 73 de ani, fiind înmormântată în cripta de la Argeș. Cereuse ca la înmormântarea sa să i se cânte „andantele din trio în mi bemol al lui Schubert", orchestrat de Enescu (atunci, bolnav de oreion) într-o noapte și o zi, orchestra fiind condusă de violoncelistul Dumitru Dinicu, care „a cântat-o la trista ceremonie".

Și-a închinat viața și gândurile poporului român cu care până în ceasul din urmă a împărtășit toate bucuriile, suferințele și durerile, răspândind pretutindeni lumină și încurajare. Nu încapă nicio îndoială că și în vremea ei a funcționat invidia, ipocrizia și înșelăciunea. De o noblete desăvârșită, înzestrată cu un temperament artistic înăscut, cu dispoziții reale pentru un cult estetic, îndrumat de finețe și amplă comprehensiune, toate acestea au făcut ca trufia, ura și răzbunarea să fie sentimente departe de ea. Pentru cei buni a folosit cuvinte de laudă, iar pentru cei răi cuvinte de iertare. De aceea, a rămas în sufletele românilor un model de bunătate, generozitate, înțelepciune și iertare. Contemporanii i-au găsit un singur defect: încrederea prea mare acordată unor semeni de rea-credință pe care n-o meritau.

În timpul domniei lui Carol I s-au făcut câteva lucruri esențiale pentru națiunea noastră: câștigarea Independenței, adoptarea primei constituții, făurirea statului modern român, adoptarea monedei *leu*, crearea Academiei Române și a Băncii Naționale, construirea podului de la Cernavodă și a unei rețele feroviare întinse pe

Carmen Sylva

circa 3800 kilometri etc. În 26 februarie 1899, cu 15 ani înainte de a muri, Regele le-a cerut urmașilor să conducă țara după deviza: „Totul pentru țară. Nimic pentru mine". Dar, iată *Testamentul* său: „Alcătuiind acest testament, mă gândesc înainte de toate la iubitul meu popor pentru care inima mea a bătut neîncetat și care a avut deplină încredere în mine. Viața mea era așa strâns legată de această de Dumnezeu binecuvântată țară, că doresc să'i las și după moartea mea dovezi vădite de adâncă simpatie și de viul interes, pe care le'am avut pentru dânsa.// Zi și noapte m'am gândit la fericirea României, care a ajuns să ocupe acum o poziție vrednică între statele europene, m-am silit cu simțământul religios să fie ridicat și desvoltat în toate straturile societății și ca fiecare să îndeplinească datoria sa, având ca țintă numai interesele Statului. Cu toate greutățile pe care le'am întâlnit, cu toate bănuielile care s-au ridicat, mai ales la începutul domniei mele, în contra mea, expunându-mă la atacurile cele mai violente, am pășit, fără frică și fără șovăire, înainte pe calea dreaptă, având nemărginită încredere în Dumnezeu și în bunul simț al credinciosului meu popor. Încurajat și sprijinit de fruntașii țării pentru care am avut totdeauna o adâncă recunoștință și o vie afecțiune, am reușit să ridic la gurile Dunării și pe Marea Neagră un

Stat înzestrat cu o bună armată și cu toate mijloacele spre a putea menține frumoasa sa poziție și realiza odată înaltele sale aspirațiuni.// Succesorul meu la tron primește în dar o moștenire de care el va fi mândru și pe care el o va cârmui, am toată speranța, în spiritul meu, călăuzit fiind prin deviza:

Totul pentru țară

Nimic pentru mine.

Mulțumesc din suflet tuturor cari au lucrat cu mine și cari m'au servit cu credință, iert acelora cari au scris și au vorbit în contra mea, căutând a mă calomnia sau a arunca îndoieli asupra bunelor mele intențiuni. Trimițând tuturor o ultimă salutare plină de dragoste, rog ca și generațiile viitoare să-și amintească din când în când de acela care s'a închinat cu tot sufletul iubitului său popor, în mijlocul căruia el s'a găsit așa de fericit.// Pronia cerească a voit ca să sfârșesc a mea viață, am trăit și mor cu de-viza mea care strălucește în armele României:

Nihil Sine Deo."

Cel care l-a urmat la tron, regele Ferdinand I, Întregitorul de Neam, a fost adus în România în 1889 și a urmat întocmai comandamentele predecesorului său. El s-a căsătorit în 1893 cu Maria de Britania și Irlanda, nepoata reginei Victoria a Angliei, de asemenea, demnă urmașă a Reginei Elisabeta, având același suflet cald pentru poporul peste care a domnit. Regina Maria a numit-o pe Elisabeta „făuritoare de vise”.

În privința necesității instituirii Monarhiei, opiniile Reginei Elisabeta le putem rezuma după articolul său *De ce ne trebuie regi?* (din *Cuvinte șoptite*) astfel: „e de reținut că la toate începuturile avem nevoie de un conducător, chiar când acesta e adesea ocărat și rău tratat, cum li s'a întâmplat tuturor conducătorilor din lume; totuși trebuie să fie unul care să aibă curajul să ia asupra-și răspunderea. El cată să fie reprezentantul tuturor. El este acela care întipărește spiritul său unei epoci și-i dă numele său”.

Pentru a-l ajuta să domnească (eventual, pentru a-l ține în frâu) s-au inventat constituțiile. După ea, „Cei mai buni regi, timp de un secol, au fost împărații Romei, cari întotdeauna erau aleși, crescuți și pregătiți de predecesorii lor”; din cauza slăbiciunii și lăcomiei omenesci nici această stare de lucruri n-a putut dăinui. „Sistemul acesta, scrie Regina, păcătuiește însă din altă privință: aceeași familie poate cu greu să producă în decursul secolelor mai mult decât un geniu, și totuși toți regii ar trebui să fie oamenii cei mai deștepți și cei mai buni ai poporului lor. (...) Principii trebuie să fie atât de culti, ca să fie în stare ca Ludovic al XIV-lea, care nu era deloc genial, să recunoască geniul pe toate tărâmurile și să se înconjoare de dânsul în toate direcțiunile”. Aluzie la sfătuitoarii pe care și-i alege! Regele trebuie doar să-și îndeplinească datoria, fiindcă: „Poporul iartă multe când te vede că-ți faci datoria până la sacrificiu”. Deseori, se întâmplă însă „că ceilalți îl condamnă să fie conducător, numai a le asigura lor liniștea și siguranța”. În cazul acesta, „Regii sunt atunci niște jertfe și nu pot exista decât printr'o mare și modestă abnegațiune”. Pentru ea, a fi rege înseamnă a-ți cunoaște „meseria” în cele mai mici detalii, „să știe ceea ce poporul său vroia să-l învețe” și citează jurământul depus de regii Castiliei: „tu care nu ești mai mult ca unul dintre noi și mai puțin ca noi toți la un loc, totuși te facem regele nostru”. Regele trebuie „să înțeleagă vremea în care trăiește și să meargă cu dânsa” și să învețe „în toate zilele” să fie un conducător responsabil, căci „pentru dânsul școala încetează abia atunci când nu mai poate lucra”. „Câteodată principii sunt vinovați de peirea popoarelor, dar și adesea popoarele din egoism și rapacitate sunt vinovate de peirea principilor. Pentru a obține un avantaj pentru dânsii, supușii lor devin lingușitori ordinari, și prin aceasta îl pune pe domnitor în imposibilitate de a afla adevărul, aceasta pentru a pu-

tea ei să pescuiască în apă tulbure”.

Atât Regina, cât și Regele au fost pătrunși de sentimentul datoriei, de cinstirea și iubirea muncii, înfruntând toate greutățile ivite în cei 47 ani de domnie închinată binelui obștesc și propășirii neamului românesc. Și-au îndeplinit cu mare scrupulozitate îndatoririle față de noua lor patrie, dar nu o dată, Carol I, „Întemeietorul”, cum îl socotea poetul O. Goga, a fost scârbit și deznădăjduit de veșnicele hărțuiri între partidele politice, încât, spre sfârșitul domniei, a izbucnit: „Dacă țara aceasta ar fi sortită vreodată să piară, va pieri din cauza politicianismului, care subminează fără cruțare. Frământările acestea lăuntrice, fără rost și fără preocupări înalte, o îndepărtează de ținta principală și o rătăcesc din drumul realizării temeinice”. Regele Carol I nu s-a îndepărtat niciodată de aspirațiile națiunii române, iar faptul că „Rușii vor recunoaște dreptul nostru de a revendica ținuturile Austro-Ungariei locuite de Români” l-a determinat să-l delege pe Ion I.C. Brătianu să încheie un acord cu ei în acest sens. În ședința din 20 februarie 1929 a Parlamentului României, istoricul Nicolae Iorga spunea: „Marelui Rege Carol, căruia i s'a făcut nedreptate în aprecierea politicii sale înțelepte și de aceea e astăzi Carol cel uitat, trebuie să l se facă azi, prin istorie, dreptatea pe care o merită viața și opera sa de așezare a temeliei nesguduite a Statului nostru independent” [citată după Otilia Oteteleșanu, *Regele Carol I, Întemeietorul Dinastiei și Regatului Român*, în *Revista germaniștilor români* (an. V, nr. 2, 1936, p. 9)]. La rândul ei, Regina nota la bătrânețe: „Adevărata dragoste de patrie ancorază în cer, înconjoară pământul și e plină de durere, ca dragostea de mamă”. Nicolae Iorga considera că Regina Elisabeta a impus „un simț al intelectualității, un respect al culturii, o religie a artei, un sacerdoțiu al poeziei, care au înălțat și România”.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Laurențiu-
Ștefan
SZEMKOVICS

Crucea „Serviciul Credincios”

acordată în 1922 primarului comunei Agrij

Urmare a raportului ministrului ad-interim al Afacerilor Străine, cancelar al Ordinilor, nr. 60.062, regele Ferdinand I a semnat la București, în 30 decembrie 1922, decretul nr. 5.508 (aflat la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe – Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 248/1922 și publicat în „Monitorul Oficial” nr. 217 din 3 ianuarie 1923, p. 10302), prin care acorda lui Epure Avram, primar în comuna Agrij, județul Sălaj, precum și altora, Crucea „Serviciul Credincios” clasa a II-a.

Prezentăm, apelând la faleristică, la heraldică și la sigilografie, descrierea distincției, descrierea stemei României de la 1872 și reproducerile grafice ce provin de la Batalionul 47 Comunicații și Informatică „General Nicolae Petrescu” din Buzău și de la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București (*Comisia Consultativă Heraldică*, dosar nr. 3).

Crucea „Serviciul Credincios”, instituită în anul 1906, cu ocazia sărbătoririi jubileului de 40 de ani de la urcarea pe tron a regelui Carol I, s-a acordat pentru a recompensa serviciile civile și militare aduse statului în toate ramurile activității publice.

Conform *Regulamentului pentru instituirea Crucii și Medaliei „Serviciul Credincios”*, sancționat prin Decretul regal nr. 3.507 din 11 octombrie 1906, aflat, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale (*Ministerul Afacerilor Externe – Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 642), Crucea „Serviciul Credincios” cuprindea două clase: clasa I (de metal galben) și clasa a II-a (de metal alb) ce purtau aceleași reprezentări pe avers și pe revers. Crucea era o piesă de metal, cu diametrul de 32 mm și grosimea

de 2,5 mm. Se prezenta sub forma unei cruci cu brațele care se lăteau spre extremități, cu capetele terminate în accolade, încărcate, fiecare, cu câte o frunză de stejar; între brațe, raze convergente, descrescătoare de la mijloc spre margini.

Pe avers, gravată în excizie într-un medalion rotund, stema țării de la 1872 (fără pavilion), iar pe revers, de asemenea, într-un medalion rotund, între două ramuri de laur și de stejar, așezate circular și prinse jos cu o fundă, inscripția gravată tot în excizie, pe două rânduri: **SERVICIU / CREDINCIOSU**.

Stema României de la 1872 de pe această cruce: scut cu colțurile de sus retezate, concavități pe flancuri, talpa în arc trilobat (lobul central mai mare), scartelat, având în cartierul 1, pe albastru (culoare redată convențional prin linii orizontale plasate la distanță egală), acvila cruciată, văzută din față, încoronată, cu capul spre dextra, aripile deschise și cu zborul în sus (simbolul Țării Românești), în 2, pe roșu (culoare reprezentată convențional prin linii verticale plasate la distanță egală), capul de zimbbru, redat din față (simbolul Moldovei), în 3, pe roșu, un leu încoronat, născând (se vede doar jumătatea de sus) dintr-o coroană deschisă și privind spre o stea cu șase raze aflată în fața lui, între labele anterioare (simbolul banatului Craiovei), în 4, pe albastru, doi delfini afrontați, cu capetele în jos și cu cozile ridicate (simbolul țărmurilor Mării Negre). Peste tot, un scut de dimensiuni mai mici, sfertuit, cuprinzând în cartierele 1 și 4 argint (metal reprezentat convențional prin suprafață liberă), în 2 și 3 negru (culoare redată convențional prin linii verticale

suprapuse pe linii orizontale). Scutul mare, timbrat de o coroană închisă, terminată cu glob crucifer și așezat pe două arabescuri accolade, are ca suporti doi lei, afrontați, cu cozile trecute printre picioare, care îl susțin cu o labă anterioară de câte un colț de sus, iar cu cealaltă de flancuri (simbolul Daciei); sub scut, pe o eșarfă concavă, cu mici ondulații, deviza familiei de Hohenzollern: **NIHIL SINE DEO** (NIC MIC FĂRĂ DUMNEZEU). Crucea era surmontată de coroana regală de al cărei glob crucifer se prindea, printr-un inel, panglica de moar albastru-deschis, lată de 35 mm, bordată cu câte o dungă argintie pe fiecare margine.

Crucea „Serviciul Credincios” clasa I, model 1906 (avers și revers).

Sursa: Batalionul 47 Comunicații și Informatică „General Nicolae Petrescu” din Buzău.

Stema României de la 1872 (având culorile redată prin coduri convenționale).

Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale din București.

Florin
HORVATH

Despre Sfânta Lumină de la Sărbătoarea Învierii Domnului la Ierusalim (II)

La fel de interesantă ni se pare și mărturia clericului Nechita care, în cartea (scrisoarea) trimisă lui Constantin al II-lea Porfirogenetul ne face cunoscută atitudinea emisarului musulman, sosit la Ierusalim în 7 aprilie 947, în fața Patriarhului Histodul, dând poruncă aspră să interzică ceremonia Sfintei Lumini, pentru că această minune avea o influență serioasă asupra populației musulmane. Istoria încerca, pesemne, să reediteze experiența anterioară, când, în vremea Patriarhului Athanasie I-ul, musulmanii au poruncit să se pună în candelă, în loc de fitile, câte o bucată subțire de fier, împiedicând săvârșirea minunii. Însă, în ciuda acestei monstruoase decizii, candela s-a aprins, uimindu-l pe emirul arab.

Acum, în 947, după serioase și umilitoare negocieri, Patriarhul și emirul s-au înțeles să se săvârșească ceremonia în schimbul a 7.000 de lire de aur. Dar, chiar în timpul negocierilor, s-a întâmplat ceva uluitor: două candelă de la Piatra Învierii din Biserica Învierii s-au aprins singure. Povestește clericul Nechita că, în jurul ceasului al șaselea din zi, privind spre dumnezeiescul Mormânt al Mântuitorului, vede clar arătarea dumnezeieștii Lumini, deoarece i s-a îngăduit intrarea în Mormânt. În timp ce se pregăteau să împartă acea Lumină către multele lumânări din Marea Biserică, ca de obicei, s-a ridicat de la Sfântul Mormânt și, deodată, vede toată biserica plină de neapropiata Lumină dumnezeiască.

Mai întărește în scrisoare faptul că, de la înălțarea lui Hristos până azi, în una dintre candelăle Sfântului Mormânt strălucește Sfânta Lumină, însă de acea dată, la 947 d.Hr., dumnezeiasca revărsare de Lumină a strălucit în întreaga Biserică, uluindu-l pe Emir!

Din spusele lui Nechita, putem deduce că ceremonia a avut loc cu Mormântul gol și pecetluit! Și, după cuvenita invocare, Patriarhul a văzut cum interiorul Mormântului s-a umplut de Lumină.

Se cuvine să amintim și de spusa și soarta medicului persan Abu Sahl al-Masihi (990 d.Hr.). El confirmă că: „Sfânta Lumină s-a aprins pentru prima dată în noaptea de Înviere a lui Hristos – și de atunci se arată în fiecare an, în aceeași zi.” Medicul persan a vrut să aducă la cunoștința conaționalilor săi minunea. Prin ea, minunea Sfintei Lumini, recunoștea și adevărul despre Învierea Dumnezeu-Omului, alegând, în final, a deveni creștin, chiar dacă înainte scrisese o sută de

capitole de medicină și fusese dascălul lui Avicenna. Alegerea de a deveni creștin l-a costat viața. În 1012, sultanul turc Mahmud de Ghazna a poruncit să fie închis împreună cu cei doi savanți ai lumii musulmane, al-Biruni și Avicenna, declarându-ieretici. În drum spre închisoare, Abu Sahl al-Masihi și Avicenna au evadat, dar medicul și-a dat în cele din urmă ultima suflare într-o furtună din pustiu, în brațele ucenicului său...

Am pomenit până acum despre felurite mărturii, fără a explica, însă, cum era ceremonia la anul 1000. Intrarea în Mormânt era sigilată cu ceară de albine, în amintirea pecetluirii Mormântului lui Iisus de către garda romană. Mormântul, deci, era gol! Iar Patriarhul rămânea în afara Mormântului, lângă intrare, de unde îi adresa lui Hristos rânduile rugăciuni pentru pogorârea Sfintei Lumini! Așa s-au petrecut lucrurile cam de la mărturia lui Arethas, din 920 d.Hr., până în anul 1480 d.Hr. Miracolul consemnat vreme de șapte secole era așa: „Interiorul Mormântului era complet gol și în întuneric. Deodată, se Lumina nu numai de la flacăra candelă, ci și de la Lumina care izvoră din însăși piatra Mormântului. Atunci, guvernatorul musulman al cetății, cel care avea cheile Mormântului, descuia, să intre Patriarhul. Acesta aprindea de la candelă lumânările pe care le avea în mână și ieșea să împartă credincioșilor Lumina.”

Știm că în jurul anului 1480 s-a schimbat ceremonia, hotărându-se ca invocarea pentru coborârea Sfintei Lumini să nu se mai facă din afara Mormântului, ci din interiorul lui, de către chiar Patriarhul Ierusalimului, în timp ce în prima încăpere (din fața Mormântului) se afla doar Patriarhul armean, ca martor. Mărturie despre această schimbare dă monahul franciscan Paul Walther, la 1481.

Continuând expunerea noastră, amintim că, la anul 1009, califul Egiptului, al-Hakim, a hotărât să oprească definitiv participarea anuală a creștinilor și musulmanilor la ceremonia Sfintei Lumini. Era ferm hotărât să dea foc și să distrugă în întregime Biserica Învierii și Mormântul lui Hristos. De parcă n-ar fi fost destulă căinoșenia delirantă a răstignirii lui Iisus, răul plănuia o nouă demență peste bunătatea lui Hristos, peste Lumina Sfântă, surâsul și semnul anual de comuniune a cerului cu pământul, de iertare a celui jertfit și de bună speranță la mântuirea tuturor

credincioșilor. Ce cutezanță a ignoranței și răzbunării oarbe, să crezi că miracolul sacralității Celui Preaînalt poate fi strivit de orice nebun orgolios...

*

Urcat pe tron la numai 11 ani, al-Hakim a domnit la început cu dascălul său, Barjawan, care era socotit regent. Dorind să scape de severitatea lui Barjawan, tânărul de 15 ani își ucide dascălul, preluând puterea. Folosirea exagerată a opiului, ca și fanatismul său religios, l-au condus la adevărate fapte de demență și de mare cruzime. Curând, el a aflat că, an de an, în perioada Paștilor, mii de credincioși creștini din Egipt formau adevărate caravane de cămile, cu destinația Ierusalim, numai ca să fie prezenți la miracolul apariției Sfintei Lumini.

Cum spuneam, în anul 1008 (d.Hr.), al-Hakim a dat prima poruncă de a fi distrusă biserica al-Qumana (Biserica Învierii) din Ierusalim. Informat de către misionarul Qutekin al-Aduli despre motivul care-i mâna pe mulți egipteni la Biserica al-Qumana, care se afla lângă moscheea al-Acsa, că printr-o înșelătorie produc creștinii flacără în uleiul de balsam din candelă care, împreună cu cel de iasomie, produce o flacără de culoare alb-strălucitoare, l-a chemat pe secretarul său, Bish ibn Sawar, poruncindu-i să-i scrie stăpânului din Ramla și misionarului Yakub să meargă la Ierusalim, la Biserica al-Qumana și să distrugă tot ce există acolo, să le facă una cu pământul!

Înștiințat din vreme de acest pericol, Patriarhul Ierusalimului a apucat să scoată din Biserică toate icoanele sfinte. Acțiunea era „animată” de dorința de a nu rămâne „piatră pe piatră”! Oamenii lui al-Hakim au distrus acoperământul peșterii Mormântului, precum și întreg peretele de la intrare. Dar partea Mormântului în care a fost depus trupul lui Iisus, cu toate strădaniile lor, a rămas întreagă. Atunci, au încercat cu ciocane grele să distrugă treapta de dinaintea Mormântului, dar n-au izbutit să clintească nimic! Oamenii înverșunați n-au putut sparge nici miezul stâncos al Mormântului propriu-zis, stânca rămânând întreagă și nemișcată, de parea „un diamant uriaș”...

La câțiva ani de la marea catastrofă, egumenul Richard cel Binecuvântat și episcopul Odolricus de Orleans au trăit ceremonia Sfintei Lumini uluiți de cum arătau, încă, ruinele. Trecuseră deja 18 ani de la mișelescul atac și abia în 1030, după ce împăratul bizantin Romanos al III-lea Argyros s-a înțeles cu califul Zahir, fiul dementului al-Hakim, să-i elibereze pe toți musulmanii ce se aflau în captivitate, lucrările de reconstrucție au început, având să dureze 11 ani.

Ceremonia în aer liber, dintre ruine, de la 1027, l-a lăsat fără cuvinte pe Richard cel Binecuvântat, ca și pe toți însoțitorii săi, deopotrivă!... „În jurul ceasului al nouălea, în timp ce toți se rugau, o candelă s-a aprins cu Lumina Domnului, fără ajutorul vreunui muritor. Pe toți păgânii care priveau de dinco-

lo de ruine i-a cuprins frica, iar pe creștini, desigur, bucuria și admirația” (extras din pergamentul scris de Hugues în *Cronica* sa din anul 1102, Staatsbibliothek Zu Berlin). Fie și ce am scris până aici ar trebui să cutremure pe orice om „de bună credință”. Recunoaștem că nouă ne e prea îndeajuns, dar vom continua, așa cum, de altfel, se cuvine, spre a ajunge către zilele noastre.

Nu putem sări peste momentul de la 1095 (d.Hr.), atunci când papa Urban al II-lea proclama oficial Cruciada I-a la Clermont, în Franța. La acea vreme, poetul latin Baldericus de Dol, care era egumen la mănăstirea Bourgueil, s-a hotărât să introducă discursul papei Urban al II-lea în lucrarea sa, *Istoria Ierusalimului*, editată foarte târziu, la 1611, de către Jacques Bongars.

Referitor la vrednicia minunii Sfintei Lumini, reținem următorul citat:

„Cât de prețios ar fi fost mult doritul și neasemuitul loc al Mormântului Domnului, chiar dacă Dumnezeu ar fi trecut cu vederea să săvârșească acolo minunea anuală! Căci, în zilele Pătimirii Sale, toate candelăle din Mormânt și din jurul lui, care se află înăuntrul Bisericii și sunt stinse, se aprind la Dumnezeiască poruncă.

Inima cui este atât de împietrită, fraților, încât să nu o atingă o minune atât de mare? Credeți-mă, omul a cărui inimă nu crede la o astfel de dumnezeiască dovadă de binecuvântare este dobitoc și nesimțitor”.

Ei bine, o astfel de inimă plină de necredință se va impune o jumătate de secol mai târziu, în 1238, în persoana papei Grigorie al IX-lea, care dezmințește spusele înaintașului său printr-o hotărâre oficială, prin care proclamă neautenticitatea minunii, ba, mai mult, le interzice participarea credincioșilor Bisericii latine la ceremonie, **hotărâre care nu este anulată și este valabilă și astăzi!**

Într-o epistolă din 9 martie 1238, îi scrie Patriarhului latin de la Ierusalim, Gerard de Lausanne, astfel: „Știm că clericii Mormântului de la Ierusalim spun că Lumina vine din cer în interiorul Mormântului, în ajunul Paștilor... În realitate, însă, ne-am înștiințat despre ei. Și, deoarece Domnul nu are trebuință de minciunile noastre, hotărâm, potrivit cu stăpânirea noastră, ca oricine îndrăznește să creadă în ea [minune], să nu mai meargă niciodată în acel loc” (Les registres de Gregoire IX, vol. II, Paris, 1907, p. 917.)

Iată cum se poate întâmpla ca punctele de vedere ale celor doi stătători în Scaunul Pontifical să fie cu desăvârșire contrare!

Dacă acceptăm, cu acel bun-simț elementar, părerea lui Urban al II-lea, atunci papa Grigorie al IX-lea poate fi etichetat ca „nesimțitor”! Rămâne să judecați singuri...

(Va urma)

Literatura pentru copii

Actualitatea vs. Nevoia de actualizare (4)

(Folclorul copiilor)

Teodor SĂRĂCUȚ-COMĂNESCU

Caracteristici generale

Folclorului, la fel ca și culturii populare, îi sunt specifice *oralitatea, existența prin variante, anonimatul, caracterul colectiv, sincretismul și caracterul formalizat*.

Așa cum era de așteptat, în folclor vor domina funcțiile utilitare, practice, supuse orizontului de așteptare al colectivității, dar și de impunere a unor modele prin care grupul va dobândi stabilitate, coeziune și stimă de sine. Din punct de vedere axiologic, folclorul va recunoaște experiențele colective, impunând norme comune grupului și relevând un anume conformism.

Folclorul, la fel ca și noțiunea de cultură a suportat destul de multe conturări și definiții. Problema definirii cât mai riguroasă a faptelor de folclor este preluată de lingvistul R.O. Jakobson și de etnograful P.G. Bogatârev, ambii recurând la o combinație a perspectivei funcționaliste dominante, la un moment dat, în antropologia culturală (Boas, Malinowski, Radcliffe – Brown), cu teoria lingvistică a lui Ferdinand de Saussure, cel care reușea să pună în evidență specificitatea folclorului, distingerea lui de alte tipuri de manifestări artistice și, în primul rând, de literatura cultă, „de autor”.

Este important să amintim faptul că în acest studiu, distincției lingvistice saussuriene între *langue* și *parole* i se găsesc corespondențe în planul creației poetice orale, *raportului oral-scris* în opera folclorică, punând în evidență și rolul pragmatic al creației: „Opera folclorică este extra-personală, ca și *langue*, și trăiește o viață pur potențială, nu este, în cele din urmă, decât un complex al cunoscutei norme și impulsuri, canava tradițiilor actuale pe care interpreții (cititorii) o însuflețesc cu aportul lor particular, cum fac creatorii de parole față de *langue*. În măsura în care aceste inovații individuale ale limbii (sau ale folclorului) răspund exigențelor comunității și anticipează evoluția regulată a lui *langue* (sau a folclorului) ele se vor socializa și vor deveni fapte de *langue* (sau elemente ale operei folclorice). [1]”

Într-un cuvânt, se poate afirma că, atât în folclorul adulților, cât și în cel al copiilor, sunt confirmate numai acele forme care pentru colectivitatea respectivă sunt potrivite din punct de vedere funcțional, iar existența unei opere folclorice presupune existența unei colectivități care să-și asume opera sau să o sancționeze.

Legitimitatea folclorului copiilor – trăsături, caracteristici, opinii

Folclorul reprezintă, pe undeva, fântâna mereu vie a oricărei culturi, studiile asupra elementelor sale esențiale au fost nu numai anevoioase, dar și confuze, adesea basmele erau povești, baladele erau legende sau cântece bătrânești etc.

Până la B.P. Hasdeu se realizaseră doar clasificări sporadice și fragmentare, cu referire doar la unele specii literare, iar altele nici măcar nu erau luate în seamă. Așa s-a întâmplat și cu creațiile specifice vârstei copilăriei care erau privite doar ca „jocuri de copii”. Deși Hasdeu realizează prima clasificare, încă în prefața din 1867 a colecției lui I.C. Fundescu, aproape completă, distingând trei genuri cu speciile lor: „**I. Genul poetic**, în care înglobează: 1. cântecul bătrânesc; 2. doina; 3. colinda; 4. hora; 5. vicleemul; 6. descântecul; 7. orația. **II. Genul aforistic** cu: 1. proverbe; 2. idiotisme; 3. ghicitori și frământări de limbă; **III. Genul narativ** cu: 1. tradițiunea; 2. anecdota; 3. basmul.”, [2] nu sunt amintite, din folclorul specific copiilor, cântecul de leagăn, „cântecele de copii”, cântecele unor obiceiuri (paparudă, scaloian etc.). B.P. Hasdeu, în *Prelegerile de etnopsihologie* (cursuri universitare, manuscris din 1892-1893), va reveni și va realiza o nouă clasificare după vârsta biologică, unde copilăriei – denumită „divină” – îi corespund patru specii: cântece de leagăn, versuri întrebuințate la jocuri, frământări de limbă, basme. [3]

Desigur că pe Hasdeu îl interesa fenomenul de masă la nivel național, dar ceea ce s-a publicat reprezintă doar o parte din acest proiect al său și care nu viza decât accidental acest segment al folclorului literar specific copiilor.

I. Mușlea, oprindu-se la chestionarele lui Hasdeu, face o remarcă deosebită în legătură cu acest tip de creații și anume că: „Jocurile de copii vin să arate în primul rând răspândirea lor de atunci cu o bogată terminologie care le caracterizează”, semnalând și aspectul inedit al unora. [4]

Există o mărturie valoroasă în acest material al lui Hasdeu în momentul când a trecut la folclorul literar propriu-zis și s-a ocupat de valoarea documentară și varietatea tipurilor la jocurile de copii, la dansurile și la instrumentele muzicale. Se recunoaște, chiar dacă nu printr-o acedare științifică, unicitatea și diversitatea acestor tipuri de creații, ineditul lor (cu atât mai mult, cu cât erau reprezentate din mai mult de 700 de localități).

Cronotopic, în drumul acesta spre izvoarele folclorului, trebuie să ne oprim la câteva mărturii care, deși puține, atestă sâmburele creației folclorice:

- În prima jumătate a secolului al XI-lea, *Legenda Sf. Gerard*, episcop de Cenad, mort în 1047, vorbește de cântecul jalnic al unei femei ce învârtea rășnița – cântec auzit într-o noapte când a poposit la un cneaz. Din nefericire, nu ni se amintește în ce limbă a fost cântat.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Robert Sabatier

Poet, prozator, scenarist, tipograf, istoric literar, editor, născut la 17 august 1923, în Paris, și decedat la 28 iunie 2012, în Boulogne-Billancourt. Rămas foarte devreme orfan de ambii părinți, și-a petrecut copilăria, împlinindu-și apoi destinul, în celebrul cartier Montmartre, dar și în cartierul Canalului Saint-Martin. Este crescut de către bunicul pe linie maternă, Auguste, potcovar, și de unchiul

său, proprietarul unei mici tipografii, unde este motivat să învețe meseria de tipograf. Începe să scrie înainte de a ști să citească, după cum relatează într-unul dintre cele opt romane inspirate de această etapă a vieții (Seria „**Romanul lui Olivier**”). Din 1950, se ocupă timp de 12 ani de Presa Universitară a Franței și devine, pentru o perioadă de șapte ani, directorul literar al *edițiilor (editurii – s.n.) Albin Michel*.

În consecință, este ales membru al **Academiei Goncourt**, cât și al **Academiei Malarmé** (1971). I-au fost publicate de-a lungul vieții **27** de romane, **13** cărți de poezie, *Memorii (Vă părăsesc îmbrățișându-vă puternic)* și o *Istorie a poeziei franceze* (în 9 volume).

Miracolele

Aici surdul. În fundalul urechii mele
Atâtea vorbe moarte, cuvinte îngrămădite.
Eu nu mai aștept decât sunetele priveghiului
Puteți mușca sau puteți striga.
Aici surdul. Eu vă știu nereușita
Vechi vorbe putrede care nu mai schimbă nimic
Corpul înconjurat cu ziduri de liniște invit
Omul fără bucurie la sărbătoarea câinilor.

Aici orbul. Nu se mai zâmbeste deloc
Și eu îl văd în spatele cortinei mele:
Totul este crăpat. Orbita războiului
Sângele îl varsă. Moartea nu mai e ipocrită
Ea există în omul înăbușit de cărți,

În scheletul său și în creierul său negru.
Aici orbul sau vizionarul unui rit
Pe care zeul nebun se-nverșunează să nu-l mai vadă.

Aici scorpia, aici piciorul negru,
Aici părul strălucind în soare
Și șchiopul căutându-și prin istorie
Torționarii. Aici sângele roșu-nchis
Al gâtlejului pe care îl stropește oțetul
Cel ars de viu, cel fără brațe, cel fără țipăt,
Ghimpele deschizându-și roza în piele.
Un drum scump spre vechile visuri ofilite.

Aici își schimbă vocea poetul care alunecă
În pădurea cadavrelor respingătoare,
Ochii celor morți și triste cireșe
Unde corbii își vor dona ciocul.
Aici dragostea de ea-însăși se ascunde
Pentru a urî mai bine toate cele patru iubiri.

Aici speranța destrămată de hiene
Și cine surăde totuși spre cămătarii săi.

Aici lepra, aici femeia cu barbă,
Femeia-ac, aici bărbatul-șarpe
Și omul-tulpină gravându-și inițialele
Pe propria-i scoarță. Aici Evreul Rătăcitor
Marele rănit al războaielor dintr-o altă vreme.
Aici preotul budist, aici soldatul negru,
Copilul ținut, mâna care îl separă
De acest grumaz. Aici ultima seară.

Aici sângele care curge peste oraș,
Zilele înghețate, clipele alterate,
Gazele fatale, armele de distrugere,
Mandragora la picioarele celor spânzurați,
Și napalmul și barbituricele,
Aici Măinele destrămat, medieval,
Monstrul greoi, acoperit de cicatrice
Și care se-nroșește ca un animal bătrân.

Aici floarea, aici pasărea, flacăra,
Aici nimic din ce nu vrea să aibă un sfârșit.
În deșert, aici vocea suflului,
Aici floarea, aici floarea, aici...
În mijlocul morții, un întreg ultim miracol
Cântul vieții și al vorbelor necunoscute
Pe care un om îl așteaptă într-o liniște de arbore,
Aici cheia limbajului pierdut.

Poem extras din **Les Châteaux des millions d'années**, Poésie, Editions Albin Michel.

Traducere din limba franceză și note de
Viorel Gh. TĂUTAN

Vasile Dan Marchiș

Normă

Dumnezeu nu se ocupă de fleacuri...
Mântuitorul nostru Iisus Hristos
n-a spus niciodată povești
ci a mers pe fapte așa:
Cu perfecțiunea s-a întrecut
Cu ea și-a petrecut
Cu perfecțiunea nu s-a jucat
deci a făcut minuni...
Și-a achitat datoria față de soare
pentru lumină
deschizând orbilor ochii...
Nu te crede superior nevăzătorului
dacă nu ți-a fost atribuită ca premiu
sau ca recompensă lumina!
Dacă ai doi ochi
și poți da unul nevăzătorului,
să știi că doar ochiul acela odată dăruit
te va cuprinde cu adevărat
în lumina iubirii!

Marin Moscu

Imaginația omului pierdut pe calea cea dreaptă

Mi s-a deschis calea cea bună și dreaptă,
Am încercat-o cu ochii deschiși și întredeschiși
Sau închiși de întunecate și încurcate vise
Încât m-am pierdut printre oameni liane
Topindu-mă printre ei...

Nimeni nu mi-a spus cum sunt
Și unde sunt,
Nici vântul, nici lumina, nici ecoul Domnului,
Doar propriul ecou răzând:
Ești pe calea cea bună și dreaptă, ești singurul erou.

Visez. În întunericul morții, sunt eu?!

Parodie de Lucian Perța

Marin Moscu

Imaginația omului pierdut pe calea cea dreaptă

Matematica mi-a deschis ochii spre **marea de semne***
Poetice, epitete și metafore înșirate
Pe calea cea dreaptă a imaginației, toate
Spre poezie-ncercând să mă-ndemne,
Călăuzindu-mă pe cât se poate. . .

Așa mi s-a **născut** și **dragostea** pentru cuvânt
Și prin el, nu prin semne matematice
Sunt acum unde sunt,
Dar nici cifrele n-au încercat din cale să mă-mpiedice,
Sunt pe calea cea bună, știe bunul Dumnezeu . . .

Scriu. Oare astfel, în **foșnetul eternității**, o să-ncap și eu?!

*Cuvintele scrise cu **bold** reprezintă sau fac referire la
titluri de volume ale autorului.

Texte de trecut (in)existența

Ioan F. POP

Cum *prietenul* Platon e departe, iar prietenul adevăr e doar la un pas, cred că ar merita să stăruie puțin pe amănuntele acestuia din urmă, deși acest fapt nu-mi procură nici o plăcere, ci doar o stare de disconfort psihic, una de risu'-plînsu'. Căci, conciliant din fire, aș vrea să rămîn prieten și cu Platon, și cu adevărul. Oricît de detașat și de retras aș fi față de mediul social și cultural în care trăiesc, nu pot trece total indiferent peste derapajele lui etice și estetice, peste patologiile care îi schimonosesc chipul. Nu am talentul cameleonice de a mă preface că nu le văd, că nu mă afectează. Ca atare, mă amănesc să cred că micile diatribe, pasagerile încruntări și benigne indignări făcute în numele adevărului poate mai schimbă cîte ceva din fizionomia acestui mediu versatil și ostracizant. Pot, cît de cît, „să inducă oamenii în adevăr”, cu o afirmație kierkegaardiană.

*

Pentru că diletantismul impudic și nemernicia umană nu merită să poarte un nume, ci doar o poreclă, o insinuare heteronimică, o aluzie sarcastică și grotescă, generalitatea ironică a unei onomatologii, ar merita făcut efortul de a denomina/diminutiva cîteva dintre cele mai mizerabile elemente de măsurare a imposturii, în ordinea cuprinderii lor malefice, spre veselă și săltărească ținere de minte, alături de plevușca scatofagă din anturajul acestora. Dar, evident, nu merită să abuzăm de generozitatea lexicală și de ospitalitatea sintactică. Nu merită să maculăm hîrtia cu *nomina odiosa*.

*

Încă de mic mă obseda un vis care se repeta cu o frecvență năucitoare, noapte de noapte. Visam că dacă îmi produceam un mic tremur în interiorul urechilor și îmi întindeam brațele, puteam să mă ridic deasupra pămîntului, să levitez. Visam cu atîta intensitate acest lucru, încît am început să cred că chiar aș putea zbura cu adevărat. Ca atare, trezit buimăcit după un asemenea vis, în care zborul devenise o obișnuință nocturnă, m-am dus repede în ogradă, avînd grijă să nu mă observe nimeni, și am încercat procedura din vis. Spre marea mea dezamăgire, am rămas lipit de pămînt precum un bolovan. După această neconcordanță flagrantă dintre vis și realitate, nu am mai visat niciodată că pot să zbor. Am

început, în schimb, să visez că am o bicicletă. O altă neconcordanță...

*

Printre dorințele irealizabile, dar pe care le nutream cu ardoare în copilărie, se numără și aceea de a avea o bicicletă. Vis greu de îndeplinit, deoarece în sat un singur copil se putea mîndri cu faptul de a deține una. Din cînd în cînd (atunci cînd venea să-l tînd – de voie, de nevoie, tatăl meu mă împinsese și spre această îndeletnicire, pe care o practica el însuși), acesta mă lăsa și pe mine să pedalez cîteva minute, cronometrate cu mare exactitate și parcimonie.

Cu pensia bunicii de o sută cinzeci de lei pe lună, singurul venit în casa noastră, o asemenea achiziție era de domeniul fantasticului. Așa că nu-mi rămăsese decît faptul de a găsi o soluție salvatoare, una în care să fac rost singur de ceva bani. Croiam tot soiul de scenarii imaginative, peste care *pedalam* nestîngherit în lungile mele ore de reverie și plictiseală. În vacanța de vară, după ce am terminat clasa a opta, un amic mi-a spus că aș putea să lucrez la o fermă agricolă din Sînmartin, județul Bihor, împreună cu alți cîțiva consăteni și colegi cu oarecare experiență în domeniu. Entuziasmat de posibilitatea de a putea face niște bani, dar neștiind nimic din ceea ce presupune o asemenea aventură, m-am trezit într-o baracă în care se găseau cîteva paturi, în condiții mai mult decît precare, din care plecam în fiecare dimineață pentru a munci cîte zece ore pe cîmp. Am rezistat doar pînă am cîștigat opt sute de lei, după care m-am întors acasă, dar nu înainte de a-mi cumpăra, din Oradea, cele dintîi haine noi, să se vadă că nu am pierdut timpul chiar degeaba. Bani rămași nu-mi ajungeau de o bicicletă nouă, așa că mi-am luat, de la un consătean, una veche, nefolosită, la care am meșterit mult pînă să o pot pune pe roți.

Cu această bicicletă am făcut naveta, cînd vremea o permitea, la școala din Sîg, în cei doi ani petrecuți acolo, după o primă tentativă zălăuană eșuată. La fel cum băteam dumbrava în lung și în lat, sperînd orătăniile vecinilor, mîndru de bicicleta achiziționată pe primii bani cîștigați cu sudoarea frunții. Munca pentru obținerea acestei biciclete mi-a demonstrat, în cel mai dur mod, cît de greu se transformă visele în realitate...

Filmografiile Simonei

The Space Between Us (2017)

Simona ARDELEAN

Gen: SF/romance/dramă**Durată:** 2h 18 m**Regizor:** Peter Chelsom**Scenarist:** Adam Loeb (după romanul lui Stewart Schill și Richard Barton Lewis)**Roluri principale:** Gary Oldman, Asa Butterfield, Carla Gugino, Britt Robertson**Filmat în:** SUA**Limba care se vorbește în film:** engleza**Premii și nominalizări:** nominalizat la London Critics Circle Film Awards (Gary Oldman, pentru *Cel mai bun actor britanic/ irlandez al anului*), Teen Choice Awards.

Ray Bradbury publică în 1950 *Cronicile marțiene*, o carte de referință pentru genul SF, dar și o declarație de dragoste pentru o lume inaccesibilă, dar mult visată, la gândul căreia, după cum scrie în dedicația care precede textul, redevenim copii. Pentru el, Marte este o punere în abis a capacității noastre distructive, iar momentul pe care-l alege ca fundal pentru narațiunea sa este un scenariu apocaliptic al unei planete distruse și pustiite de microbii umani. Această incompatibilitate biologică va fi explorată și-n filmul *The Space Between Us*, din 2017, în regia lui Peter Chelsom, prin personajul Garden Elliot (jucat de Asa Butterfield pe care l-ați mai văzut probabil în *Hugo* – 2011, *Ender's Game* – 2013 ori *The Boy in Striped Pajamas* – 2008).

Premisa este următoarea: într-una din misiunile pe Marte se naște un copil, dar nașterea lui e ferită de ochii publicului, iar moartea mamei e deghizată într-o afecțiune cardiacă. Timp de 16 ani, Gardner trăiește în mica colonie-spațiu de cercetare marțiană, avându-i în jurul său doar pe adulții astronauți

și-un robot (care împrumută vocea regizorului de film), departe de Pământul la care visează mereu. Dorința lui de a vizita planeta e catalizată de întâlnirea virtuală cu Tulsa (Britt Robertson; poate fi văzută în *Tomorrowland* – 2015 sau *Ask Me Anything* – 2014), o amică prin corespondență de care-l desparte nu numai distanța (vezi titlul), ci și imposibilitatea corpului său de a se adapta la gravitația terestră. Până după momentul intrigii, filmul are toate șansele să construiască interesant o viziune originală, dacă ar merge pe firele percepției naive, dar oneste ale celui care vizitează Pământul pentru prima dată, așa cum o face Matt Haig în *The Humans*, o carte pe care o recomand cu toată căldura tocmai pentru această observație hilară pe care străinul o face la începutul călătoriei sale în lumea umanilor, a celor care – după cum observă – își pun dimineța pe ei întâi hainele și mai apoi personalitatea. Însă acest start e spulberat de o abordare romanțioasă, indubitabil scrisă după rețeta filmelor de succes pentru adolescenți și oarecum în ecourile lui *Serendipity* (2001) în regia aceluiași Chelsom, care crede cu tărie că *dacă e să ne întâlnim ne vom întâlni*. Așadar, Tulsa și Gardner se-ntâlnesc în ciuda tuturor opreliștilor și hoinăresc prin lume pe fundalul unor imagini pitorești, în speranța că-i vor găsi băiatului tatăl, pentru că miza se schimbă permanent. Pe urmele lor nu sunt personaje negative și nici agenții guvernamentali, ci doi oameni care le poartă de grijă: Gary Oldman și Carla Gugino în rolurile lui Nathaniel Shepherd (un fel de Richard Branson – exploratorul miliardar care a sponsorizat proiectul marțian prozaic denumit

East Texas) și Kendra (unul dintre oamenii de știință care l-a crescut pe băiat), pentru că ei înțeleg pericolul medical la care protagonistul inconștient se expune.

Întrebarea pe care Gardner o adresează obsesiv tuturor oamenilor pe care-i întâlnește: „Ce-ți place cel mai mult pe Pământ?”, ar putea, totuși, constitui un moment de reflecție asupra tuturor lucrurilor mărunte pe care le luăm de-a gata și care sunt chiar esența fericirii după care, la rândul nostru, hoinărim prin lume. Inima slăbită a băiatului, dincolo de valențele romantice e inima unei planete care a uitat să privească înăuntru, în drumul nostru spre alte orizonturi planetare și este unul dintre leitmoțivele pe care le întâlnim cel mai frecvent în filmele recente. Ca orice film și acesta are un rol cathartic și e numai bun pentru o seară în familie, datorită tonului său cald, luminos. Mai mult de atât, în termeni de excelență cinematografică, mă sfiesc însă a-l elogia.

Jethro Tull – *The Zealot Gene*

Daniel MUREȘAN

Menestrelul ajunsese la castel când soarele apunea după dealurile pline de falnicii brazi. Un servitor îi deschise o cămăruță cu fereastra spre curtea mare. Fereastra avea un stil deosebit, făcută din lemn de palisandru încrustat cu aramă. Zidurile erau groase și impenetrabile, adăpostind probabil domni și domnițe, dar și multe povești ferecate și necunoscute. La cină, menestrelul fu poftit alături de câțiva servitori, într-o cameră rece, ce miroase a mucegai, cu marmură albă pe jos. Alături, alți oameni decât servitorii, fuseseră poftiți într-o sală elegantă, mobilată în întregime în stil Ludovic al XV-lea. La cum arăta sala, cu geamuri înalte și marmură albă, era clar că acolo își dăduse mâna grotescul cu incomodul. Menestrelul servi repede cina, retrăgându-se dezgustat în odaia lui, departe de agitația castelului. A doua zi trebuia să încante niște snobi ce aveau la îndemână câte un clopoțel de argint cu care tulburau ori de câte ori voiau tăcerea solemnă din castel. Oameni buni sau nu, deschideți totuși poarta pentru menestrel.

După aproape 20 de ani, menestrelul Ian Anderson, cu al său Jethro Tull, ne surprinde cu o plimbare muzicală în trecut, cu melodii medievale grandioase și povestiri din Biblie. Cu bune, cu rele, cu balauri ce ridică capul peste tot, cu dragoste, respect și tandrețe.

Albumul este o continuare a lui *Thick as a Brick*, cu aceeași revărsare de flaut a lui Ian. După 50 de ani de carieră, tonurile din voce sună distinctiv, dar în aceleași nuanțe din trecut. Tema discului se învârtă în jurul naturii dezbinătoare a relațiilor dintre oameni sau a extremismului ce scoate în față ura și prejudecata. Anderson are o inter-

pretare proprie a unor întâmplări din Biblie, toate în concordanță cu abilitățile lui de compozitor și aranșor. De altfel, pe coperta albumului, Ian Anderson spune: „Muzica și artele trebuie să aibă cu siguranță dreptul de a pune la îndoială și de a examina critic toate subiectele, atâta timp cât sunt făcute cu respect și sensibilitate. Trebuie să existe un loc pentru comentariu și interpretare”.

The Zealot Gene apare după o serie de discuri solo ale lui Anderson, aducând aminte de vechile albume conceptuale și antologicele solo-uri de flaut. Un album de o consistență aparte, probabil cel mai solid de la *Songs from the Wood* încoace. Discursul este unul ostil la adresa actualei politici mondiale: populism întunecat, plăcerea de a face rău, xenofobi cu poftă de sânge, ideologii fasciste.

Unele lucruri se pare că nu se schimbă niciodată, cu toate că am intrat într-un alt secol de flaut.

Tracklist:

1. *Mrs. Tibbets* (5:54)
2. *Jacob's Tales* (2:13)
3. *Mine Is The Mountain* (5:40)
4. *The Zealot Gene* (3:54)
5. *Shoshana Sleeping* (3:41)
6. *Sad City Sisters* (3:40)
7. *Barren Beth, Wild Desert John* (3:37)
8. *The Betrayal Of Joshua Kynde* (4:06)
9. *Where Did Saturday Go?* (3:53)
10. *Three Loves, Three* (3:30)
11. *In Brief Visitation* (3:00)
12. *The Fisherman Of Ephesus* (3:41)

InsideOutMusic 2022

Discografie Jethro Tull:

- * *This Was* (1968)

- * *Stand Up* (1969)
- * *Benefit* (1970)
- * *Aqualung* (1971)
- * *Thick as a Brick* (1972)
- * *A Passion Play* (1973)
- * *War Child* (1974)
- * *Minstrel in the Gallery* (1975)
- * *Too Old to Rock'n Roll: Too Young to Die!* (1976)
- * *Songs from the Wood* (1977)
- * *Heavy Horses* (1978)
- * *Stormwatch* (1979)
- * *A* (1980)
- * *The Broadsword and the Beast* (1982)
- * *Under Wraps* (1984)
- * *Crest of a Knave* (1987)
- * *Rock Island* (1989)
- * *Catfish Rising* (1991)
- * *Roots to Branches* (1995)
- * *J-Tull Dot Com* (1999)
- * *The Jethro Tull Christmas Album* (2003)
- * *The Zealot Gene* (2022)

Componentă Jethro Tull:

- * Ian Anderson (flaut, chitară acustică, muzicuță, voce)
- * Joe Parrish-James (chitară)
- * Florian Opahle (chitară)
- * Scott Hammond (baterie)
- * John O'Hara (pian, clape, acordeon)
- * David Goodier (bas)

Malaxorul făurar

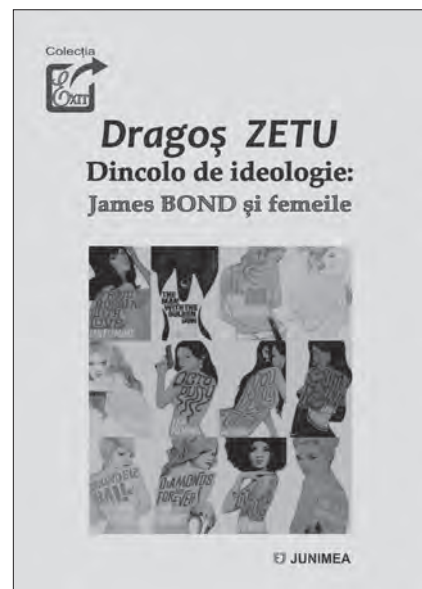
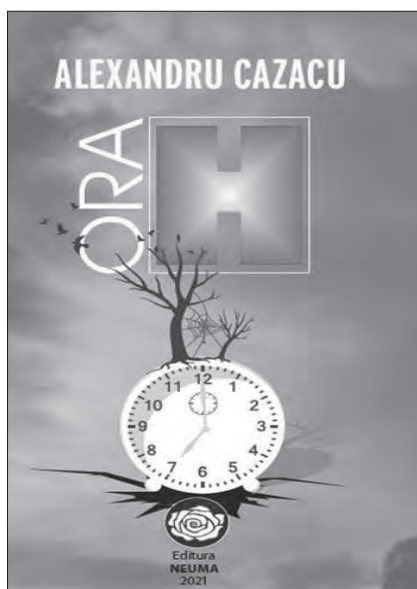
■ Din interviul cu **Marta Petreu, laureată a Premiului „Mihai Eminescu” 2022**, realizat de **Gellu Dorian** (*România literară* nr. 3/2022): „**M.P.**: După știința mea, Premiul Eminescu este creația ta. Într-o țară în care multe încep, dar puține sunt continuate, faptul că l-ai adus până la ediția a treizeci și una e un lucru demn de respect. Faptul că limba română se strică de la o zi la alta este o nenorocire la care concurează nu numai fudulia vorbitorilor, ci și alți factori, mulți. Am avut premieri care nu vorbeau corect, avem parlamentari și miniștri care nu vorbesc corect și așa mai departe. Limba este expresia imediată, cotidiană, a unui popor, respectiv a unei națiuni. Faptul că noi ne-o schimonosim cu spor prin folosirea unor cuvinte de import chiar și atunci când în română există cuvântul sau expresia care să exprime perfect ceea ce avem de exprimat, faptul acesta arată *labilitatea nucleului nostru identitar și lipsa de respect* a unei mari părți a populației față de identitatea cu care oamenii s-au născut – și care este *un dat*. Ioan-Aurel Pop, colegul nostru de generație, are o carte impresionantă despre asta, *Veghea asupra limbii române*. Iar felul cum au fost și sunt tratați românii care merg la muncă în Occident nu este în măsură să le întărească nici lor sentimentul unei demnități neostentative, naturale, a românității proprii... așa că...” (*romanaliterara.com*). Și încă un fragment din convorbirea menționată: „**G.D.**: De ce are nevoie viața literară de la noi să intre în normalitate? **M.P.**: De un tratat de pace între părțile acum aflate în conflict. De readoptarea normelor de civilizație de către comentatorii literari care au practicat și practică *critica asasină*, adică la persoană, bazată pe procese de intenție, insulte, invective, calomnii. Cu alte cuvinte, de întoarcerea la bunele maniere, știut fiind faptul că orice rezerve, oricât de serioase, la adresa unei cărți pot fi exprimate în formă politicoasă”. De acord. În „Ucraina” literelor noastre merită să (re)vină pacea și bunele maniere.

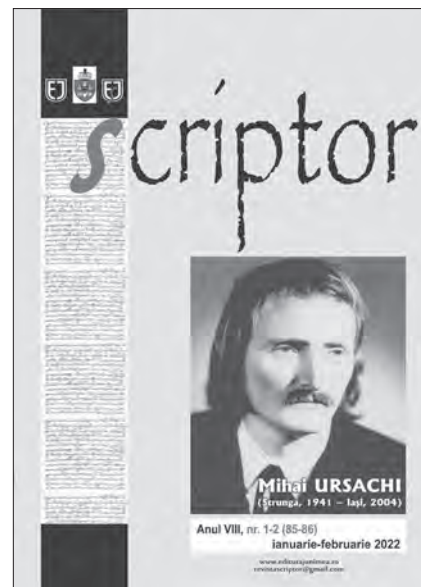
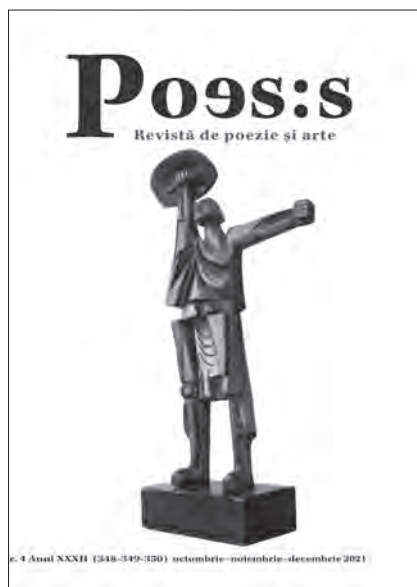
(D.S.)

■ **Gheorghe Vidican – Suburbiile fricii**, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2021. Poetul bihorean Gheorghe Vidican a fost distins anul acesta cu premiul și medalia jubiliară *Mihai Eminescu*, la Festivalul Internațional de Literatură *Mihai Eminescu*, eveniment aflat la cea de-a 31-a ediție, desfășurat în perioada 13-15 ianuarie, la Turnu Severin. Premiul i-a fost acordat pentru volumul *Capriciile tăcerii*, Editura Brumar, 2020. *Suburbiile fricii* conține versuri născute în perioada izolării la domiciliu din primăvara lui 2020, iar poemele din carte au atras atenția presei de specialitate, chiar înainte ca volumul să vadă lumina tiparului. „... pescarii sunt fericiți/ despart oglinda de luciul lacrimii/ cercuri concentrice în jurul pietrei/ azvârlite în năvodul pescarului/ ne tulbură fericirea/ carnea e folosită pe post de cearceaf/ în suburbiile fricii/ un lac fără maluri lacrima mamei/ rotunjește foamea ascunsă/ în ținutul miraculos al dimineții...” (fragment din poemul *Suburbiile fricii*).

■ **Alexandru Cazacu – Ora H**, Editura Neuma, Apahida, 2021. „Cu texte succinte și decise, Alexandru Cazacu descrie lumea în culori reci și expune îndoieli. Știm că dubiul oferă garanția gândirii și, implicit, a existenței. Dacă, demult, *tinerețea noastră avea destinul eroinei lui Tolstoi*, maturitatea lirică oferă unele certitudini: *pace și singurătate*. Poetul este un reflexiv care-și maschează sensibilitatea cu silogisme. Talentul său indiscutabil încălzește însă «castelul de gheață» al gândirii cât să ne simțim confortabil.” (**Horia Gârbea**)

■ **Dragoș Zetu – Dincolo de ideologie: James Bond și femeile**, Editura Junimea, Iași, 2021. „Este adevărat că personajele feminine din filmele cu Bond, mai ales «fetele Bond», sunt definitorii pentru mitologia acestui fenomen cinematografic. Ele îl definesc pe Bond și atitudinea lui generală despre viață. Caracterizarea lor

nu este însă deloc unitară, astfel că percepția publicului despre ele nu poate fi omogenă”, precizează autorul pe coperta volumului.

■ **Livia Iacob – Așezarea lăuntrică**, Editura Junimea, Iași, 2021. „Cu un acut și benefic simț regizoral, Livia Iacob reușește să genereze seducție poetică într-o carte sfâșietoare: bine construit, textul se sprijină pe procesul de demultiplicare a durerii, legat de amintirea părinților dispăruți – o constantă a cărții de față –, dar dozează optim și deschiderea supapei spre lumină, spre eros, spre altruism, spre gingășia copilului, spre sensul revoltei sociale și istorice a tinereții, spre fascinația pentru învățătură și creație, spre restaurarea bucuriei de a trăi. În subconștient însă, putem intui ferocitatea cu care copilul-lumină și copilul-umbră s-au războit îndelung pentru a pune stăpânire pe dreptul la fericire al eu-lui restaurat, cum un Zeu al copilului interior. Marea poezie își devorează autorul tocmai pentru a-i conferi trofee: unul dintre acestea este chiar Viața. Al doilea, dar poate că nu cel din urmă, e dreptul la Operă, ca formă de plăcere, de recunoaștere, de autonomie și de control absolut asupra sensului vieții. Cercul sacru al lunii, cercul sacru al soarelui, ieșirea din natură, asfixierea în oraș, primul sânge, echinocțiile, sânzienele, nașterea, botezul, visul, copilăria, adolescența, călătoriile fiului risipitor, erosul, nunta, povara, legănarea pruncilor, îmbăierea lor în poveștile neamului, plecarea lor în lume, bătrânețea, sapiența, moartea, singurătatea copacului părăsit și testamentul pentru urmași... și încă atâtea altele devin, la Livia Iacob, și proiecte de utopie, și maladii poetice de adaptare. Această carte este scrisă de un copil trist. Genial de trist.” (Angela Furtună)

(C.Ș.C.)

■ Numărul 4 al revistei „Poesis” din Satu Mare, pe lunile octombrie-noiembrie-decembrie 2021, cuprinde versuri de Leo Butnaru, Veronica Bălaj, Ștefan Mari-

nescu, Valeriu Valegvi, Dumitru Velea, Vasile Trif, Mircea Stănescu și Iurie Bojonca. La secțiunea „Cronică literară”, George Vulturescu scrie despre cărțile poetei Rodica Braga; Delia Muntean despre *Animale sălbatice de companie*, al treilea volum de versuri al Adelei Naghiu; Toma Grigore despre *De la sistolă la epistolă*, volum semnat de poeta Denisa Crăciun, iar Adriana Iliescu despre *Printre vânătorii de orbi*, de George Vulturescu. În publicația editată de Centrul Multicultural Poesis, Ioan Nistor, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj, semnează un articol despre activitatea și memoria regretatului profesor univ. dr. George Achim. „Era atât de dinamic și de vivace, încât devenea molipsitor. Avea realizări remarcabile în variate domenii, dar pe masa lui de lucru au rămas numeroase proiecte nefinalizate, în cadrul Universității și la Școala Doctorală de la Universitatea de Nord Baia Mare, dar mai ales în planul creației literare, al poeziei, pe care a iubit-o încă din gimnaziu. De aceea, plecarea sa fără veste din lumea celor vii ne apare incredibilă, crudă, nedreaptă...”, precizează criticul și istoricul literar Ioan Nistor.

■ În numărul 1-2 (85-86)/ianuarie-februarie 2022 al revistei „Scriptor” sunt incluse fragmente ale unor volume în curs de editare la Junimea, precum: *eu scriu ca să generez existență* de Ion Tudor Iovian, *Calea lui Iacob* de Ioana Sandu, *Vremea de după* și *Lila* de Viorrel Bucur, *Holograma de la etajul 7* de Cătălin Croitoru și *Atelierul de măhuri* de Dragoș Voicu. Despre opera eminesciană și receptarea ei critică scriu: Constantin Cubleşan („Defăimarea lui Eminescu”), Doru Scărlătescu („Un Eminescu «more geometrico»”) și Lucian-Zeev Herșcovici („Eminescu publicist și poet: evreii în opera lui publicistică și literară”). Revista ieșeană cuprinde și trei interviuri. Jacques Bonnaure, profesor de literatură franceză la Liceul Jules-Ferry din Versailles, îi relatează profesorului și microbiologului stabilit în Canada, Vania Atudorei, despre întâlnirile

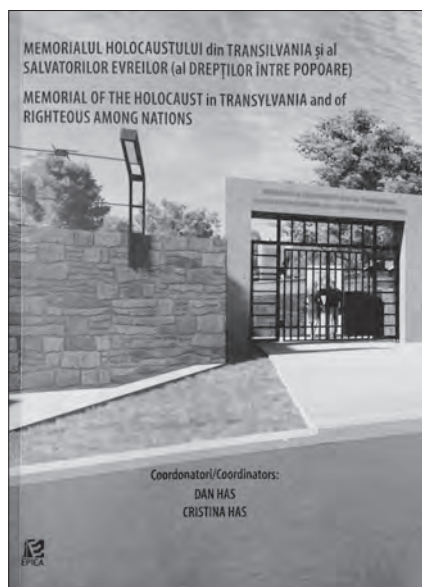
cu dramaturgul teatrului absurd, Eugen Ionescu; jurnalistul Grigore Ilisei discută cu profesorul, dirijorul și compozitorul George Pascu despre istoria muzicală a orașului Iași, iar Robert Șerban dialoghează cu Radu Pavel Gheo, prozator, eseist și traducător.

■ În vremuri în care politicienii ultranaționaliști susțin că Holocaustul este o „temă minoră” și îi elogiază pe adepții „soluției finale a problemei evreiești”, Comunitatea Evreilor din Zalău-Sălaj inițiază un proiect pentru construirea unui Memorial dedicat victimelor Shoah-ului, în imediata vecinătate a Cimitirului Evreilor din Zalău. Cu ocazia Zilei Internaționale de Comemorare a Victimelor Holocaustului a fost lansat materialul de promovare intitulat **Memorialul Holocaustului din Transilvania și al salvatorilor evreilor (al dreptilor între popoare). Memorial of the Holocaust in Transylvania and of righteous among nations**, tipărit la Editura Epica din București, în coordonarea lui Dan și Cristina Has. „Noi am imaginat acest Memorial ca un ansamblu care conține un monument propriu-zis, un muzeu și o sală de conferințe în care se va studia istoria Holocaustului. Monumentul propriu-zis l-am gândit ca pe o aducere-aminte a momentului deportării și morții evreilor și conține simularea unei căi ferate pe care au fost duși în lagăre frații noștri, respectiv un ansamblu care prezintă o imagine clară a lagărelor naziste, a ghetourilor și a gărilor de unde au fost trimiși evreii din Transilvania spre destinația lor finală. Pe acest amplasament am gândit și înscrierea numelor victimelor deportărilor din județul Sălaj”, a precizat președintele Comunității Evreilor din Zalău-Sălaj, Dan Has.

(A.-B.K.)

■ Avem în față ultimele două numere (nr. 2 [44] / mai-august și nr. 3 [45] / septembrie-decembrie

2021) din periodicul trimestrial **SpectActor**, revistă de cultură, informație și atitudine editată de Teatrul Național „Marin Sorescu”, Craiova. Primul dintre caiete se deschide cu câteva gânduri ale lui George Banu, reputat teatrolog și estetician care, sub titlul *Noua demnitate a publicului*, așază sub lupă relația sacră dintre actor și spectator, redimensionând-o în noile condiții de pandemie. Urmează cronica, scrisă și în imagini fotografice, a unui proiect universal, *Hektomeron*, al Teatrului Național craiovean, un spectacol de peste 25 de ore, după o idee din *Decameronul* lui Boccaccio, exprimând „legătura indisolubilă dintre «atunci» și «acum», dintre epidemia de ciumă ce a zdruncinat Florența anilor 1348 și pandemia actuală, dintre florentinii de acum șapte secole și noi, de acum”. Alte cronici de spectacol și eseuri pe teme teatrale, semnate de Marius Dobrin, Daria Ghițescu, Lia Boangiu. Cornel Mihai Ungureanu, Tania Jilavu completează o publicație selectă, care se încheie cu un valoros text dramatic, *Allegretto Albania/ „Comedie serioasă”*, de dramaturgul albanez Stefan Capaliku. Piesa apare în traducerea lui Marius Dobrescu, traducătorul lui Ismail Kadare în România și cu prezentarea lui Nicolae Coande. Următoarea apariție (nr. 3[45]) e aniversară, de aceea începe cu editorialul lui Nicolae Coande: *SpectActor – 15 ani*. Cum ultimul trimestru al anului a fost jalonat de cutremurul morții lui Ion Caramitru, revista continuă cu patru feluri de a-l privi pe marele dispărut: analitic, până la ultimul detaliu cu opera actorului, George Banu; generos-nostalgic, mai ales pe latura biografică, Emil Boroghina; admirativ cu măsură pentru creatorul de instituții, Mircea Cornișteanu și scufundând în băi de acizi cadul istoric al actorului, Nicolae Coande. Mai remarcăm un eclatant interviu realizat de Marius Dobrin cu Claudiu Mihail, pe teme de actorie, dar mai ales pe cele mai delicate teme de viață. Centrul de maximă atracție al numărului îl reprezintă tot un dialog,

cel al lui Nicolae Coande cu Matei Vișniec. Evocând condițiile dramatice în care a părăsit România, dramaturgul parizian are multe opinii demne de atenție, de la literatură la geopolitică, însă mai interesantă dintre toate ni se pare radiografia făcută generației sale: „În ce mă privește, pot spune că am fost singurul *optzecist* care s-a atașat profund de genul literar numit teatru... Din punct de vedere moral am fost, în orice caz, cu toții niște învingători, pentru că, în anii tinereții, și într-o perioadă de delir ceaușist feroce, nu am făcut compromisuri estetice”. **SpectActor** merită un loc privilegiat în conștiința cititorilor de azi. Iar noi îi urăm la mulți ani.

(V.M.)

■ **Valentin sărută Dragobetele.** Sfântul Valentin (176-273) a fost episcopul care a păstorit turma din Terni, un oraș din Umbria, aflat cam la mijlocul drumului dintre Assisi și Roma, deci o vâldică a Bisericii prigonite de împărații păgâni. În tragedia „Hamlet”, Shakespeare amintește specificul sărbătorii patronate de mucenicul latin. Este protectorul îndrăgostiților și vindecătorul epilepticilor. Ziua lui, celebrată în 14 februarie, oferă un prilej ca îndrăgostiții sau logodnicii să-și trimită felicitări sau mici cadouri. Este interesant cum o veche sărbătoare creștină din capăt de iarnă a fost transformată peste Ocean într-o iserie comercială, iar apoi într-o amenințare majoră a „tradițiilor” de la noi. „Globaliștii ne-au împânzit țara cu autostrăzi, pe dealuri au ridicat antene de telefonie mobilă, au falimentat alimentarele lui Ceaușescu și le-au înlocuit cu supermagazine, au construit fast-food-uri unde nu se mai servesc sărmăluțe, berbecuți la proțap sau mămăligă, iar acum vor să ne spurce și obiceiurile. E de-a dreptul satanic!” - au declarat unii. Așa că l-au propulsat pe Dragobete în rol de Papageno mioritic, ca să străpungă balaurul scrisoarelor roz. E drept că neaoșul Eros Turmentat nu-i nici bănațean, nici crișan, nici maramureșan, nici ardelean, cu atât mai puțin moldovean. După nume, pare să fie sârb sau bosniac, că doar nu-l cheamă Amoebrius, să fie neam de-al lui Cupidon și Bacchus. Oricum, în loc să constituie un prilej de cinstire a iubirii, corul vocilor pătimașe au transformat sărbătoarea într-un fel de stâlp al infamiei. „Cine vine cu mine, să dăm cu pietre în îndrăgostiți, de Sfântul Valentin?” - întreba o „zăltată” pe Facebook.

■ **Dragobete (Versiune academică).** Să ne amintim că, începând cu perioada romantică, nu orice legendă rămâne întâmplarea povestită iarna la gura sobei, vreme de mai multe generații. Unele dintre poeziile culese din popor au suferit multiple ajustări la publicare: Alecsandri l-a făcut ciobănaș pe porcarul din balada Meșterului Manole, Mihai Viteazu a sărit

peste șapte cai în Stambul, iar în unele colinde au fost introduse elemente antisemite, de parcă Sfânta Familie n-ar fi fost una evreiască. Așa și cu Dragobetele, multe a pătimit până să slobozească glasul cucului. Am citit în revista sibiană „Transilvania” din 15 martie 1890 articolul „Baba Dochia, sărbătoare română păgână” de Atanasie Marian Marienescu (1830-1915), mai apoi membru titular al Academiei Române, o versiune „botezată”, unde bătrâna este o soacră care-și asuprește nora, dar Dumnezeu și Sfântul Petru (hehe! în chip de Mărțișor) o ajută pe tânără. Trimisă la pârau în vreme de februarie, soția lui Dragobete a reușit să albească lâna neagră și s-a întors acasă cu flori la urechi. Văzând micșunelele și cocoșei, vremea însorită, baba cea rea a presupus că s-au topit zăpezile de pe munte și i-a poruncit băiatului să plece cu oile la pășunat. Prevăzătoare, femeia și-a pus douăsprezece cojoace, pe care le-a lepădat rând pe rând când au devenit prea grele din cauza intemperiilor. Ca maică-sa să se simtă bine, Dragobete a cântat la fluier tot timpul cât turma a urcat. În cele din urmă, când a aruncat și ultima bundă, Dochia și fiul ei au înghețat, deoarece Mărțișor le-a cerut socoteală pentru comportamentul inuman față de tânăra soție.

■ **Cum s-a însurat Dragobete.** Maria Grancea este bibliotecară în orașelul de la poalele Munților Făgăraș, unde s-a născut Gheorghe Lazăr. Ea a ales să deschidă veselele „Povești din Avrigul meu drag” (RCV-Publishing, 2016) tocmai cu această legendă. Dragobete este feciorul Babei Dochia, o mamă răutăcioasă și groaznic de posesivă. În vreme ce alții și-au întemeiat familii, tânărul a rămas însingurat și trist, drept care a acceptat ajutorul unei zâne (Cap de Primăvară), care l-a învățat să încurce un fir de ață roșie în crengile unui pom de pe cărarea spre izvor, iar fata care va descălci cocoloșul colorat îi va fi mireasa sortită. Când a văzut ce-a făcut băiatul, Dochia s-a dus repede și a pus ghemotoace pe toate ramurile de lângă potecă, astfel încât mai multe fete s-au apucat să le culeagă. A doua zi, spiritul cel bun l-a pus pe flăcăul nedumirit să pună un fir alb, dar povestea s-a repetat. În cele din urmă, zâna l-a sfătuit să atârne șnururi bicolore din lână pe toate crengile din livadă, cu excepția unui pom vrăjit, de care să lege un mic șnur bicolor din mătase. Maică-sa le-a adunat repede pe toate, mai puțin firul răsucit discret sub un mugure de floare. Vraja și-a făcut efectul, Dragobete a identificat fata, după care tinerii soți au plecat în mare grabă la munte, ca să scape de sub tutela maternă. Baba s-a mâniat, a îmbrăcat proverbialele cojoace și s-a luat după ei. De aici încolo, legenda revine la varianta binecunoscută. Din prezentarea lui Vasile Chifor, aflăm că autoarea a fost desemnată bibliotecara anului 2011.

(G.-D.G.)

„Istoria Sălajului în «Caiete Silvane»”

Editura „Caiete Silvane”, 2022, colecția „Memoria”. Două volume apărute cu sprijinul Consiliului Județean Sălaj și Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

Prefață

2021 a fost „special” pentru „Caiete Silvane” mai ales pentru că publicația noastră a ajuns la „borna” a 200 de numere. Apoi, chiar cu restricții „pandemice” am organizat, în septembrie, a XIII-a ediție a Zilelor revistei, prilej de desanturi scriitoricești, lansări și prezentări de cărți și reviste, lecturi publice, dar și pentru apariția unei cărți „speciale”, și anume „Caiete Silvane 200. Indice bibliografic”.

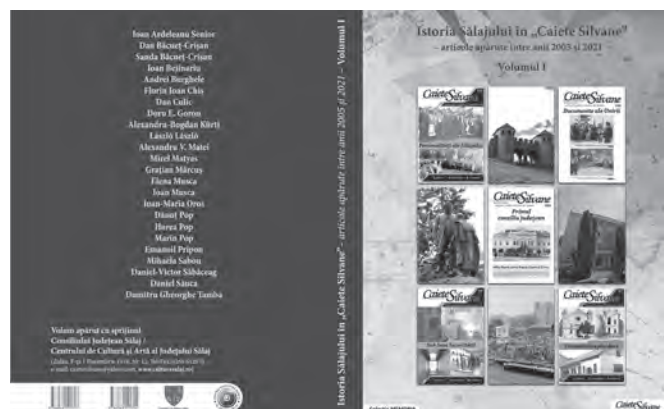
În 2022 vă oferim o nouă carte, zicem noi, tot „specială”, o carte ce conține articole apărute în revista noastră de-a lungul timpului și care vizează istoria județului nostru. De altfel, „Caiete Silvane” a avut de la bun început (februarie 2005) o serioasă componentă dedicată istoriei județului, lucru prin care, într-un fel, s-a și evidențiat între publicațiile culturale transilvănene și din țară.

Tezaurizarea acestor articole prin cartea de față o considerăm necesară și pentru o mai bună cunoaștere a Țării Silvaniei, a istoriei ei, așa cum a fost. Și apoi, așa cum au afirmat destui, istoria acestei țări poate fi chiar motor de dezvoltare, și nu numai din perspectivă turistică.

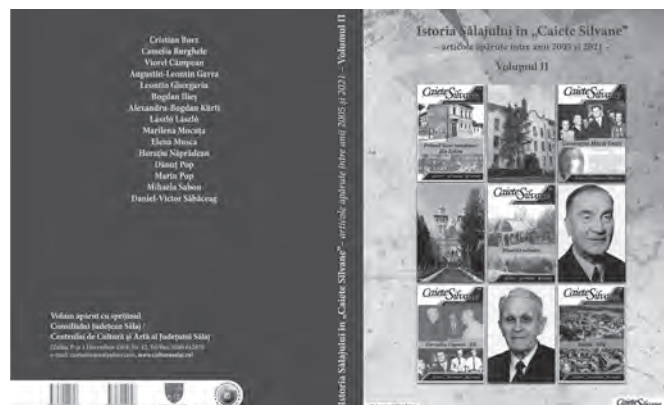
Lucrarea de față reprezintă o selecție de articole și studii de istorie locală, publicate în seria nouă a revistei „Caiete Silvane”, între anii 2005 și 2021. Articolele și studiile respective au fost structurate tematic. În primul volum s-au avut în vedere perioada istorică tratată și împărțirea clasică a istoriei, respectiv Antichitatea, Evul Mediu, Epoca Modernă și Epoca Contemporană, iar în al doilea volum au fost incluse studii și articole referitoare la biserici, învățământul, localitățile și personalitățile Sălajului.

Mulțumesc redactorului cărții, Alexandru-Bogdan Kürti și tuturor colaboratorilor ce se regăsesc în această carte.

Daniel Săuca

Volumul I cuprinde articole semnate de: Ioan Ardeleanu Senior, Dan Băcuet-Crișan, Sanda Băcuet-Crișan, Ioan Bejinariu, Andrei Burghiele, Florin Ioan Chiș, Dan Culic, Doru E. Goron, Alexandru-Bogdan Kürti, László László, Alexandru V. Matei, Mirel Matyas, Grațian Mărcuș, Elena Musca, Ioan Musca, Ioan-Maria Oros, Dănuț Pop, Horea Pop, Marin Pop, Emanuel Pripon, Mihaela Sabou, Daniel-Victor Săbăceag, Daniel Săuca, Dumitru Gheorghe Tamba.

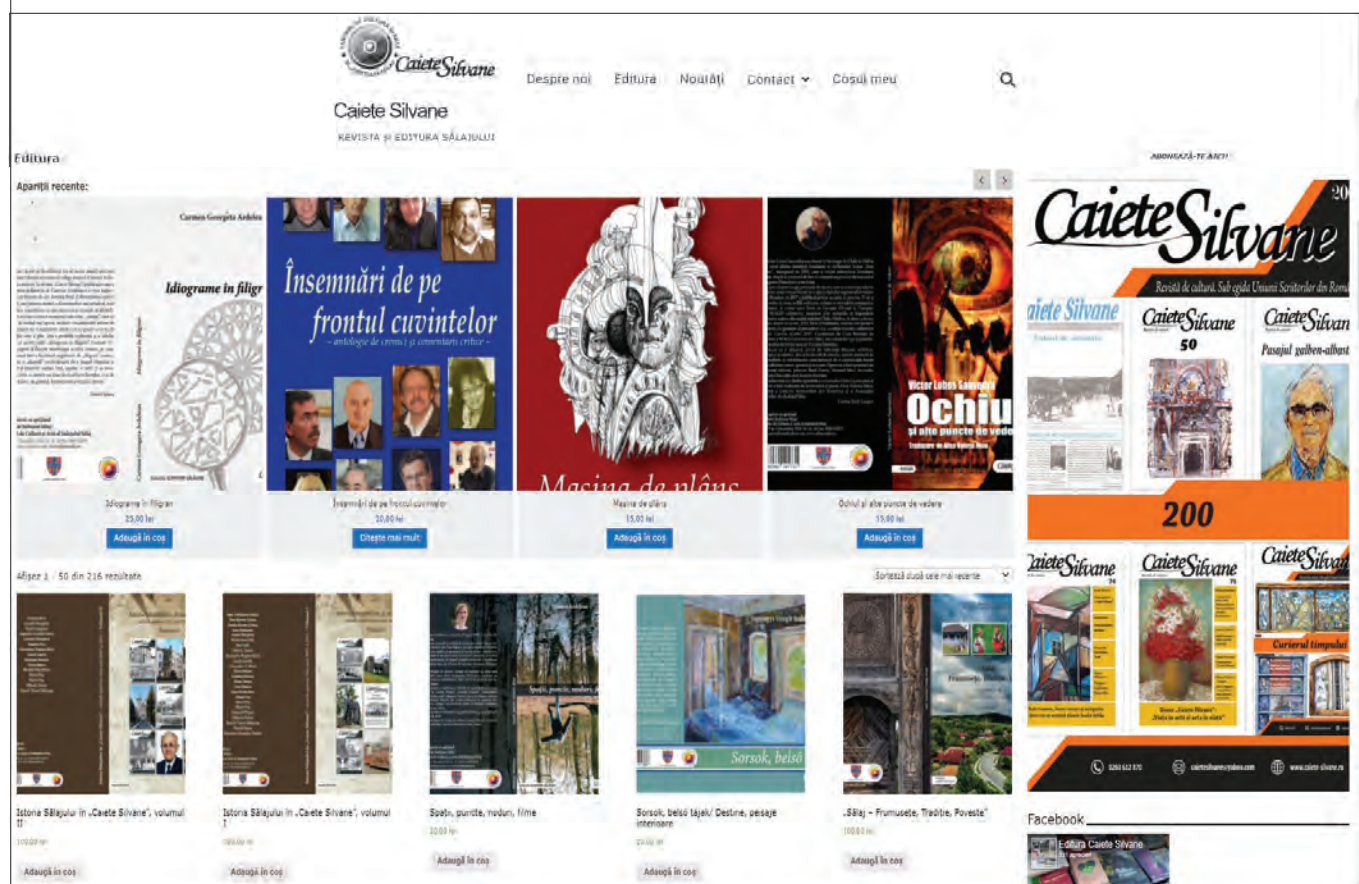

Volumul II cuprinde articole semnate de: Cristian Borz, Camelia Burghiele, Viorel Câmpean, Augustin-Leontin Gavra, Leontin Ghergariu, Bogdan Ilieș, Alexandru-Bogdan Kürti, László László, Marilena Mocuța, Elena Musca, Horațiu Năprădean, Dănuț Pop, Marin Pop, Mihaela Sabou, Daniel-Victor Săbăceag.

Comenzi online - Editura „Caiete Silvane”

www.edituracaietesilvane.ro

ISSN 1454-3028 on-line: ISSN 2247-7365

Adresa redacției: Zalău, Piața 1 Decembrie 1918,
nr. 12, Sălaj, România; Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com, office@caietesilvane.ro;
www.caietesilvane.ro; www.culturasalaj.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă al
Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din România,
a Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și Primăriei
Municipiului Zalău

Serie nouă, Anul XVIII, Nr. 2 (205), februarie 2022.

Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 5 lei

Redacția:

Daniel Săuca - redactor-șef
Viorel Mureșan - redactor-șef adjunct
Corina Știrb Cooper - secretar de redacție
Marin Pop, Carmen Ardelean, Alexandru-Bogdan Kürti - redactori;
Viorel Tăntan, Marcel Lucaciu, Imelda Chința - redactori asociați;
Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Gheorghe Moga,
Simona Ardelean - colaboratori.

Responsabil de număr: **Daniel Săuca**

Corectură: **Oana-Maria Barariu-Săvuș**
Tehnoredactare: **Marius Soare**

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între: Consiliul Județean Sălaj; Instituția Prefectului Sălaj; Primăria Zalău; Direcția Județeană pentru Cultură Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău; Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Filiala Zalău; Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj; Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar „Silvania” și Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.
Reproducerea textelor apărute în revistă nu este permisă decât cu acordul scris al editorului.

Nu primim la redacție decât materiale culese în format electronic, cu respectarea normelor ortografice în vigoare.

Revista „Caiete Silvane”
este membră a
Asociației Revistelor,
Publicațiilor și Editurilor (ARPE)

Abonamentele la revistă se pot contracta prin oficiile
poștale, factorii poștali, prin redacție
(telefon 0260-612870) sau online: www.caietesilvane.ro.
Prețul unui abonament pe o lună este de 5 lei.
Pentru orice nereguli privind difuzarea vă rugăm
să ne contactați telefonic la redacție.

Tiparul realizat la Tipografia Color Print Zalău,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-660 598

Maurice Maeterlinck

(1862-1949)

Poet, dramaturg, eseist belgian de limbă franceză. A publicat doar două culegeri de versuri: *Sere calde* (1886) și *Cincisprezece cântece* (1900). Prin piesele de teatru, mult mai numeroase, a devenit cel mai de seamă dramaturg al simbolismului. În cărțile de eseuri e un filosof al bucuriilor simple, al existenței imediate. În anul 1911 a primit Premiul Nobel pentru Literatură.

Suflet

(fragment)

Se secera cucută într-o duminică dimineața;
Și toate fecioarele mănăstirii priveau corăbiile trecând pe canal
Într-o zi de post și de soare.
În timp ce lebedele tânjeau sub un pod veninos
Se curățau copacii din jurul închisorii,
Se aduceau leacuri într-o după-amiază de iunie
Și hrana bolnavilor se întindea spre toate orizonturile!
Suflet al meu!
Și tristețea a toate acestea, o suflet al meu!
Și tristețea a toate acestea!

(În românește de A.E. Baconsky, în *Panorama poeziei universale contemporane*, Editura Albatros, București, 1972)